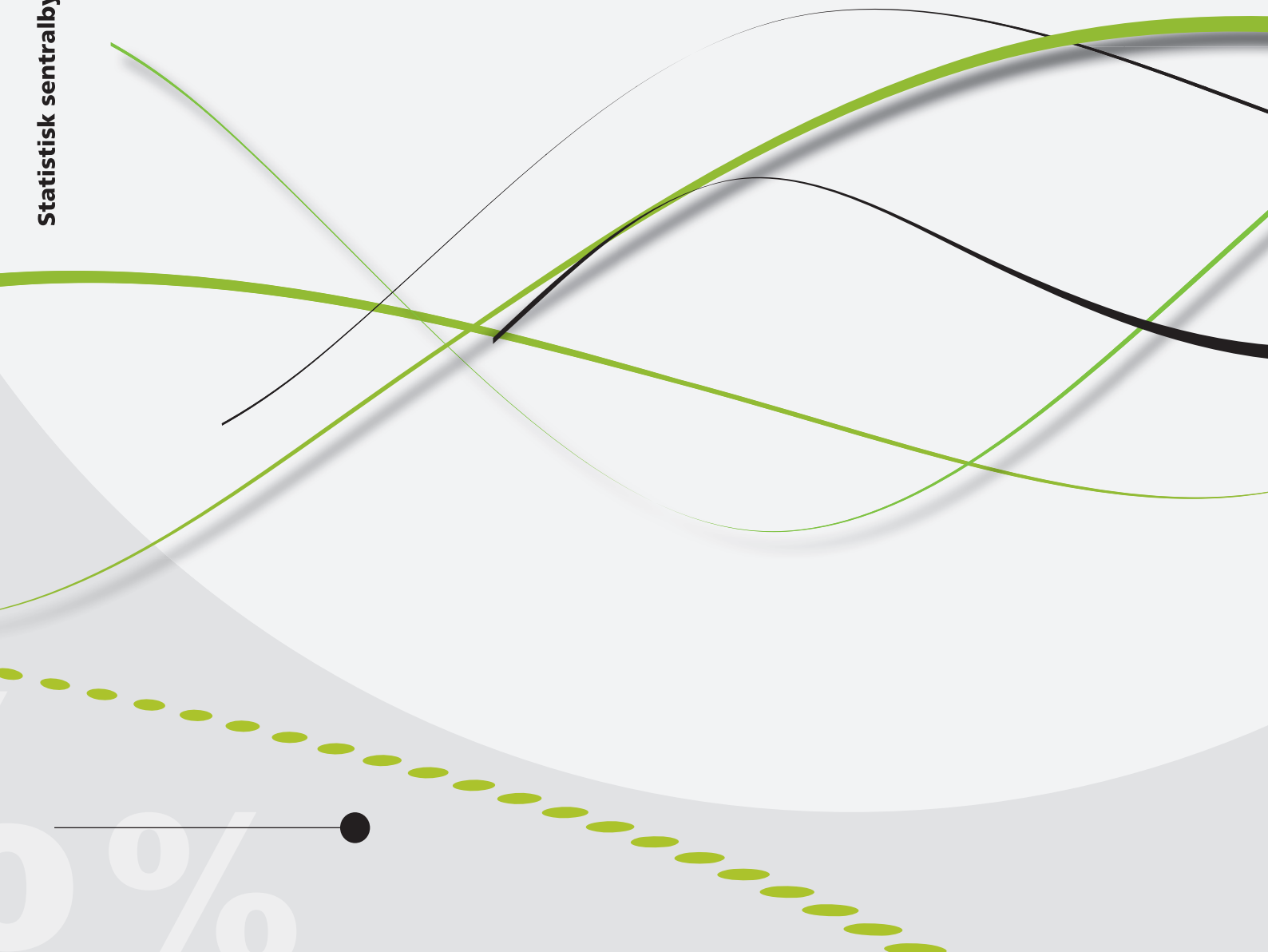

Geir Inge Gundersen og Johan Heldal

Bruk av gjødselressurser i jordbruket 2013

Metodebeskrivelse og resultater fra en utvalgsbasert undersøkelse

Geir Inge Gundersen og Johan Heldal

Bruk av gjødselressurser i jordbruket 2013

Metodebeskrivelse og resultater fra en
utvalgsbasert undersøkelse

Rapporter I denne serien publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

	Standardtegn i tabeller	Symbol
© Statistisk sentralbyrå	Tall kan ikke forekomme	.
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.	Oppgave mangler	..
Publisert mai 2015	Oppgave mangler foreløpig	...
	Tall kan ikke offentliggjøres	:
	Null	-
Rettet 7. desember 2016, side 66	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
ISBN 978-82-537-9156-2 (trykt)	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
ISBN 978-82-537-9157-9 (elektronisk)	Foreløpig tall	*
ISSN 0806-2056	Brudd i den loddrette serien	—
	Brudd i den vannrette serien	
Trykk: Statistisk sentralbyrå	Desimaltegn	,

Forord

Statistisk sentralbyrå har for 2013 gjennomført en utvalgsbasert undersøkelse for å kartlegge bruk av mineral- og husdyrgjødsel. Undersøkelsen omfattet også praksis rundt lagring av husdyrgjødsel. Denne rapporten presenterer resultater fra denne undersøkelsen.

For å få gode avlinger i jordbruket er det nødvendig å tilføre gjødsel, enten det er mineralgjødsel eller organisk gjødsel. Samtidig er gjødsel en betydelig kilde til utslipp av ammoniakk, samt klimagassene lystgass og metan. Tap av gasser skjer i hovedsak fra husdyrrøm, gjødsellager og når husdyrgjødsel blir spredd. Det er mange forhold som påvirker hvor mye nitrogen som fordampes til luft. Hvordan husdyrgjødsel blir lagret, og hvordan den blir spredd er bare noen av faktorene som påvirker tapsprosenten. Forrige undersøkelse som tok for seg lagring og spredning av husdyrgjødsel ble gjort i år 2000. Det er derfor viktig for både landbruks- og miljømyndighetene å få oppdaterte tall for lagring og bruk av gjødselressursene i jordbruket. Denne gangen ble også spørsmål om mineralgjødsel tatt med.

Rapporten inneholder en beskrivelse av metode og hovedresultater i form av diagrammer og tabeller. Datagrunnlaget gir muligheter for andre vinklinger og flere detaljer enn det som er presentert i rapporten. Det er derfor mulig å bestille spesialkjøringer.

Publikasjonen er utarbeidet av seniorrådgiver Geir Inge Gundersen ved Seksjon for primærnæringsstatistikk. Seniorrådgiver Johan Heldal ved Seksjon for metode har vært ansvarlig for trekking av utvalget og estimeringen, og har skrevet kapittel 3.5.2. Trekking av utvalg og kapittel 3.8. Estimering. Seksjonssjef ved seksjon for primærnæringsstatistikk, Ole Osvald Moss, har vært styringsgruppe for prosjektet, og har bidratt med råd og vink underveis. Landbruks- og matdepartementet og Landbruksdirektoratet har bidratt med finansiell støtte til gjennomføringen.

Referansegruppe for prosjektet har vært Line Reimert Rød (Landbruks- og matdepartementet), Lars Nesheim (Bioforsk/Norsk landbruksrådgivning), Marianne Bechmann (Bioforsk), Jon Magnar Haugen (Landbruksdirektoratet), Britta Hoem (Miljødirektoratet) og Henning Høie (Statistisk sentralbyrå).

Statistisk sentralbyrå, 3. mai 2015.

Torbjørn Hægland

Sammendrag

Gjødselressurser har stor betydning for jordbruket, både i forhold til økonomi, agronomi og miljøpåvirkning. Forrige undersøkelse om lagring og bruk av husdyrgjødsel ble gjennomført i år 2000. Forvaltningen har derfor behov for kunnskapsoppdatering som grunnlag for å sette inn tiltak for å ivareta forpliktelser i Gøteborgprotokollen, samt arbeidet med ny husdyrgjødselsforskrift. Samtidig ser Statistisk sentralbyrå og Miljødirektoratet behov for å styrke datagrunnlaget for utslippsregnskapet til luft og for utvikling av regionaliserte næringsstoffbalanser for jordbruket.

Statistisk sentralbyrå har for 2013 gjennomført en utvalgsbasert undersøkelse for å kartlegge bruk av mineral- og husdyrgjødsel i følgende vekster: eng til slått og beite, innmarksbeite, andre grovfôrvekster, potet, løk, blomkål/brokkoli, gulrot, bygg, havre, vårhvete, høsthvete og oljevekster. Til sammen dekket disse vekstene om lag 94 prosent av totalt jordbruksareal i drift i 2013. Videre tar undersøkelsen for seg praksis rundt lagring og spredning av husdyrgjødsel.

Basispopulasjonen for undersøkelsen var 37 997 jordbruksbedrifter, og fra denne ble det trukket et utvalg på 4 900 bedrifter. Undersøkelsen, som det var frivillig å svare på, resulterte i en svarprosent på 64.

Undersøkelsen viser at ble det brukt gjødsel minst én gang på 8,3 millioner dekar, eller 90 prosent av jordbruksarealet i 2013. Mineralgjødsel ble brukt på 82 prosent av jordbruksarealet, mens husdyrgjødsel ble tilført på 41 prosent av arealet. Det er beregnet at i alt 124 780 tonn nitrogen (tot-N), 15 200 tonn fosfor (P) og 72 040 tonn kalium (K) ble tilført på jordbruksarealet i Norge i 2013.

Eng til slått og beite (overflatedyrket eng og fulldyrket eng) utgjør en stor del av det dyrka arealet i Norge. Beregninger viser at det i alt ble tilført 70 550 tonn nitrogen (tot-N) og 7 890 tonn fosfor på etablert eng. Det betyr at 56 prosent av alt nitrogen og 52 prosent av alt fosfor som ble tilført jordbruket i 2013, ble brukt på etablert eng til slått og beite. I gjennomsnitt ble det tilført 17,7 kg nitrogen og 2,0 kg fosfor per dekar eng til slått og beite som ble gjødslet. Gjødslet innmarksbeite ble tilført moderate mengder gjødsel; i gjennomsnitt 9,4 kg nitrogen og 1,1 kg fosfor per dekar.

Hoveddelen av husdyrgjødsel på etablert eng blir spredd med breispreder (57 prosent). Mengde husdyrgjødsel spredd med stripespreder og nedfeller har økt fra 7 prosent i år 2000 til 19 prosent i 2013. Stripespreder og utstyr for direkte nedfelling av gjødsel reduserer ammoniakktapet ved spredning.

Areal av åpen åker omfatter alt areal som årlig blir jordarbeidet og sådd på nytt. Så godt som hele dette arealet ble tilført gjødsel. Mineralgjødsel ble tilført 93 prosent av arealet, mens 30 prosent ble gjødslet med husdyrgjødsel. I alt ble det tilført 45 740 tonn nitrogen på åpen åker. Blant kornslagene varierte gjennomsnittlig tilført mengde nitrogen per dekar fra 15,4 kg i høsthvete til 11,3 kg i havre.

Når husdyrgjødsel blir spredd på åpen åker, har tid fra spredning til nedmolding stor betydning for tap av ammoniakk og lystgass. I 2013 ble gjødsel på 56 prosent av åpen åkerareal nedmoldet i løpet av 4-12 timer etter spredning. På 28 prosent av arealet foregikk nedmolding innen 4 timer etter spredning. Tilsvarende andel i år 2000 var 16 prosent.

Undersøkelsen omfatter lagring av gjødsel fra storfe, svin, sau, geit, hest og fjørfe. Lagring av gjødsel fra storfe utgjorde den største andelen av en totalt lagret mengde beregnet til 60 030 tonn nitrogen (tot-N). Gjødsel fra mjølkekyr ble i hovedsak lagret i gjødselkjeller for bløtgjødsel (75 prosent) og i utendørs gjødselkum (23 prosent). Gjødsel fra ammekyr blir i større grad lagret som fast

gjødsel, med 12 prosent utendørs direkte på bakken, 12 prosent som innendørs talle og 4 prosent som utendørs talle.

Bruk av gjødselkum for lagring av gjødsel fra gris har økt betydelig fra år 2000 da 13 prosent av gjødsla innen hovedproduksjon «svin» ble lagret i utendørs gjødselkum. I 2013 ble 30 prosent av gjødsla fra gris lagret i utendørs gjødselkum og 63 prosent som bløtgjødsel i gjødselkjeller. Bruk av dekke på utendørs gjødselkum bidrar til mindre tap av nitrogen til luft, i tillegg til mindre luktplager. Undersøkelsen viser at bruk av dekke er langt mer vanlig for lagring av gjødsel fra gris enn det er for storfegjødsel. Mens 36 prosent av lagret mengde grisejødsel i gjødselkum hadde dekke, var tilsvarende andel 26 prosent for storfegjødsel. Bruk av dekke er særlig utbredt i Rogaland.

Hoveddelen av gjødsel fra verpehøns lagres som fast gjødsel i gjødselkjeller/gjødselhus (55 prosent), mens storparten av gjødsla fra fjørfe for slakt blir lagret utendørs direkte på bakken (82 prosent). Av gjødsel som lagres utendørs direkte på bakken ble nesten to tredjedeler lagret uten tak eller annet dekke.

Abstract

In agriculture, fertiliser recourses are of great importance for economy, agronomy and environmental impact. The previous survey on storage and use of manure in Norway was conducted in 2000. The agricultural authorities therefore need updated knowledge, especially in order to assess efforts under the Gothenburg Protocol, and for drawing up a new fertiliser regulation. In addition, Statistics Norway and The Norwegian Environment Agency clearly see the need for better data as input to air emission accounts and for developing regionalised nutrient balances for the agriculture.

Statistics Norway has in 2013 accomplished a sample survey in order to examine the use of mineral fertiliser and manure in meadows for mowing and pastures, infield pastureland, other green fodder crops, potatoes, onions, cauliflower/broccoli, carrot, barley, oats, spring wheat, winter wheat and oil-seeds. In total, the crops included in the survey covered 94 per cent of the agricultural area in use. Further, the survey also examined animal housing, manure storage and manure spreading practices.

A sample of 4 900 agricultural holdings were drawn from a basic population of 37 997 holdings with at least 5.0 calculated animal manure units and/or at least 5 hectares agricultural area in use. The survey was voluntary, and 64 per cent of the holdings replied.

In 2013, fertilisers were spread at least once on 0.83 million hectares, or 90 per cent of the total agricultural area in use. Mineral fertilisers were used on 82 per cent of the agricultural area, while manure was used on 41 per cent of the area. In total, it was estimated that 124 780 tonnes nitrogen (total-N), 15 200 tonnes phosphorus and 72 040 tonnes potassium were spread on agricultural land in Norway in 2013.

Measured by area coverage, meadows for mowing and pastures are the main crop in Norway. A total of 70 550 tonnes nitrogen and 7 890 tonnes phosphorus were supplied on established meadows. In other words, 56 per cent of all nitrogen and 52 per cent of all phosphorus used in agriculture were used on established meadows. On average, 1.77 kg nitrogen and 0.20 kg phosphorus were supplied per hectare fertilised meadow. Infield pasturelands are moderately fertilised, corresponding to 0.94 kg nitrogen and 0.11 kg phosphorus per hectare.

The main part of the manure spread on established meadows was spread with blade spreader (57 per cent). Ammonia emissions would be significantly reduced if manure is spread by using band spreader or direct ground injection. The proportion of manure spread by using band spreader and direct ground injection has raised from 7 per cent in 2000 to 19 per cent in 2013.

Open fields comprise area that yearly are soil prepared and sown. More or less all the area of open fields was supplied with fertilisers. Mineral fertilisers were used on 93 per cent of the open field area, while manure was used on 30 per cent. In 2013, a total of 45 740 tonnes of nitrogen was used on open fields. By average, supply of nitrogen per hectare in cereals varied from 1.54 kg in winter wheat to 1.13 kg in oats.

Time elapsing from spreading of manure to when it is worked into the soil is an important factor for leakage of ammonia and laughing gas. The results from the survey show that manure was worked into the soil from 4 to 12 hours after spreading for 56 per cent of the open field area. Manure on 28 per cent of the open field area was worked into the soil within 4 hours. The corresponding part in year 2000 was 16 per cent.

Storage of manure from cattle, pigs, sheep, goats, horses and poultry are covered by the survey. Storage of manure from cattle forms the main part of all stored manure and accounted for 60 030 tonnes of nitrogen (total-N) in 2013. The manure from dairy cows is either stored in cellar for slurry (75 per cent), or in outdoor manure pit for slurry (23 per cent). A larger extent of the manure from beef cows is stored as solid dung; with 12 per cent outdoor storage directly on the ground, 12 per cent indoor built up and 4 per cent outdoor built up.

Storage of pig manure in outdoor manure pit for slurry has become more common since year 2000, when 13 per cent of the manure from the main production “pigs” were stored in manure pit for slurry. In 2013, 30 per cent of the pig manure was stored in outdoor manure pit for slurry and 63 per cent in manure cellar for slurry. Use of cover on outdoor manure pit will contribute to less air emissions, as well as less odour nuisance. Results from the survey shows that use of cover is much more common for storage of pig manure than it is for cattle manure. While 36 per cent of stored pig manure in outdoor pit was covered, the corresponding part for cattle manure was 26 per cent. Use of cover is especially used in the region Rogaland.

The major part of the manure from laying hens is stored as solid dung in manure cellar/house (55 per cent), while the greater part of manure from poultry for slaughter is stored outdoor directly on the ground (83 per cent). Almost two third part of the manure from poultry for slaughter stored outdoor directly on the ground was stored without roof or other cover.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	6
1. Innledning	9
1.1. Bakgrunn.....	9
1.2. Formålet med undersøkelsen.....	9
2. Definisjoner	10
3. Metode	13
3.1. Valg av metode.....	13
3.2. Skjemautvikling.....	13
3.3. Registergrunnlag.....	14
3.4. Avgrensning av populasjon.....	14
3.5. Utvalg.....	15
3.6. Datainnsamling og svarprosent.....	18
3.7. Klargjøring av skjemaopplysningene.....	19
3.8. Estimering.....	19
3.9. Faktorer for å beregne næringsinnhold i husdyrgjødsel.....	20
3.10. Vekting av skiftestørrelse.....	22
4. Resultat	22
4.1. Bruk av gjødsel på jordbruksareal.....	22
4.2. Bruk av gjødsel på etablert eng og innmarksbeite.....	23
4.3. Bruk av gjødsel på åpen åker.....	27
4.4. Lagring av husdyrgjødsel.....	30
5. Ulike anslag på totale mengder nitrogen og fosfor	37
5.1. Næringsstoff i mineralgjødsel.....	37
5.2. Næringsstoff i husdyrgjødsel.....	37
6. Konklusjon	39
Referanser	40
Vedlegg A: Tabeller	41
Vedlegg B: Metode	68
Vedlegg C: Spørreskjema	74
Figurregister	82
Tabellregister	83

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Statistisk sentralbyrå (SSB) gjennomførte sist gang en spesialundersøkelse om lagring og bruk av husdyrgjødsel i jordbruket i 2000. I ettertid har enkelte spørsmål om lagring og spredning av husdyrgjødsel vært tatt med i andre undersøkelser (Landbruksundersøkelsen 2003 og 2011, samt Landbrukstelling 2010), men dette har vist seg å være utilstrekkelig i forhold til flere nasjonale brukerbehov. Muligheten for å kjøre en ny spesialundersøkelse har derfor vært nevnt i flere sammenhenger, og i juli 2012 rettet Statens landbruksforvaltning (nå Landbruksdirektoratet) en formell henvendelse om saken. Der ble det blant annet henvist til behov for ny kunnskap om lagring, bruk og disponering av gjødselressurser i jordbruket, inklusiv mineralgjødsel. Gjødselressurser har stor betydning både for økonomi, agronomi og miljøpåvirkning. Videre ble kunnskapsoppdatering særskilt nevnt i forvaltningens arbeid med å sette inn tiltak for å ivareta forpliktelser i Gøteborgprotokollen, samt arbeidet med ny husdyrgjødsel forskrift.

Samtidig ser SSB og Miljødirektoratet behov for å styrke datagrunnlaget for utslippsregnskapet til luft og for utvikling av regionaliserte næringsstoffbalanser for jordbruket.

Nøyaktige og oppdaterte data er svært viktig i utslippsregnskapet til luft. Krav til metode og data følger anbefalingene som er gitt av det internasjonale klimapanelet IPCC. Lagring og bruk av husdyrgjødsel er viktige faktorer for utslipp av lystgass, metan og ammoniakk. For 2013 er det beregnet at jordbruket stod for 73 prosent av utslippene av lystgass og 53 prosent av metan. Videre var jordbruket den største bidragsyteren til utslipp av ammoniakk med 92 prosent. Husdyrgjødsel stod for tap av nær 22 000 tonn ammoniakk til luft, eller 89 prosent av ammoniakktapet fra jordbruket.

EUs statistikkorgan, Eurostat, opererer med en liste på over 28 miljøindikatorer for jordbruket. Flere av indikatorene er knyttet til data om gjødselressurser.

Rapportering av miljøindikatorene vil i framtida kreve jevnlige kartlegginger av lagring og bruk av gjødsel. Det har kommet konkrete krav om gjødselvariabler i EUs nye forordning om undersøkelser av jordbruksbedriftene gjeldende for 2016. Det ligger også an til at dette blir fulgt opp i påfølgende tiårsperiode.

1.2. Formålet med undersøkelsen

Gjødselressurser er viktige som plantenæring, men havner de på avveier vil de skape belastninger for miljøet. Hvordan gjødsel blir disponert ved lagring og spredning er altså avgjørende både for lønnsomhet, ressursutnyttelse og miljøpåvirkninger. Gjødselundersøkelsen skal kartlegge hvordan gjødsel håndteres på norske gardsbruk, og avdekke fordelingen mellom ulike løsninger for husdyrrom, lager og spredning.

Gjødselundersøkelsen inngår i et større arbeid med å skaffe oppdatert kunnskap om disponering av gjødsel, og om nytte og kostnader som gjødselressursene er opphav til, faktisk og potensielt. Sentrale bruksområder vil være bedre tallfesting av mengde næringsstoff som avgis til luft (ammoniakk og klimagasser) og vann (fosfor og nitrat) som grunnlag for rapportering og tiltak opp mot mål og forpliktelser på disse områdene. Undersøkelsen kan også gi grunnlag for å vurdere potensialet for ny anvendelse av gjødsel blant annet til biogass. Kartleggingen vil samtidig synliggjøre hva jordbruket gjør for å ivareta og nyttiggjøre ressursene, og i beste fall avdekke uutnyttede potensialer og vise retning for virkemiddelbruk på området.

Gjødselundersøkelsen skal med andre ord imøtekomme behov til både landbrukssektoren, miljøforvaltningen, Eurostat og andre internasjonale organer.

1.2.1. Effektmål

1. Bidra til å øke kunnskapen om lagring, håndtering og bruk av gjødselressurser i norsk jordbruk. Spesielt som grunnlag for forvaltningens vurdering av tiltak og virkemidler for å begrense utslipp til luft og avrenning av næringsstoff til vann
2. Bidra til mer korrekte beregninger av utslipp av klimagassene metan og nitrogendioksider, samt ammoniakkutslipp fra jordbruket
3. Bidra med sentrale data for utvikling av regionale næringsstoffbalanser
4. Bidra med nødvendige data til internasjonale rapporteringer

1.2.2. Resultatmål

1. Undersøkelsen skal gi statistikk for lagring og bruk av gjødsel på regionalt nivå og etter driftsform
2. Undersøkelsen skal gi statistikk for ulike typer husdyrrom for husdyrgruppene:
 - Storfe
 - Svin
 - Fjørfe
3. Undersøkelsen skal gi statistikk for ulike lagerløsninger for husdyrgjødsel
4. Undersøkelsen skal gi statistikk for mengde nitrogen (N), fosfor (P) og kalium (K) spredd i form av mineralgjødsel og i form av husdyrgjødsel på vekstene:
 - Fulldyrka eng og overflatedyrka eng
 - Innmarksbeite
 - Potet
 - Høsthvete
 - Havre
 - Bygg
 - Vårhvete
 - Oljevekster
 - Grovfôrvekster
 - Brokkoli og blomkål
 - Gulrot
 - Løk (kepaløk og rødløk)
5. Undersøkelsen skal angi hvor stor arealdel av vekstene i resultatmål 4 som ble tilført gjødsel
6. Undersøkelsen skal gi detaljer om spredning av gjødsel:
 - Tidspunkt for spredning av mineral- og husdyrgjødsel
 - Spredestyr for husdyrgjødsel
 - Tilsetting av vann til husdyrgjødsel før spredning
 - Tid fra spredning til nedmolding av husdyrgjødsel
7. Undersøkelsen skal gi statistikk for resultatmål 4-6 for økologisk jordbruk

2. Definisjoner

<i>Andre grovfôrvekster</i>	Tilsvarende andre grovfôrvekster (pk213) i søknad om produksjonstilskudd. Det vil si andre grovfôrvekster enn fulldyrka eng (pk210), overflatedyrka eng (pk211) og innmarksbeite (pk212). Andre grovfôrvekster omfatter nepe, kålrot til fôr, fôrbete, raigras, fôrraps, fôrmargkål, grønnefôrnepe og eventuelle andre grønnefôr- og silovekster, samt umodent korn og erter som høstes som fôr.
<i>Breispreder (bladspreder eller fanespreder)</i>	Metode for spredning av bløtgjødsel, med og uten vanntilsetning. Bladsprederen kan monteres på vogn, eller på traktor med slepeslange. Lavt trykk, spredebredde 8-10 meter. Betydelig eksponering av gjødsel i luft.
<i>Direkte nedfelling av husdyrgjødsel</i>	Ved spredning felles gjødsel direkte ned i jorda. Teknologien går ut på at gjødsel under høyt trykk passerer et rotasjonsdysesystem som gir en pulserende stråle som skytes 5-10 cm ned i bakken.

- Driftsform** Driftsformen til en jordbruksbedrift blir fastsatt i forhold til hvor mye de ulike plante- og husdyrproduksjonene i bedriften utgjør av bedriftens totale produksjon. Klassifisering av jordbruksbedriftene etter driftsform er en inndeling som er felles for alle EU- og EØS-land. Driftsforminndelingen til og med 2009 brukte standard dekningsbidrag (SDB) som felles størrelsesmål for de ulike plante- og husdyrproduksjonene. Fra og med 2010 er SDB erstattet med standard omsetning (SO), og det er gjort noen andre metodeendringer.
- Standard omsetning (SO) for en produksjon er verdien av produksjonen basert på produsentpris eksklusive direkte tilskudd, merverdiavgift og skatter/avgifter. SO blir beregnet på regionalt nivå per dekar og per dyr for aktuelle plante- og husdyrproduksjoner. Videre blir SO beregnet som en gjennomsnittlig verdi per år for en bestemt referanseperiode, vanligvis fem år. Total standard omsetning for en jordbruksbedrift er summen av SO per dekar/husdyr multiplisert med antall dekar/husdyr for alle plante- og husdyrproduksjoner som bedriften driver.
- Etablert eng** Med etablert eng menes i undersøkelsen et areal med gras per 31.7.13 som ble tilsådd for minst ett år siden (gjelder fulldyrka og overflatedyrka eng).
- Fornyet eng** Med fornyet eng menes et areal som har hatt status som eng blir pløyd opp og tilsådd med gras på nytt. I undersøkelsen vil fornying gjelde høsten 2012 eller våren 2013.
- Fulldyrka eng og overflatedyrka eng** Omfatter fulldyrka jord eller overflatedyrka jord (se egne definisjoner) med eng som slåes eller beites.
- Gjødseldyrenhet (gde)** Gjødseldyrenhet er en enhet for husdyr definert etter mengde fosfor som dyra skiller ut i gjødsel og urin. Omregningsfaktorene til gjødseldyrenheter for de ulike husdyrslagene er gitt i forskrift om gjødselvarer og annet av organisk opphav, fastsatt 4. juli 2003:

Dyreslag	1 GDE = Kategori I
Mjølkeku	1
Ungdyr, storfe	3
Jerseyfe	1,3
Ammeku	1,5
Voksne hester.....	2
Avlspurker/råner	2,5
Slaktegris	18
Sauer/geiter (vinterfôra).....	7
Avlstsiper, rev	25
Avlstsiper, mink	40
Høner.....	80
Slaktekylling.....	1 400
Livkylling	550
Kanin, avlsdyr	40
Kanin, slaktedyr.....	600
Ender og kalkuner, avlsdyr	40
Gås, avlsdyr.....	20
Ender, slaktedyr.....	300
Kalkuner, slaktedyr	240
Gås, slaktedyr.....	150

Forskriftene har satt krav til godkjent spredeareal. Det skal være tilstrekkelig disponibelt areal for spredning av husdyrgjødsel, minimum 4 dekar fulldyrka jord per gjødseldyrenhet. For område som inngår i sårbart område for nitrogen, skal tilførselen av husdyrgjødsel ikke overstige 17 kg total nitrogen per dekar.

- Gjødselvogn for spredning av fast gjødsel** Spesialspreder for fast gjødsel. Brukes mest til fast sau- og fjørfegjødsel og talle fra ulike dyreslag. Det blir ikke brukt trykk, men mekanisk spredning.
- Grønn gjødsling** Plantematerialet som dyrkes blir ikke høstet eller beite, men tilført jorda som gjødsel for neste års grøde. Søknad om produksjonstilskudd krever at alt

	plantematerialet skal tilbakeføres til jorda i fersk tilstand. Dersom grønn gjødslingen ikke pløyes ned før vinteren, kan arealet høstbeites fra 1. september.
<i>Husdyrgjødsel</i>	Ekskrementer og/eller urin fra husdyr, vanligvis iblandet mindre mengder strø (halm, flis o.l.), nytta til gjødsel for planter.
<i>Innmarksbeite</i>	Areal som kan nyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 prosent av arealet skal være dekt av grasarter. Arealet skal ha gjerde mot utmark, naboeiendom og annet areal eller ha naturlig grense mot elv, sjø, fjell og liknende. Restareal av skog, myr, vann og fjell som per enhet er større enn 1,0 dekar skal trekkes fra.
<i>Jordbruksbedrift</i>	Virksomhet med jordbruksdrift, medregnet hagebruk og husdyrhold. Bedriften omfatter alt som blir drevet som en enhet under en ledelse, og med felles bruk av produksjonsmidler. Jordbruksbedriften er uavhengig av kommunegrenser. En jordbruksbedrift skal ha et driftssenter på en landbrukseiendom.
<i>Jordbruksareal</i>	Jordbruksareal omfatter areal av fulldyrka jord, areal av overflatedyrka jord og innmarksbeite.
<i>Jordbruksareal i drift</i>	Jordbruksareal som blir høstet minst én gang i året, medregnet plantet areal av flerårige vekster som ennå ikke gir avling. Areal av åpen åker hvor det ikke blir tatt avling, men som er tenkt høstet neste år (ettårig brakk) blir også regnet med.
<i>Karensareal</i>	Jordbruksareal påbegynt omlagt, men som ennå ikke er godkjent som økologisk drevet jordbruksareal.
<i>Mineralgjødsel</i>	Produkt som har til hovedoppgave å tilføre næringsstoffer til planter og som helt eller delvis er et industriprodukt.
<i>Nyetablert eng</i>	Med nyetablert eng menes et areal som har hatt status som noe annet enn eng (annen vekst) blir pløyd opp og tilsådd med gras. I undersøkelsen vil nyetableringen gjelde høsten 2012 eller våren 2013.
<i>Overflatedyrka jordbruksareal</i>	Jordbruksareal som for det meste er ryddet og jevnet i overflaten, slik at maskinell høsting er mulig.
<i>Overflatespredning av husdyrgjødsel</i>	Med overflatespredning menes at gjødsla spres på jordoverflaten. Jordoverflaten kan være med eller uten plantedekke. Til overflatespredning brukes ulike typer spredeutstyr: Bladspreder, kanon, spredevalser o.l. er utstyr som «kaster» gjødsla utover jordoverflaten, mens stripespreder legger gjødsla i striper direkte på overflaten.
<i>Region</i>	I undersøkelsen ble fylkene delt inn i følgende regioner: 1. Østlandet (01 Østfold, 02 Akershus, 03 Oslo, 06 Buskerud og 07 Vestfold) 2. Hedmark og Oppland (04 Hedmark og 05 Oppland) 3. Agder og Telemark (10 Vest-Agder, 09 Aust-Agder og 08 Telemark) 4. Rogaland (11 Rogaland) 5. Vestlandet (12 Hordaland, 14 Sogn og Fjordane og 15 Møre og Romsdal) 6. Trøndelag (16 Sør-Trøndelag og 17 Nord-Trøndelag) 7. Nord-Norge (18 Nordland, 19 Troms og 20 Finnmark)
<i>Skifte</i>	Del av et jordstykke eller hele jordstykket hvor samme vekst blir dyrket.
<i>Spredetidspunkt</i>	Spredning av husdyrgjødsel er gitt etter inndelingen vår, sommer og høst. Disse årstidene vil variere noe geografisk, men i rapporten er det valgt å dele disse inn etter vår (mars, april og mai), sommer (juni, juli og august) og høst (september, oktober og november).

<i>Stripespreder, med og uten vogn</i>	Legger gjødsel i striper (5-8 cm brede) på bakken, med 20-40 cm radavstand. Stripesprederen kan monteres på vogn, eller på traktor med slepeslange. Kan brukes til bløtgjødsel, og det er fordel med vanninnblanding. Lavt trykk, liten eksponering mot luft.
<i>Tankvogn med kanon</i>	Gjødsel blir kastet opp til 60 meter fra sprederen ved av høyt trykk (>5 bar). Blir også kalt jetvogn. Stor eksponering mot luft og stor fare for NH ₃ -tap. De fleste jetvogner har også bladspreder.
<i>Vanningsvogn med kanon</i>	Metode som er mest aktuell i tørre distrikt, der en har behov for vanningsanlegg. Betingelser innblanding av mye vann. Krever høyt trykk (>5 bar), gir potensielt risiko for dannelse av aerosol, partikkelspredning. På grunn av høy vanninnblanding er faren for NH ₃ -tap mindre enn for tankvogn med kanon.
<i>Økologisk godkjent jordbruksareal</i>	Jordbruksareal som er godkjent for økologisk drift etter forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer.
<i>Økologisk jordbruk</i>	Plante- eller husdyrproduksjon som tilfredsstiller kravene til produksjon i forskrift om produksjon og merking av økologiske landbruksvarer. I tabeller er det gitt tall for jordbruksbedrifter med økologisk produksjon. Disse bedriftene har økologisk drevet jordbruk i 2013, men veksten bedriften har svart for trenger nødvendigvis ikke å være drevet økologisk.

3. Metode

3.1. Valg av metode

Statistisk sentralbyrå har gjennom flere undersøkelser om bruk av plantevernmidler skaffet nyttige erfaringer med å hente inn detaljerte opplysninger for ulike vekster i jordbruket. Metoden går i korte trekk ut på at hver jordbruksbedrift som er med i utvalget bare svarer for bruk av plantevernmidler for én bestemt vekst. For å redusere oppgavebyrden, samt målefeil hos oppgavegiver, blir det bare spurt om detaljerte opplysninger om dato det ble sprøytet, type middel som ble brukt og mengde per dekar for det største skiftet av en bestemt vekst. Både sprøytejournaler og gjødselplaner vil være utarbeidet for de ulike skiftene jordbruksbedriftene disponerer. I gjødselundersøkelsen ble det besluttet å spørre om bruk av gjødsel på de to største skiftene av veksten. I denne vurderingen ble det blant annet brukt erfaringer og anbefalinger fra en pilotundersøkelse gjennomført på oppdrag fra Eurostat i 2008 (Gundersen og Hagesæther 2009). Skjemadelen som omhandler husdyrrom og lagring av husdyrgjødsel gjelder for storfe, svin, sau, geit, hest og fjørfe.

3.2. Skjemautvikling

Det ble vurdert som mest hensiktsmessig å utarbeide egne skjemaer for hver vekst. Dette er først og fremst begrunnet med at det reduserer muligheten for misforståelser om hvilken vekst oppgavegiver skal svare for til et minimum. På grunn av tekniske begrensninger i den elektroniske skjemaoppløsningen (Idun) ble det nødvendig å utarbeide 13 ulike skjemaer, som i prinsippet er mer eller mindre like. I enkelte av skjemaene var det nødvendig å gjøre vekstspesifikke tilpasninger, blant annet for eng hvor det var nødvendig å skille mellom gjødsling av eng som var nyetablert og gjødsling av etablert eng. Det var også nødvendig å lage et eget skjema for jordbruksbedrifter uten jordbruksareal, men med husdyr.

Det ble dermed utarbeidet egne skjemaer, tilgjengelige både på papir og elektronisk, for følgende vekster:

- Bygg
- Havre

- Vårhvete
- Høsthvete
- Oljevekster
- Potet
- Fulldyrka/overflatedyrka eng
- Innmarksbeite
- Andre grovfôrvekster
- Blomkål/brokkoli
- Gulrot
- Løk (kepaløk og rødløk)
- Jordbruksbedrifter med husdyr, men uten jordbruksareal (samdrifter o.a.)

Skjemaene ble diskutert med referansegruppen, og grundig gjennomgått internt i SSB, både på fagsiden og hos eksperter innen skjemametodikk.

Spørreskjema for bygg er gitt i vedlegg C.

3.3. Registergrunnlag

For å lage en populasjon det kunne trekkes et representativt utvalg fra, ble det tatt utgangspunkt i foreløpige tall fra søknader om produksjonstilskudd per 31.7.2013. Siden det var viktig å få sendt ut undersøkelsen så raskt som mulig etter at fil med tilskuddsdata var mottatt fra Landbruksdirektoratet ble det ikke gjort nye beregninger av gjødseldyrenheter (gde) og driftsform. Disse endres relativt lite fra år til år på enhetsnivå, og ble derfor hentet fra totalpopulasjonen for jordbruket 2012. Totalpopulasjonen for jordbruket er SSBs register over alle aktive jordbruksbedrifter, inklusive jordbruksbedrifter som ikke søker om tilskudd, men som har levert slakt eller korn. Også andre registre brukes for å fange opp bedrifter med jordbruksaktivitet.

Særlig for beregning av gjødseldyrenheter for slaktedyr er det hensiktsmessig å bruke fjorårets data. Tilskuddsdata per 31. juli ville gitt et helt feil bilde av antall slaktedyr av svin og fjørfe en jordbruksbedrift har i løpet av ett år. Det er først når tilskuddsdata per 1.januar er tilgjengelig at en får den totale oversikten over svin og fjørfe slaktet i løpet av året og kan gjøre korrekte beregninger av samlet antall gjødseldyrenheter.

Søknader om produksjonstilskudd gir ikke oversikt over dyrking av enkeltvekster av grønnsaker, bare areal av grønnsaker dyrket på friland i alt. Det var derfor nødvendig å koble til areal av kepaløk, rødløk, blomkål, brokkoli og gulrot fra SSBs undersøkelse om hagebruksavlinger i 2012. Jordbruksbedrifter med minst én av disse vekstene ble tatt med dersom enheten søkte om produksjonstilskudd per 31. juli 2013.

3.4. Avgrensning av populasjon

Undersøkelsen har som mål å dekke bruk av både husdyr- og mineralgjødsel i mange ulike vekster. I tillegg skal undersøkelsen gi statistikk for lagring av husdyrgjødsel samt bruk av husdyrrom for ulike husdyrslag. Samtidig ble det vurdert som hensiktsmessig å fjerne de jordbruksbedriftene som har marginal drift, og som dermed betyr lite i det totale bildet. Utvalgsprosenten kunne dermed reduseres. Det må likevel poengetes at de nedre grensene ikke må settes så høyt at det bare er store enheter som blir undersøkt. I avgrensningen av populasjonen var en dermed opptatt av at bare de aller minste enhetene skulle tas ut.

Hvor mye husdyrgjødsel som produseres avhenger av antall dyr og gjødselmengden hvert dyr produserer. Mengde gjødsel per dyr og gjødselas innhold og sammensetning av næringsstoffer påvirkes av blant annet dyreslag, alder og fôring. Som et mål for gjødselproduksjon fra ulike husdyrslag er det i forskrift om husdyrgjødsel gitt faktorer for omregning fra dyreslag til gjødseldyrenheter (se

kapitel 2). Antall gjødseldyrenheter per jordbruksbedrift er dermed et felles størrelsesmål for den faktiske produksjonen av husdyrgjødsel.

For å avgrense populasjonen ble ulike størrelsesmål vurdert. I forhold til husdyrhold ble gjødseldyrenheter valgt, mens jordbruksareal i drift ble valgt i forhold til arealstørrelse. Da jordbruksbedrifter kan ha bare husdyr, bare dyrke vekster eller begge deler, var det viktig og ikke sette en utelukkende betingelse mellom disse to størrelsesmålene. Ulike grenser for populasjonsavgrensning ble vurdert i samråd med referansegruppen. Etter anbefaling fra gruppen ble 5,0 gde og/eller 50 dekar jordbruksareal i drift brukt som nedre grense for å være med i undersøkelsen. Ved kontroll av populasjonen så en at det i tillegg var nødvendig å legge inn en nedre grense for areal av hver av vekstene som dekkes av undersøkelsen. Det ble derfor bestemt at areal av vekstene som skulle undersøkes var minst 2,0 dekar. Denne grensen er spesielt aktuell for jordbruksbedrifter med grønnsaker og/eller poteter. Grensen på 2,0 dekar er den samme som brukes som nedre grense for oppgaveplikt for grønnsaker på friland i de fullstendige tellingene i jordbruket.

Oppsummert ble populasjonen avgrenset til:

- Minst 50 dekar jordbruksareal i drift, og/eller
- Minst 5,0 gde¹, og/eller
- Dersom en jordbruksbedrift hadde minst 50 dekar jordbruksareal i drift skulle denne ha minst 2,0 dekar av minimum én av vekstene i undersøkelsen

Ved å bruke disse grenseverdiene ble populasjonen redusert med 8,1 prosent av alle jordbruksbedrifter, 1,2 prosent av jordbruksareal i drift og 0,8 prosent av gjødseldyrenhetene i forhold til registergrunnlaget. Populasjon bestod dermed av 37 997 jordbruksbedrifter med 9,42 millioner dekar jordbruksareal i drift. Videre bestod populasjonen av 808 800 gjødseldyrenheter, beregnet fra husdyrbestanden i 2012 for aktive enheter per 31.7.2013.

3.5. Utvalg

3.5.1. Stratifisering

For å trekke et effektivt utvalg, og få fram de viktigste forskjeller og likheter i bruk og lagring av gjødselressursene, er det avgjørende å gruppere populasjonen av jordbruksbedrifter best mulig. En god stratifisering kan gjøres ved å identifisere de viktigste faktorer som påvirker bruken av gjødselressursene. I dette arbeidet må en også vurdere detaljeringsgraden av resultater en ønsker å få fram. Populasjonen må for eksempel deles i langt flere strata om en ønsker resultater på fylkesnivå kontra bare på landsnivå. Jo flere strata og detaljer, dess flere enheter er det nødvendig å trekke til utvalget. Antall enheter i hvert stratum i et utvalg vil dermed være knyttet til populasjonsfordelingen innen hvert stratum.

Utgangspunktet for å trekke utvalg til undersøkelsen var et anslag på 5 000 jordbruksbedrifter. Dette ble vurdert som nødvendig med hensyn til forventet svarprosent i en frivillig undersøkelse, kravet til pålitelige resultater og prosjektets ressursramme. Videre var rammen at undersøkelsen skulle gi statistikk for bruk av gjødselressurser for tolv vekster. I tillegg var det nødvendig å ta med et utvalg av jordbruksbedrifter med bare husdyr, uten jordbruksareal i drift. Dette gjelder i hovedsak samdrifter. Disse enhetene har et stort husdyrhold, og de fleste har relativt nye fjøs. Disse enhetene er dermed en viktig del av statistikk over husdyrrom og lagertyper for husdyrgjødsel. For å få et representativt utvalg av disse enhetene var det derfor nødvendig å ta med disse som en egen gruppe.

¹ Beregning av gde omfatter bare husdyrslag med beregningsfaktor, se kapitel 2. Hjort, struts, alpaka, lama og esel er ikke tatt med i denne beregningen.

Det ble også vurdert som nødvendig å ta hensyn til geografi ved stratifisering. Innen samme vekst vil gjødselpraksis variere med klima og andre forhold som jordkvalitet og drenering. For eksempel vil det være store forskjeller i vekstsesongens lengde i gradientene lavland – fjell og sør – nord. Særlig innen grasproduksjon vil antall slåtter ha nær sammenheng med disse gradientene, og dermed også antall gjødslinger og totalt tilført gjødsel. Geografisk inndeling ble diskutert med referansegruppen, og det var enighet om å ta utgangspunkt i samme regioninndeling som i 2000-undersøkelsen (Gundersen og Rognstad, 2001), men skille ut Agder og Telemark som egen region. Utvalget ble dermed stratifisert etter syv regioner:

1. Østlandet (Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold)
2. Hedmark og Oppland
3. Agder og Telemark (Vest-Agder, Aust-Agder og Telemark)
4. Rogaland
5. Vestlandet (Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal)
6. Trøndelag (Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag)
7. Nord-Norge (Nordland, Troms og Finnmark)

Videre ble det vurdert som hensiktsmessig å skille mellom ulike driftsformer i stratifiseringen. Det vil særlig være viktig å skille mellom enheter med og uten husdyr. Det måtte også tas hensyn til ulike plantevekster da disse gjødsles med ulik intensitet. I tillegg var det nødvendig å ta hensyn til at det gjødsles med ulik intensitet på fulldyrka eng avhengig av husdyrslag. Generelt vil enheter med mjølkekyr gjødsle mer enn jordbruksbedrifter med for eksempel sau. For å ta hensyn til dette ble det besluttet å bruke SSBs driftsforminndeling (se kapittel 2). Ved publisering av jordbruksstatistikk bruker SSB normalt en inndeling etter tolv ulike driftsformer (disse er gitt som underpunkter i opplistingen under). For å unngå for mange strata, ble det derfor vurdert som hensiktsmessig å bruke en aggregert driftsforminndeling.

Undersøkelsen skulle gi statistikk for gjødsellager og husdyrrom for storfe, svin, sau, hest, geit og fjørfe. Det ville dermed være lite hensiktsmessig å slå sammen alle husdyrproduksjonene. Videre skulle undersøkelsen dekke bruk av gjødsel i ulike vekster. Trekkingen ble lagt opp slik at det trekkes et visst antall jordbruksbedrifter med disse vekstene. Jordbruksbedrifter med ulike typer planteproduksjon kunne dermed slås sammen til én klasse. Stratifisering etter driftsformer ble dermed gjort etter:

1. Planteproduksjon
 - a. Korn- og oljevekster
 - b. Øvrige jordbruksvekster
 - c. Hagebruksvekster
2. Storfe, mjølkeproduksjon
 - a. Storfe, mjølkeproduksjon
 - b. Storfe, blanda mjølke- og kjøttproduksjon
3. Storfe, kjøttproduksjon
4. Sau og andre grovføretende dyr
 - a. Sau
 - b. Øvrige grovføretende dyr
5. Svin og fjørfe
6. Blandet plante- og/eller husdyrproduksjon
 - a. Blandet planteproduksjon
 - b. Blandet husdyrproduksjon
 - c. Plante- og husdyrproduksjon i kombinasjon

Undersøkelsen skulle i tillegg gi statistikk for enheter med økologisk drift. Dette ble løst ved at det lagd en ny klasse til driftsforminndelingen hvor alle økologiske enheter ble plassert.

7. Økologisk produksjon

Siste faktor som ble vurdert som betydningsfull for stratifisering var størrelsen på jordbruksbedriftene. Jordbruksareal i drift er tradisjonelt brukt som størrelsesmål, men dette målet kan gi et skjevt bilde av virkeligheten. Dette gjelder særlig for bedrifter med husdyr, men som ikke har jordbruksareal i drift. Dette gjelder for eksempel samdrifter med mjølkeproduksjon, samt flere store bedrifter med fjørfe- og svineproduksjon. Det ble derfor bestemt å bruke standard omsetning som gjennomgående størrelsesmål, se beskrivelse av standard omsetning i kapittel 2. Definisjoner.

3.5.2. Trekking av utvalg

I første steg av trekkingen ble populasjonen sortert med den veksten med færrest jordbruksbedrifter først (løk). Den ble gitt prioritet =1. Dette var for å sikre nok enheter av vekstene med færrest jordbruksbedrifter i utvalget siden en bedrift bare skal svare for én vekst. Antall enheter med de ulike vekstene ble telt opp, og for å få alle veksttyper godt nok representert i utvalget ble følgende prioriterte trekkerekkefølge satt opp:

1. Løk (prioritet 1)
2. Blomkål/brokkoli (prioritet 2)
3. Gulrot (prioritet 3)
4. Oljevekster (prioritet 4)
5. Høsthvete (prioritet 5)
6. Potet (prioritet 6)
7. Grovfôrvekster (prioritet 7)
8. Vårhvete (prioritet 8)
9. Havre (prioritet 9)
10. Bygg (prioritet 10)
11. Innmarksbeite (prioritet 11)
12. Fulldyrka/overflatedyrka eng (prioritet 12)
13. Med husdyr, men uten jordbruksareal (prioritet 13)

For eksempel: Jordbruksbedrifter som fikk prioritet = 10 og altså skjema for bygg, var enheter som dyrket bygg etter at prioritetene 1-9 var tildelt i sekvensen. Det vil si enheter som dyrket bygg men ingen av de vekstene som kunne kvalifisere til prioritet 1-9.

Første del av trekkingen ble gjort ved at alle med prioritet 1 ble trukket ut, deretter ble alle gjenværende jordbruksbedrifter med prioritet 2 trukket ut før alle gjenværende med prioritet 3 ble trukket ut. Totalt ble det trukket ut 343 jordbruksbedrifter med prioritet 1 til og med prioritet 3.

Tabell 3.1. Populasjonen fordelt etter prioritet ganger driftsform

	I alt	Plante- produksjon	Storfe, mjølk	Storfe, kjøtt	Sau og andre grovfôr- etende dyr	Svin og fjørfe	Plante- og husdyrpro- duksjon	Økologisk produksjon	Husdyr, men uten jordbruks- areal
I alt	37 997	10 707	7 807	3 476	10 059	1 331	1 450	2 042	1 125
Prioritet									
1	87	48	-	-	-	-	29	10	-
2	83	58	:	:	:	:	14	7	-
3	173	73	16	3	3	9	54	15	-
4	376	271	9	4	10	29	42	11	-
5	712	502	22	:	:	59	77	43	-
6	1 246	631	152	36	67	65	181	114	-
7	2 458	1 199	1 195	326	336	54	113	235	-
8	1 893	1 416	51	34	15	142	149	86	-
9	2 943	2 350	56	52	51	111	153	170	-
10	3 428	2 266	260	139	102	321	211	129	-
11	18 905	925	5 404	2 496	8 401	349	381	949	-
12	4 605	1 969	641	379	1 071	190	46	273	-
13	1 125	-	-	-	-	-	-	-	1 125

Andre del av trekkingen ble gjort for den resterende populasjonen, dvs. jordbruksbedrifter med prioritet 4 til og med prioritet 13. I andre del ble det trukket et utvalg på 4 558 jordbruksbedrifter. Mer utfyllende detaljer om trekkingen i andre del er gitt i vedlegg B1. Utvalget som ble trukket ut var da totalt 4 901 enheter.

Tabell 3.2. Delutvalg i undersøkelsen, og antall enheter som ble trukket i hvert delutvalg

Delutvalg (vekst)	Antall enheter trukket i hvert delutvalg
Kepaløk og rødløk	Fulltelling (87)
Blomkål og brokkoli	Fulltelling (82)
Gulrot	Fulltelling (173)
Oljevekster	200
Høsthvete	300
Potet	500
Andre grovfôrvekster	400
Vårhvete	300
Havre	400
Bygg	400
Innmarksbeite	800
Fulldyrka og overflatedyrka eng	800
Bedrifter med husdyr, men uten jordbruksareal (samdrifter o.a.)	400

3.6. Datainnsamling og svarprosent

Det var frivillig å respondere på undersøkelsen, og for å heve svarprosenten ble det trukket ut gavekort til to av enhetene som svarte.

I følge forskrift om husdyrgjødsel er det lov å spre husdyrgjødsel til og med 31. oktober. Opprinnelig var planen å sende ut skjemaene like etter denne datoen for å få med all gjødsel som ble spredd i løpet av 2013. Det ble vurdert som enklest for oppgavegiver bare å forholde seg til kalenderåret 2013 som rapporteringsperiode. På den annen side faller gjødsel tilført høsten 2012 utenfor undersøkelsen. I hovedsak gjelder dette høsthvete, samt eng sådd om høsten. Dessuten vil gjødsel tilført etter 31. august tilhøre neste års vekst. I tilfeller med vekstskifte vil rapportering etter kalenderår gi en del skjevheter mellom tilført gjødsel og tilhørende vekst. Etter en nøye vurdering ble det derfor besluttet at rapporteringsperioden for tilførsel av gjødsel skulle følge gjødselåret som regnes fra 1. september 2012-31.august 2013.

Ideelt sett kunne dermed undersøkelsen ha blitt sendt ut like etter 31. august, men uforutsett ekstra arbeid med å lage 13 ulike skjematyper førte til utsending i november.

Etter en kontroll av gyldige adresser og at innehaver av enkeltmannsforetak i utvalget var i live, ble det den 12. november sendt ut skjema til 4 877 jordbruksbedrifter. Svarfrist var 25. november 2013. I den første utsendingen ble det sendt ut papirskjema til alle, med tilbud og oppfordring om å svare elektronisk. Etter at ordinær svarfrist var gått ut, hadde 51 prosent av oppgavegiverne svart. Av enhetene med svar valgte 57 prosent å svare på papir, mens 43 prosent svarte på det elektroniske skjemaet.

I desember ble det sendt ut en påminnelse til de som ikke hadde svart. Ny svarfrist var 19. desember. Påminnelsen inneholdt bare et brev med oppfordring om å svare via Internett. Delutvalgene for fulldyrka/overflatedyrka eng, innmarksbeite og andre grovfôrvekster hadde alle under 45 i svarprosent etter første svarfrist. Det ble derfor besluttet å legge ved papirskjema til bedriftene i disse delutvalgene for å heve svarprosenten mest mulig. Svarinngangen etter påminnelsen tyder på at dette hadde en positiv effekt, se tabell 3.2. Etter fristen for påminnelsen var gått ut, hadde 64 prosent svart. Totalt svarte 38 prosent via den elektroniske løsningen. Lavest endelig svarprosent hadde delutvalget med fulldyrka/overflatedyrka eng med 52 prosent, mens gulrot hadde høyest svarandel med 75 prosent.

Tabell 3.3. Enheter i hvert delutvalg, og svarprosent fordelt på papir og Internett

Skjematype	Enheter i utvalget	Enheter med svar	Svarprosent, i alt	Del med svar på papir, prosent	Del med svar på webskjema, prosent
Totalt	4 877	3 128	64,1	61,6	38,4
Bygg	395	262	66,3	65,6	34,4
Havre	396	258	65,2	62,0	38,0
Vårhvete	295	195	66,1	60,5	39,5
Høsthvete	294	216	73,5	62,0	38,0
Oljevekster	192	142	74,0	63,4	36,6
Potet	483	340	70,4	53,8	46,2
Andre grovførvekster	495	328	66,3	64,9	35,1
Innmarksbeite	794	452	56,9	66,8	33,2
Fulldyrka og overflatedyrka eng	793	410	51,7	68,5	31,5
Gulrot	173	130	75,1	49,2	50,8
Løk	87	62	71,3	48,4	51,6
Blomkål/brokkoli	82	58	70,7	56,9	43,1
Uten areal	398	275	69,1	53,8	46,2

3.7. Klargjøring av skjemaopplysningene

Ved mottak ble papirskjema lest optisk, og lagt inn i SSBs IT-system for revisjon og estimering (ISEE - integrated system for editing and estimation). Elektroniske skjemaer blir kodet om, verifisert og lastet inn i samme system. Erfaringsmessig er det en noe feil i utfyllingen av skjemaet hos oppgavegiver. Det kan være feil som følge av misforståelser eller at ikke spørsmålet blir lest nøye nok. I tillegg til feil i utfyllingen kan det være at det mangler opplysninger på enkelte spørsmål. Feilaktige og manglende opplysninger kan føre til store unøyaktigheter i statistikken. Det ble derfor brukt mye ressurser for å rette opp feil, og sette inn verdier der disse manglet. Ved manglende verdier ble det vurdert i hvert tilfelle om det var mulig å sette inn en verdi basert på verdier fra enheter med tilsvarende størrelse og produksjon (nærmeste nabo imputering). Oppgavegivere ble ikke kontaktet for å kontrollere eller samle inn manglende opplysninger da dette ville kreve for mye ressurser.

I klargjøringen av skjemaopplysningene ble det etablert mange feilkontroller i ISEE. Disse kontrollene ble kjørt mot alle skjema variabler på hvert skjema. Et eget revisjonsbilde og sett av feilkontroller var tilpasset hvert av de tretten skjemaene. Det ble også koblet til opplysninger fra søknader om produksjonstilskudd og hagebruksavlinger for å vurdere opplysninger gitt på skjema. Hvert skjema med tilhørende feil, både logiske og sannsynlige, ble vurdert av en revisor, og korrigert der det var nødvendig.

3.8. Estimering

Estimeringen ble delvis utført med kalibrerte utvalgsvekter og delvis med en form for prediksjoner for enkeltbrukene i populasjonsfilen. Det var de gjødslede arealene (mineralgjødsling, husdyrgjødsling og gjødsling i alt) som ble predikert på enkeltbruk. De predikerte verdiene ble så aggregert i filen. Denne metoden er krevende og sjelden brukt, men gir muligheter for å lage statistikk for gjødslede arealer som er konsistent for alle registervariablene. Det ble utviklet en modell for hver type vekst. Modellene er beskrevet nærmere i vedlegg B4.

Det ble laget to sett kalibreringsvekter, ett generelt sett og ett sett som var vekstspesifikt. Årsaken til at det måtte lages to sett var at brukene som deltok i undersøkelsen, bare skulle svare for én av de vekstene de dyrket selv om de dyrket flere. De fleste vekster ble derfor dyrket av mange flere bruk enn dem som kunne inkluderes i trekkegrunnlaget for de bruk som skulle svare for veksten. For eksempel var det 8 590 bruk som dyrket bygg, mens det bare var 3 428 bruk med prioritet 10 og som kunne trekkes til å svare for dem som dyrket bygg. Estimeringen måtte derfor forutsette at gjødslingsadferden til alle som dyrket bygg var den samme som adferden til dem som fikk prioritet 10, gitt de samme bakgrunnsvariablene. Tilsvarende for andre vekster.

Det inngikk 61 selvstendige populasjonstotaler i estimeringen av de generelle kalibrerte vektene. De generelle kalibrerte vektene vil derfor estimere disse 61 totalene korrekt på grunnlag av utvalget. De generelle kalibrerte vektene ble brukt til alt som hadde med lagring av gjødsel å gjøre. Nærmere beskrivelse av kalibreringsvariablene for generelle vekter er gitt i vedlegg B1.

De vekstspesifikke vektene ble brukt for alt annet. For disse ble antall bruk i hver region, antall bruk etter driftsform og areal med den aktuelle vekst brukt som kalibreringstotaler, med unntak av bruk med veksttype/prioritet 13, husdyrdrift uten jordbruksareal. Her ble areal erstattet med antall gjødseldyrenheter. En nærmere beskrivelse er gitt i vedlegg B2.

Estimering av gjødslede arealer ble gjort med en modell som først estimerte sannsynlighetene for at et bruk ikke gjødsler, gjødsler noe eller gjødsler hele arealet for en bestemt vekst gitt verdiene av registervariable som vi fant hadde signifikant innvirkning dette. Det ble laget slike estimater for mineralgjødsling og husdyrgjødsling hver for seg og samlet for begge typer gjødsling. For bruk som gjødslet noe, men ikke hele arealet, ble det for hver vekst estimert en modell for andel av det dyrkede areal som ble gjødslet. På dette grunnlaget kunne vi estimere de nevnte sannsynligheter og andeler samt gjødslet areal av veksten for alle bruk som *ikke* var trukket ut eller som ikke hadde svart i utvalget. Ved å aggregere disse estimatene i populasjonsfilen fikk vi så estimater for gjødslede arealer etter driftstype, region etc.

Valg av registervariable og estimering av sannsynligheter ble gjort for hvert enkelt delutvalg (vekst/prioritet). Fremgangsmåten kan skisseres mer presist som følger:

1. For en gitt vekst, finn de variablene $\mathbf{X}_1 = (x_{11}, x_{12}, \dots)$ som har innflytelse på sannsynligheten $p_1(\mathbf{X}_1)$ for å gjødsle veksten med for eksempel mineralgjødsel. Dette gjøres med en logistisk regresjonsmodell med automatisk variabelvalg (trinnsvis regresjon). Parametrene i modellen blir samtidig estimert.
2. På tilsvarende måte: For bruk som gjødsler veksten, finn de variablene $\mathbf{X}_2 = (x_{21}, x_{22}, \dots)$ som har innflytelse på sannsynligheten $p_2(\mathbf{X}_2 | \text{gjødsler})$ for å gjødsle hele arealet *gitt at bruket gjødsler veksten* og estimer modellen.
3. For bruk som gjødsler *noe, men ikke alt*, finn de variablene $\mathbf{X}_3 = (x_{31}, x_{32}, \dots)$ som har innflytelse på den forventede *andelen* $a(\mathbf{X}_3)$ av det totale arealet som gjødsles. Estimer den valgte modellen for $a(\mathbf{X}_3)$.
4. Sannsynligheten for å gjødsle hele arealet, og sannsynligheten for å gjødsle deler av arealet beregnes nå som

$$p_2(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2) = p_2(\mathbf{X}_2 | \text{gjødsler})p_1(\mathbf{X}_1)$$

$$p_3(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2) = p_1(\mathbf{X}_1) - p_2(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2)$$

5. Det forventede (predikerte) gjødslede arealet beregnes nå som

$$a(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2, \mathbf{X}_3) = A(a(\mathbf{X}_3)p_3(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2) + p_2(\mathbf{X}_1, \mathbf{X}_2))$$
 der A er det samlede arealet av veksten på bruket.

Variablene som ble valgt for \mathbf{X}_1 , \mathbf{X}_2 , og \mathbf{X}_3 var dummyvariable for region og driftsform og i noen tilfeller arealet A . \mathbf{X}_1 , \mathbf{X}_2 , og \mathbf{X}_3 inneholder delvis de samme variablene. Detaljer i modellene og variabelvalg i punkt 1 og 2 er gitt i vedlegg B3. Modellen bak estimeringen i punkt 3 er gitt i vedlegg B4.

3.9. Faktorer for å beregne næringsinnhold i husdyrgjødsel

Innholdet av næringsstoffer i husdyrgjødsel vil variere med mange faktorer. Husdyrslag, rase, driftsform, fôrtype og fôringssystem er alle viktige forhold som påvirker næringsinnholdet i gjødsla i det den faller fra dyret. Når gjødsla er sluppet fra dyret og havner i et lager er det igjen flere forhold som påvirker næringsinnholdet. Tørrstoffprosenten til gjødsla er en viktig faktor her, og innblanding av vann, strø og halm påvirker alle hvor mye tørrstoff gjødsla består av. En tapsfaktor for nitrogen er ammoniakk og lystgass som tapes til luft fra husdyrrom og lager.

I et bløtgjødselsystem skjer det en spesiell fortykning av nitrogen som følge av fordamping av ammoniakk, dels skjer ei generell fortykning av gjødsla gjennom vanntilsetning. Samtidig vil fortykning med vann dempe tapet av ammoniakk. Alle disse effektene vil øke dersom bløtgjødsla er eksponert for vær og vind.

For fjørfegjødsla er det et motsatt forhold, da målet som oftest er å tørke gjødsla etter utskillelse. Tørking av gjødsla reduserer tapet av ammoniakk til luft, og gjør gjødsla og næringsstoffene mer konsentrerte (Nesheim og Sikkeland, 2013).

3.9.1 Netto næringsinnhold i husdyrgjødsel

I undersøkelsen er det kartlagt hva slags husdyrgjødsel som blir spredd, og mengde gjødsel per dekar inklusive vann og strø. Oppgitt husdyrgjødsel er i undersøkelsen klassifisert etter typene i tabellen under. Videre er tilhørende faktorer brukt ved utregning av næringsstoff i husdyrgjødsel ved spredetidspunktet. Faktorene er basert på målinger gjort i ulike typer gjødsellager fra ulike husdyrslag med innblanding av vann og strø, avhengig av type gjødsel. Det kan være betydelig usikkerhet i forhold til hvor representative disse faktorene er.

Mengde husdyrgjødsel spredd per dekar skulle i undersøkelsen oppgis inklusiv strø og vann. Videre ble det spurt om gjødsla ble blandet ut før spredning. Dersom gjødsla ble tilsatt vann skulle mengdeforholdet mellom vann og gjødsel oppgis.

Ved beregning av næringsinnholdet i husdyrgjødsla ble opplysninger om vanntilsetning brukt. Dersom det var oppgitt at det var tilsatt mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel ble gjødselmengden multiplisert med $\frac{3}{4}$, og dersom 1 del vann eller mer ble tilsatt 1 del gjødsel ble gjødselmengden multiplisert med $\frac{2}{3}$ (Nesheim og Sikkeland, 2013).

Tabell 3.4. Faktorer for innhold av næringsstoff i lagret husdyrgjødsel. Kg per tonn gjødsel

Gjødseltype	Totalt nitrogen	Effektivt nitrogen	Fosfor	Kalium
Storfe, bløtgjødsel	3,1	1,8	0,48	3,4
Storfe, gylle	2	1,2	0,34	1,7
Storfe, fast gjødsel	4,6	1,3	1,2	4
Land	4,9	4,7	0,02	6
Gris, bløtgjødsel	3,4	2,6	0,66	1,9
Gris, fast gjødsel	4,4	2,2	2,3	2,4
Sau og geit, fast gjødsel	8	2	1,7	6
Sau og geit, talle	7	1,9	2,12	13
Sau og geit, bløtgjødsel	5,5	3,2	1,13	6,3
Verpehøns, fast gjødsel	18,8	7,2	8,1	10,3
Verpehøns, bløtgjødsel	12	6	5	7
Broilere, med strø	27,9	8,3	6,7	13,5
Kalkungjødsel	26,2	13,8	11,5	12
Pelsdyrgjødsel	13,7	6,5	10	3
Hestegjødsel	5,5	1	1	5

Kilde: Daugstad et al., 2012 og Tveitnes et al., 1993 der nye faktorer ikke finnes.

3.9.2 Brutto næringsinnhold i husdyrgjødsel

I undersøkelsen er det gitt resultater for lagret mengde nitrogen i ulike type lager. Disse verdiene er fratrukket estimert beitetid for ulike husdyrslag (fra undersøkelser gjort av SSB), men det er *ikke* gjort korreksjoner for tap av nitrogen som skjer i lager og husdyrrom. Faktorene gjelder fersk gjødsel, målt under halen på dyret, uten tilsetninger av vann eller strø. Disse verdiene må således regnes som brutto mengde nitrogen som havner i gjødsellager.

Tabell 3.5. Faktorer for innhold av brutto næringsstoff i husdyrgjødsel

Husdyrslag	Totalt nitrogen, kg per dyr	Del av året på beite, prosent	Korreksjon for levetid
Mjølkekyr	127,10	16	-
Ammekyr	64,80	31	-
Kvige til påsett	38,35	31	-
Kvige til slakt	38,35	31	-
Okse til slakt	46,40	31	-
Purke med unger	34,29	-	-
Svin til slakt	3,20	-	-
Ungpurker	9,67	-	-
Verpehøns	0,67	-	-
Livkylling	0,046	-	-
Slaktekylling	0,030	-	-
Kalkun til slakt	0,452	-	-
Ender til slakt	0,075	-	-
Gjess til slakt	0,30	-	-
Hest	50,00	24	-
Geit	15,50	36	-
Vinterføra sau	11,60	45	-
Lam	7,70	45	143/365
Fjørfe til avl	2,00	-	-

Kilde: Karlengen et al., 2012 og SSB

3.10. Vekting av skiftestørrelse

I undersøkelsen er det spurt om bruk av gjødsel på de to største skiftene av en bestemt vekst. Disse to skiftene skal representere gjødslingspraksis på hele arealet av veksten som jordbruksbedriften dyrker. Bruken av gjødsel vil variere noe fra skifte til skifte inne sammen vekst. Når de to største skiftene skal vektet opp til alt areal enheten gjødsler med henholdsvis mineral- og husdyrgjødsel har vi valgt å vekte bruken av gjødsel på hvert skifte etter størrelsen de representerer. På enhetsnivå vil dermed gjødslingspraksis på et stort skifte bety mer enn bruk av gjødsel på et mindre skifte når totalt bruk av gjødsel per enhet skal beregnes.

4. Resultat

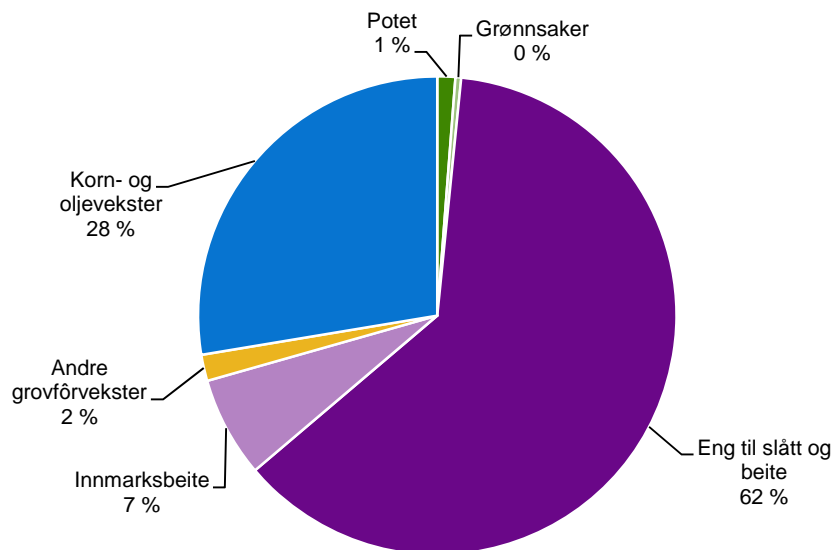
4.1. Bruk av gjødsel på jordbruksareal

For å få gode avlinger er det nødvendig å tilføre jorda næringsstoff. De viktigste næringsstoffene for plantene er nitrogen og fosfor. Disse kan tilføres jorda i form av ulike gjødseltyper, der husdyrgjødsel og mineralgjødsel er de mest brukte. I økologisk jordbruk vil husdyrgjødsel, nitrogenfikserende planter og annen biologisk gjødsel utgjøre de viktigste tilførselene av næringsstoffer.

I alt ble det tilført gjødsel på 8,3 millioner dekar, eller 90 prosent av det totale jordbruksarealet i 2013. Mineralgjødsel er mest utbredt, og 82 prosent av alt jordbruksareal ble tilført næringsstoff fra mineralgjødsel. For husdyrprodusenter er husdyrgjødsel en svært viktig ressurs. Ved å bruke lagringsmåter og spredeteknikker som hindrer tap av ammoniakk og lystgass, kan det meste av næringen i husdyrgjødsel tilbakeføres til jorda igjen. I alt ble 41 prosent av jordbruksarealet tilført husdyrgjødsel minst én gang.

De ulike typene av mineralgjødsel og husdyrgjødsel inneholder forskjellige sammensetninger av næringsstoff. I mineralgjødsel vet vi nøyaktig innhold av de ulike næringsstoffene, mens forskningsresultat må tas i bruk for å estimere næringsinnholdet i gjødsel fra ulike husdyr. Basert på resultater fra gjødselundersøkelsen og faktorene gjengitt i tabell 3.4, har vi beregnet hvor mye næringsstoff som ble tilført jordbruksarealet; i alt 124 780 tonn nitrogen (tot-N), 15 200 tonn fosfor (P) og 72 040 kalium (K). Til tross for at det brukes mineralgjødsel på langt større areal enn husdyrgjødsel, utgjorde sistnevnte en stor del av det som tilføres av fosfor og kalium. I alt kom 49 prosent av tilført fosfor, 54 prosent av tilført kalium og 32 prosent av tilført nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel.

Figur 4.1. Del av tilført mengde nitrogen fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Bruk av gjødsel på etablert eng og innmarksbeite

4.2.1 Areal tilført gjødsel

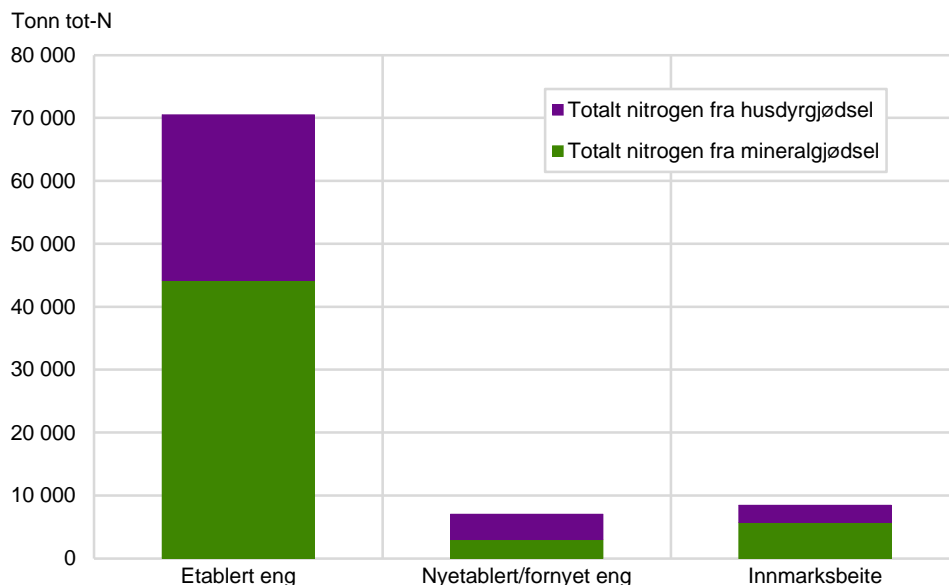
Drøyt halvparten av jordbruksarealet som inngår i undersøkelsen er eng til slått og beite. Gjødslingspraksis på disse arealene er således av stor betydning for det totale bildet. I alt ble det tilført gjødsel på 92 prosent dette arealet. Fordelt på gjødslertyper ble 84 prosent av enga tilført mineralgjødsel, mens 55 prosent ble tilført husdyrgjødsel. De aller fleste jordbruksbedrifter med eng har også husdyr og dermed god tilgang på husdyrgjødsel. Ved nærmere analyse av resultatene ser en at det bare er små regionale forskjeller om husdyrgjødsel blir tilført engareal eller ikke. Ser en derimot på arealstørrelse og driftsformer er det større ulikheter. Bruk med mindre enn 100 dekar engareal gjødsler 41 prosent av engarealet med husdyrgjødsel, mens bruk med minst 200 dekar eng gjødsler 61 prosent. Driftsformene «planteproduksjon» og «sau og andre grovføretende dyr» har lavest andel med husdyrgjødsel med henholdsvis 24 og 31 prosent. Dette skyldes trolig at det er vanskelig å utnytte husdyrgjødsel fra sau, geit og hest på etablert eng. Jordbruksbedrifter med eng i klassen «planteproduksjon» er i hovedsak enheter uten husdyr som bare dyrker gras for salg. Resultatet tyder likevel på at flere av disse enhetene mottar noe husdyrgjødsel fra naboer med overskudd av husdyrgjødsel, eller som en del av betalingen for fôret.

Innmarksbeite utgjør 1,5 millioner dekar, og totalt ble 60 prosent av arealet tilført gjødsel minst én gang. Innmarksbeite er arealer som nyttes til beite, og kan ikke høstes maskinelt. Et typisk innmarksbeite kan være ravinedaler, setervoller o.l. som er dominert av grasarter. I alt ble halvparten av innmarksbeite tilført mineralgjødsel, mens 24 prosent ble tilført husdyrgjødsel.

4.2.2 Tilført næringsstoff

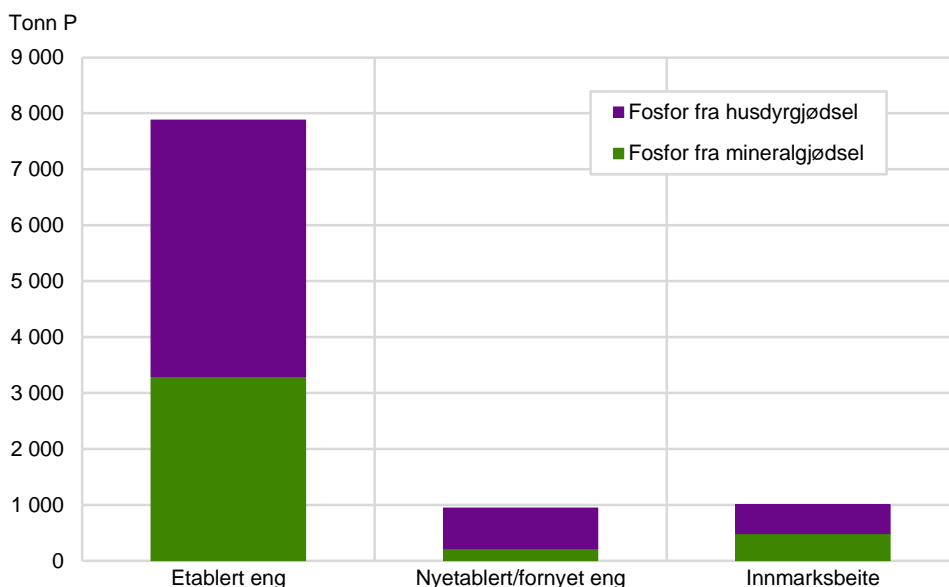
Etablert eng til slått og beite tilføres gjødsel flere ganger gjennom sesongen. Normalt tilføres gjødsel om våren og etter hver slått. I alt ble det tilført 70 550 tonn nitrogen (tot-N) og 7 890 tonn fosfor på etablert eng. Det betyr at 56 prosent av alt nitrogen og 52 prosent av alt fosfor som ble tilført jordbruket i 2013 ble brukt på etablert eng til slått og beite. For de ulike driftsformene med eng, ble nesten halvparten av nitrogenet brukt innen driftsformen «storfe, mjølkeproduksjon», mens 19 prosent ble brukt innen «sau og andre grovføretende dyr». 42 prosent av nitrogentilførselen innen «storfe, mjølkeproduksjon» stammet fra husdyrgjødsel. Tilsvarende andel innen «økologisk produksjon» var 84 prosent.

Figur 4.2. Tilført mengde nitrogen (tot-N) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på etablert eng til slått og beite, nyetablert/fornyhet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.3. Tilført mengde fosfor (P) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på etablert eng til slått, nyetablert/fornyhet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013

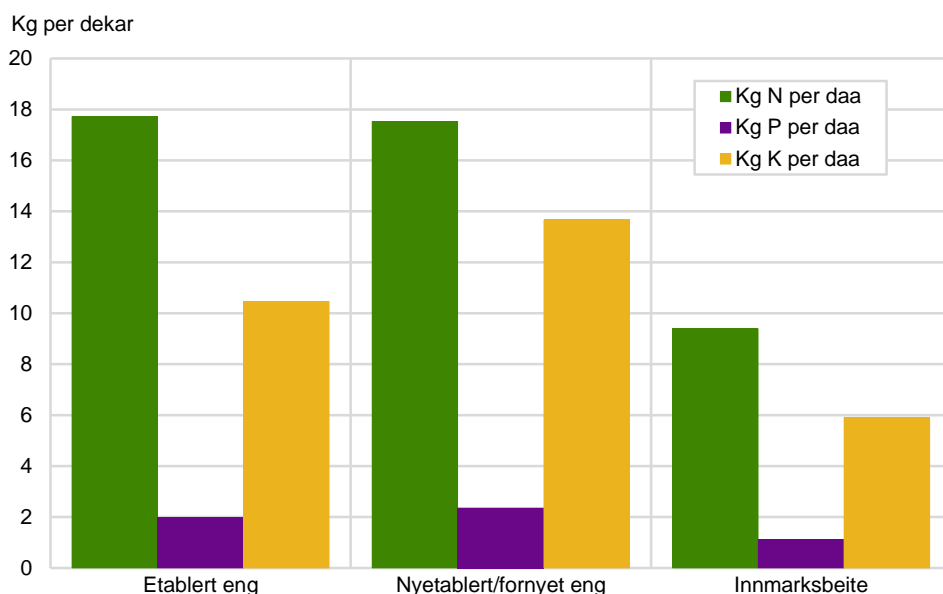

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I gjennomsnitt ble det tilført 17,7 kg nitrogen og 2,0 kg fosfor per dekar etablert eng til slått og beite som ble gjødslet. Høyest snitt var det for etablert eng i Rogaland med 19,6 kg nitrogen per dekar og 2,2 kg fosfor per dekar. Det var stor variasjon i tilført næringsstoff for de ulike driftsformene. Innen «sau og andre grovføretende dyr» ble det tilført minst med 14,8 kg nitrogen per dekar, mens det ble tilført mest innen «svin og fjørfe» med et snitt på 25,2 kg nitrogen per dekar. Det ble også tilført betydelig mer fosfor på etablert eng innen driftsformen «svin og fjørfe» i forhold til landssnittet. Denne enga ble i snitt tilført 3,8 kg fosfor per dekar.

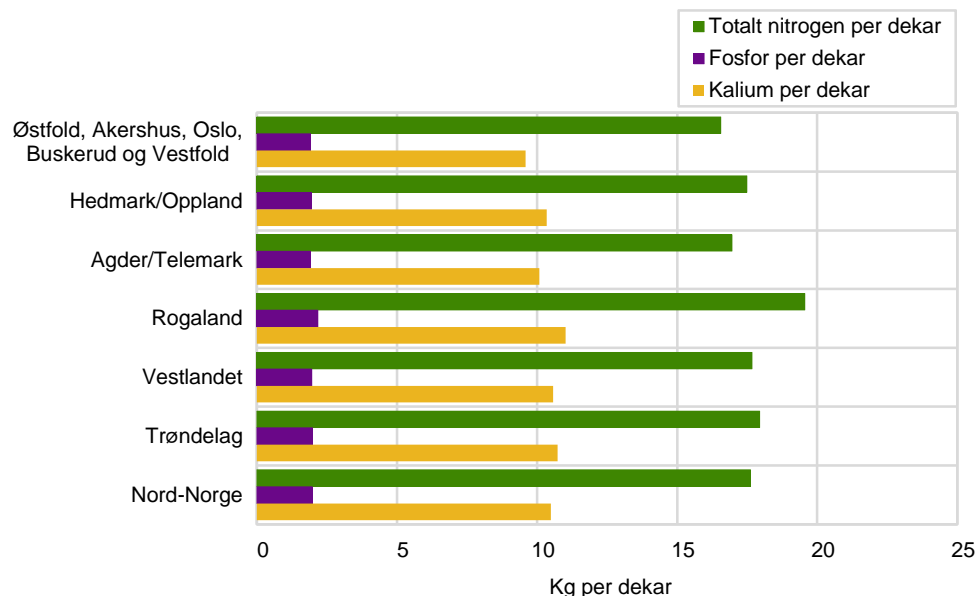
Areal av innmarksbeite ble tilført 8 490 tonn nitrogen (tot-N) og 1 000 tonn fosfor i 2013. Innmarksbeite blir tilført moderate mengder gjødning, og i snitt ble det tilført 9,4 kg nitrogen og 1,1 kg fosfor per dekar gjødslet areal. Det er bare små variasjoner regionalt og mellom de ulike driftsformene.

Figur 4.4. Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) og kalium (K) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, nyetablert/fornyhet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.5. Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) og kalium (K) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, etter regioner. 2013

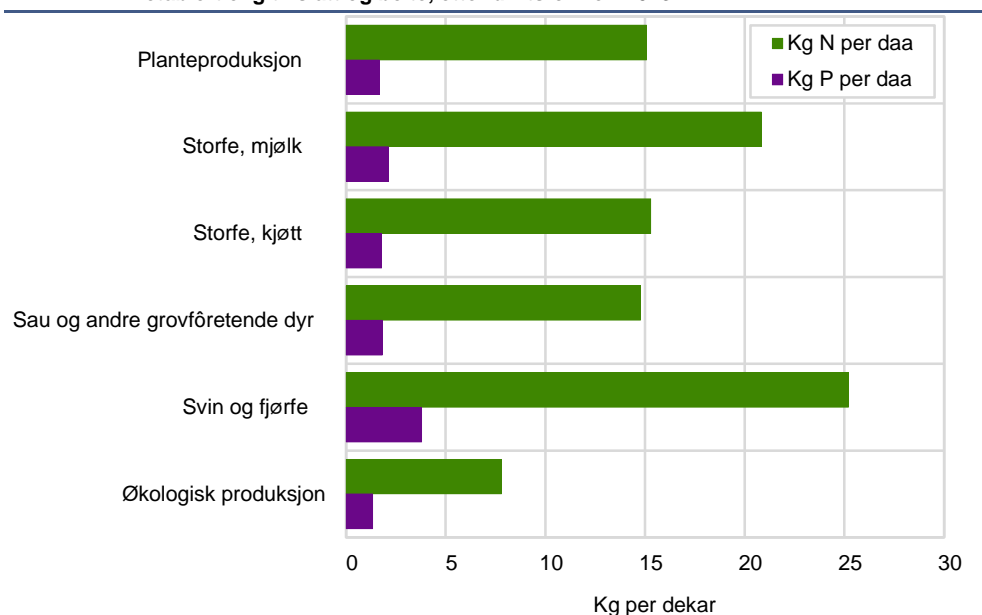

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Når på året husdyrgjødsel blir spredd har betydning for opptak av næringsstoffer og dermed også tap til omgivelsene. Fra dato gjødsling er gjennomført er husdyrgjødsel gruppert i spredning om våren, sommeren og om høsten (se kapittel 2).

Mest husdyrgjødsel ble spredd i løpet av våren. I alt var det 14 360 jordbruksbedrifter som spredde 15 680 tonn nitrogen (tot-N) om våren. Dette tilsvarer 59 prosent av alt nitrogen fra husdyrgjødsel spredd på etablert eng i løpet av 2013. Videre var det 13 220 bedrifter som spredde 9 780 tonn nitrogen om sommeren. Bare en liten del av mengde nitrogen fra husdyrgjødsel ble spredd om høsten på etablert eng. Høstspredning utgjorde 3 prosent av totalt tilført nitrogen, og ble gjort av drøyt 880 jordbruksbedrifter.

Figur 4.6. Mengde nitrogen (tot-N) og fosfor (P) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, etter driftsformer. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2.3 Tilsetting av vann

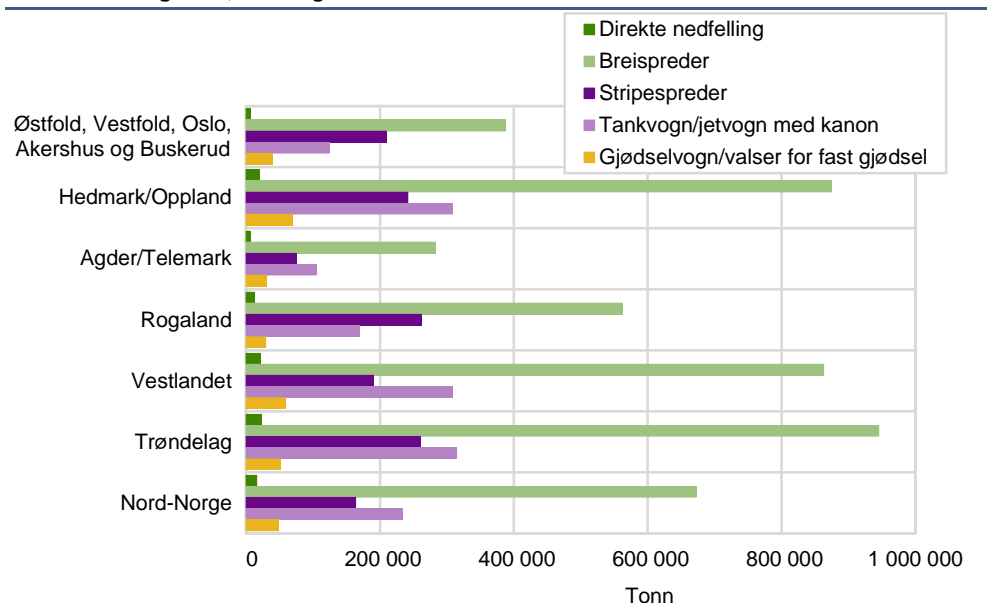
Vann blir tilsatt husdyrgjødsel for å lette spredning. Tilsetting av vann er også gunstig fordi nedgang i tørrstoffinnholdet i gjødsla reduserer ammoniakktapet ved spredning. Beregninger viser om lag 10 prosent reduksjon i tapet per prosent redusert tørrstoffinnhold (Morken, 2007). Av 20 940 jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel på etablert eng var det 13 580 som tilsatte vann til gjødsla før spredning. Dersom en ser på mengde husdyrgjødsel som ble spredd på eng, ble vel to tredjedeler av gjødsla tynnet ut med vann før spredning. Tre fjerdedeler av gjødsla som ble tilsatt vann, ble blandet ut med mindre enn én del vann til én del gjødsel, mens en fjerdedel ble tilsatt én del vann eller mer til én del gjødsel. Gjødsel fra jordbruksbedrifter med driftsform «storfe, mjølkeproduksjon» utgjør hoveddelen av gjødsel spredd på eng. Totalt ble det tilsatt vann til 66 prosent av gjødsla fra disse enhetene. Gjødsel fra driftsformen «sau og andre grovføretende dyr» blir i hovedsak lagret som bløtgjødsel, fast gjødsel eller som talle. To tredjedeler av gjødsla spredd på eng til slått og beite innen denne driftsformen ble tilsatt vann.

I 2013 var det nær 7 av 10 jordbruksbedrifter som tilsatte vann til gjødsel spredd på innmarksbeite. For mengde husdyrgjødsel spredd på innmarksbeite ble 63 prosent tilsatt vann. Gjødsel spredd på innmarksbeite ble tilsatt mer vann enn tilfellet var for gjødsel spredd på eng. I alt ble 46 prosent av gjødsla med vannfortynning tilsatt én del vann eller mer til én del gjødsel. Dette har trolig sammenheng med det spredeutstyret som brukes for å spre husdyrgjødsel på innmarksbeite.

4.2.4 Spredeutstyr

For spredning av husdyrgjødsel på eng til slått og beite er breispreder det mest brukte utstyret. I alt ble 57 prosent av husdyrgjødsla spredd med breispreder, mens 20 prosent ble spredd med tankvogn eller jetvogn med kanon. Stripespreder legger gjødsla på bakken i striper, noe som reduserer ammoniakktapet ved spredning betydelig (Morken, 2007). Dette utstyret begynner å få en viss utbredelse. I alt ble 18 prosent av gjødsla spredd med stripespreder på eng til slått og beite. I 2000 ble 7 prosent av gjødsel spredd på eng til slått og beite spredd med utstyr for direkte nedfelling eller stripespreder. I 2013 økte denne delen til 19 prosent².

² Estimert mengde gjødsel spredd med utstyr for direkte nedfelling på etablert eng bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert.

Figur 4.7. Mengde husdyrgjødsel spredd med ulike typer spredeutstyr på etablert eng til slått og beite, etter region¹. 2013

¹ Estimert mengde gjødsel spredd med utstyr for direkte nedfelling og stripespreder på etablert eng fordelt på regioner bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

På innmarksbeite vil det i mange tilfeller være vanskelig å kjøre med traktor og stor tankvogn for å spre husdyrgjødsel på grunn av terreng og hindringer som trær og steiner. Ofte vil det være nødvendig å kjøre på veger eller andre egnede traséer i nærheten, og spre gjødsla med jetvogn som har kanon som kan spre gjødsla langt til begge sider av vogna. Dette utstyret krever innblanding av vann for optimal spredning. Resultatene fra undersøkelsen viser at 48 prosent av gjødsla på innmarksbeite ble spredd med tankvogn eller jetvogn med kanon.

4.3. Bruk av gjødsel på åpen åker

4.3.1 Areal tilført gjødsel

Areal av åpen åker omfatter alt areal som årlig blir jordarbeidet og sådd på nytt, enten høst eller vår. Eng som ble fornyet eller nyetablert i 2013 og høsten 2012 inngår også i åpen åker. Areal av åpen åker omfattet 3,4 millioner dekar, eller 37 prosent av alt jordbruksareal i drift. Tilnærmet alt areal av åpen åker ble tilført gjødsel. Mineralgjødsel ble tilført på 93 prosent av arealet, mens husdyrgjødsel ble spredd på 30 prosent av arealet. Det var i hovedsak i bygg, havre, ny eng, andre grovfôrvekster og gulrot hvor ikke hele arealet ble tilført mineralgjødsel.

På åpen åker er bruk av husdyrgjødsel særlig utbredt på areal av andre grovfôrvekster og ny eng med henholdsvis 82 og 90 prosent av arealet. Husdyrgjødsel brukes til i en viss grad på korn- og oljevekster, og da i forbindelse med jordarbeiding om våren eller om høsten. I bygg ble 26 prosent av arealet tilført husdyrgjødsel, mens andelen i havre bare var 11 prosent. Det er hovedsakelig bedrifter innen driftsformene «storfe, mjølkeproduksjon», «storfe, kjøttproduksjon» og «svin og fjørfe» som tilfører husdyrgjødsel på store deler av byggarealet. Mer enn halvparten av byggarealet innen disse driftsformene ble tilført husdyrgjødsel minst én gang. Blant regionene er det Rogaland som tilfører mest husdyrgjødsel, med 45 prosent av byggarealet. Mønsteret er relativt likt for bruk av husdyrgjødsel i havre, men den totale delen med husdyrgjødsel er betydelig lavere. Dette skyldes nok at de tre driftsformene nevnt ovenfor har langt mindre areal av havre enn de har av bygg.

I grønnsaker er det viktig å tilføre nøyaktige mengder næringsstoffer for å få gode avlinger av riktig kvalitet. I så måte kan det være krevende og bare bruke husdyr-

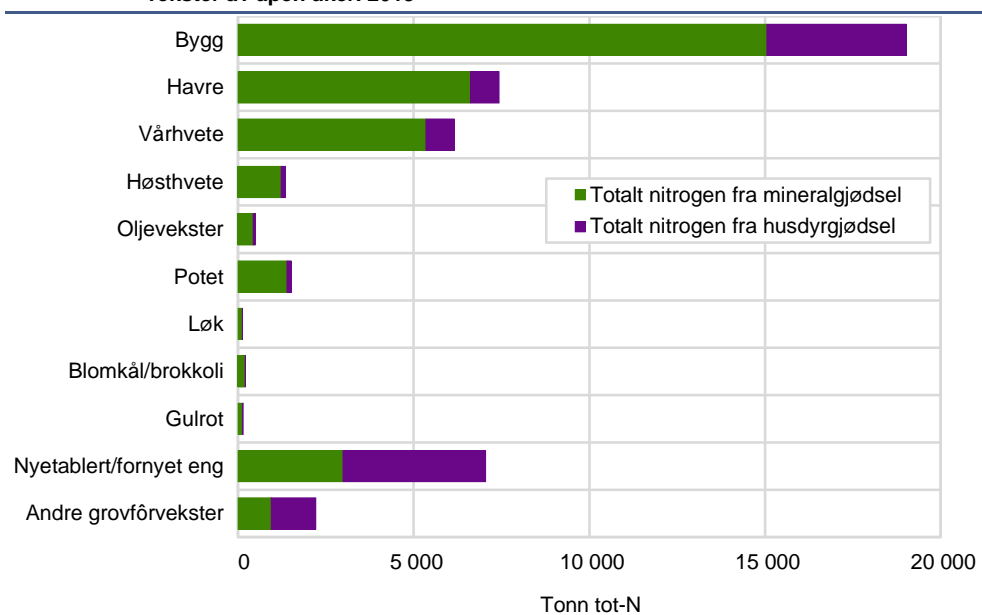
gjødsel, da næringsinnholdet i husdyrgjødsel er avhengig av blant annet husdyrslag, rase, fôringssystem og driftsform. I alle de undersøkte grønnsaksvekstene ble om lag 10 prosent av arealet tilført husdyrgjødsel.

4.3.2 Tilført næringsstoff

God utnyttelse av næringsstoffene er et viktig mål i all plantedyrking. Det er viktig både for lønnsomheten og for å hindre tap av næringsstoff til omgivelsene. Hvete gir normalt gode avlinger, og det investeres generelt mer i gjødsel for å få en kvalitet som gir mathvete. Resultatene fra undersøkelsen viser at det blant kornslagene i snitt ble tilført mest nitrogen per dekar i høsthvete og vårhvete med henholdsvis 15,4 kg og 14,0 kg per dekar. Lavest snitt var det for havre, der det ble tilført 11,3 kg nitrogen per dekar. Totalt ble det tilført 34 480 tonn nitrogen på korn- og oljevekster i 2013. Dette utgjør 28 prosent av alt nitrogen tilført det totale jordbruksarealet.

Areal av bygg utgjorde 1,54 millioner dekar i 2013, og dette er det kornslaget det dyrkes mest av i Norge. Som omtalt i forrige avsnitt blir en relativt stor andel av byggarealet tilført husdyrgjødsel. Korn dyrkere med tilgang på husdyrgjødsel tilfører også mer gjødsel i bygg enn produsenter uten husdyrgjødsel. Areal av bygg innen driftsformen «planteproduksjon» ble i snitt tilført 12,1 kg nitrogen per dekar, mens areal innen driftsformene «storfe, mjølkeproduksjon», «storfe, kjøttproduksjon» og «svin og fjørfe» ble tilført henholdsvis 13,1 kg, 14,1 kg og 14,2 kg nitrogen per dekar gjødslet areal. I bygg ble det i alt spredd 19 000 tonn nitrogen i form av gjødsel i 2013.

Figur 4.8. Tilført mengde nitrogen (tot-N) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster av åpen åker. 2013

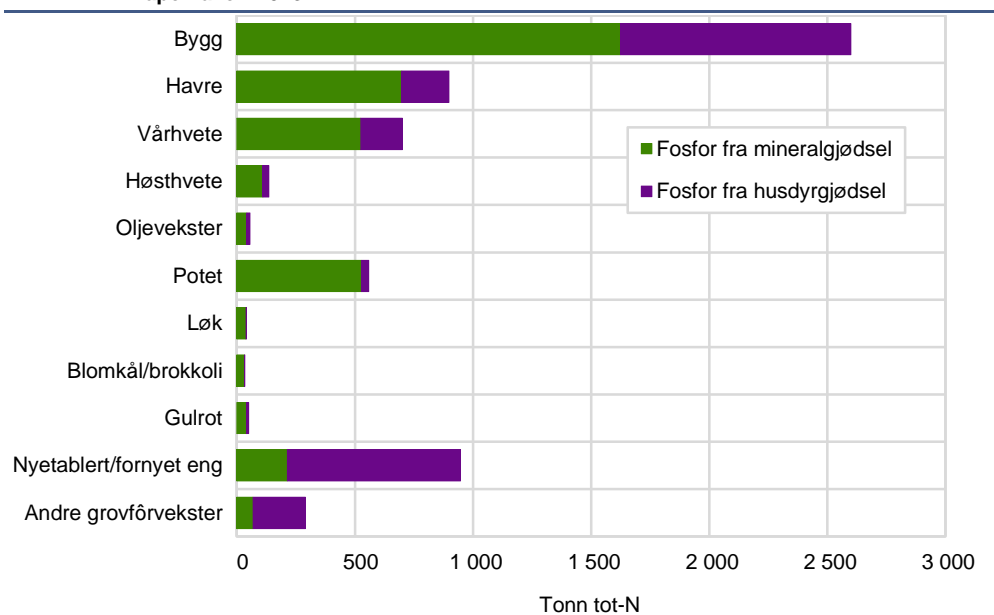

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Dyrking av potet krever langt mer fosfor og kalium enn korn og eng. I snitt ble det tilført 12,6 kg nitrogen, 4,6 kg fosfor og 15,8 kg kalium per dekar på areal av potet som ble gjødslet. Hedmark og Oppland er regionen hvor det dyrkes mest potet, og i snitt ble det tilført mest fosfor her med 4,8 kg per dekar.

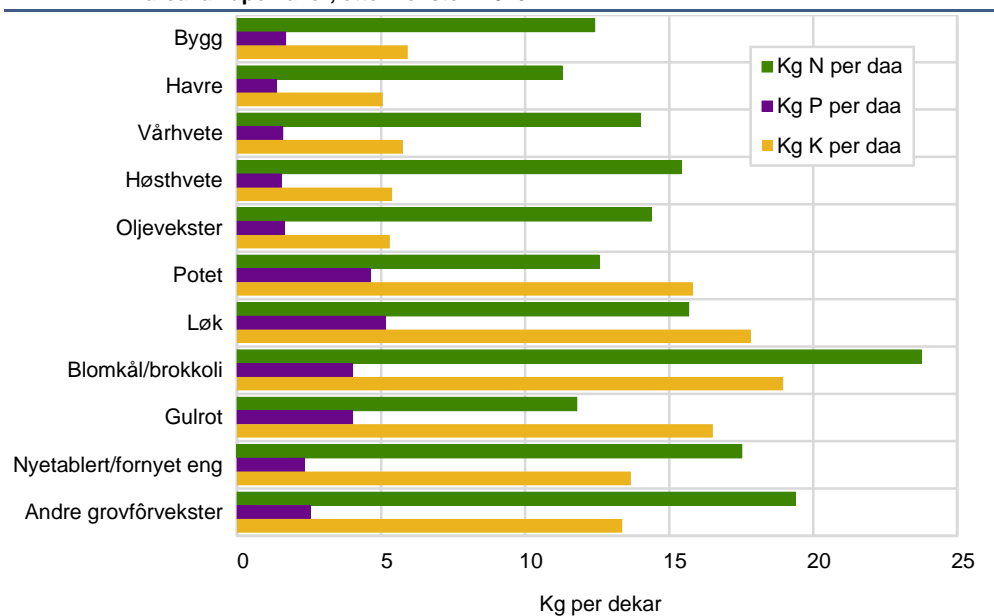
I grønnsaker er det store forskjeller når det gjelder tilførsel av næringsstoff. Dyrking av blomkål krever langt mer nitrogen enn gulrot og løk. I 2013 ble det i snitt gjødslet med 23,8 kg nitrogen, 4,0 kg fosfor og 19,0 kg kalium på areal av blomkål og brokkoli. I gulrot, som er den grønnsaksveksten det dyrkes mest av i Norge, ble det gjødslet med 11,8 kg nitrogen, 4,0 kg fosfor og 16,5 kg kalium.

Figur 4.9. Tilført mengde fosfor (P) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster av åpen åker. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.10. Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) og kalium (K) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av åpen åker, etter vekster. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.3.3 Spreddeutstyr

I alt ble det spredd 2 907 100 tonn husdyrgjødsel på vel 1 million dekar av åpen åker i 2013. Det har blitt færre husdyrprodusenter i Norge siden 2000, og dermed også mindre tilgjengelig husdyrgjødsel til åkerjord. Til sammenligning ble det i 2000 spredd 4 984 000 m³ gjødning på nær 1,2 millioner dekar åpen åker. Areal av åpen åker spredd med husdyrgjødsel er i samme perioden redusert med 12 prosent. Mengde husdyrgjødsel per dekar er dermed betydelig redusert fra 2000.

Ammoniaktapet blir redusert i åpen åker ved å bruke stripespreder og utstyr for direkte nedfelling. Stripespreder har god effekt i tilsådd åker. Vindhastigheten ved spredning vil minske ved at gjødsla legges under bladverket, i tillegg til at bladverket gir lavere temperatur. Ytterligere reduksjon oppnås også fordi infiltrasjonsraten øker (Skøien et al., 2011). I 2000 ble 6 prosent av gjødsla spredd med stripespreder/nedfelling på åpen åker. I 2013 hadde delen økt til 18 prosent. Delen

av husdyrgjødsel spredd med dette utstyret var høyest i korn- og oljevekster med 27 prosent.

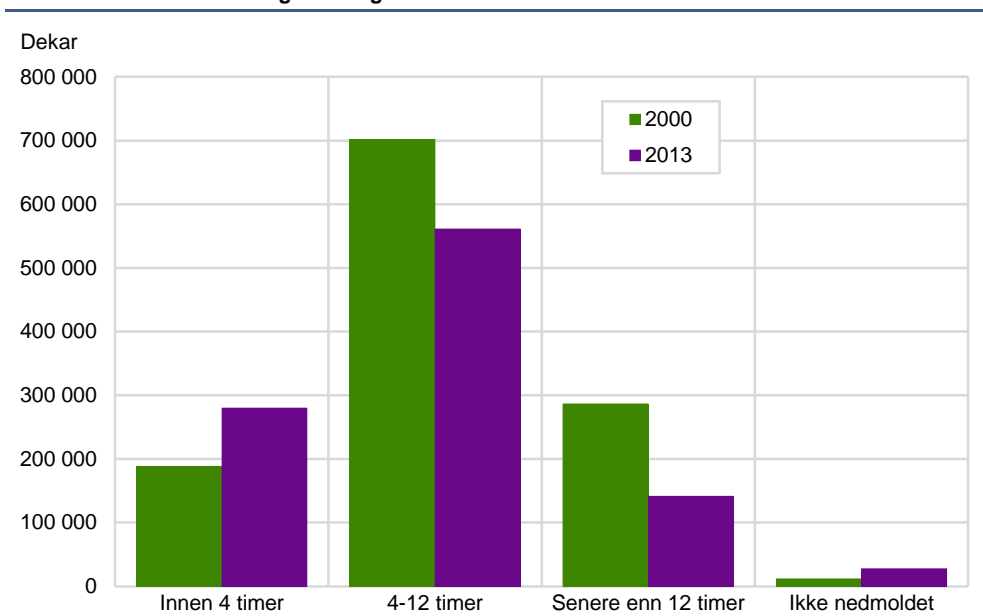
Fortsatt brukes tradisjonelt utstyr som breispreder mest. Drøyt halvparten av gjødsel ble spredd med breispreder, mens 20 prosent ble spredd med tankvogn/ jetvogn og 9 prosent med gjødselvogn for fastgjødsel.

4.3.4 Nedmolding

Når husdyrgjødsel blir spredd på åker som skal pløyes eller harves om høsten eller om våren, er kort tid fra spredning til nedmolding viktig for å hindre tap av nitrogen til luft. Denne jorda har ikke plantedekke og røtter som raskt kan ta opp næringen som tilføres. Det er derfor viktig at gjødsel blir blandet inn i jorda så raskt som mulig for å hindre tap av næringsstoff. Ammoniaktapet øker med tid fra spredning til innarbeiding i jorda, og hvor stor del av gjødsel som blir dekket av jord (Morken, 2007). I følge forskrift om gjødselvarer og annet av organisk opphav skal husdyrgjødsel på åpen åker moldes ned senest 18 timer etter spredning.

I 2013 ble husdyrgjødsel på 56 prosent av areal av åpen åker nedmoldet mellom 4 og 12 timer etter spredning. Gjødsel på 28 prosent av arealet blandet inn i jorda innen 4 timer etter spredning. Tilsvarende andel i 2000 var 16 prosent. Bare 14 prosent av arealet av åpen åker tilført husdyrgjødsel i 2013 ble pløyd eller harvet senere enn 12 timer etter spredning. I 2000 lå husdyrgjødsel på åkeren mer enn 12 timer på nesten en fjerdedel av arealet før den ble blandet inn i jorda.

Figur 4.11. Areal av åpen åker spredd med husdyrgjødsel, etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.4. Lagring av husdyrgjødsel

4.4.1 Utvikling i husdyrholdet

I 2000 var det 47 200 jordbruksbedrifter som hadde husdyrhold tilsvarende minst én gjødseldyrenhet (gde). På disse bedriftene ble det produsert en gjødselmengde tilsvarende 885 620 gde. Den nedre grensen for å være omfattet av populasjonen til undersøkelsen om lagring og bruk av husdyrgjødsel i år 2000 var 1,0 gde (Gundersen og Rognstad, 2001). I undersøkelsen for 2013 var den nedre grensen 5,0 gde og/eller 50 dekar jordbruksareal i drift. Det er langt færre små jordbruksbedrifter nå enn det var i år 2000. Det er derfor få bedrifter som faller utenfor populasjonen selv om grensen er hevet. I 2013 ble det produsert en gjødselmengde som tilsvarer 825 700 gjødseldyrenheter.

Tabell 4.1. Jordbruksbedrifter med ulike husdyr. 2000 og 2013

Husdyrslag	2000	2013	Endring fra 2000-2013, prosent
Hest	7 476	7 009	-6
Storfe i alt	28 536	15 165	-47
Vinterføra sau	22 239	14 389	-35
Mjølkekyr	20 734	9 501	-54
Ammekyr	6 108	5 066	-17
Mjølkegeit	703	321	-54
Svin	4 706	2 270	-52
Verpehøns	3 865	1 941	-50
Slaktekylling	401	569	42

Kilde: Strukturen i jordbruket, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 4.2. Antall husdyr. 2000 og 2013

Husdyrslag	2000	2013	Endring fra 2000-2013, prosent
Hest	28 468	40 073	41
Storfe i alt	987 915	853 655	-14
Vinterføra sau	966 278	911 457	-6
Mjølkekyr	297 731	228 895	-23
Ammekyr	44 517	75 002	68
Mjølkegeit	50 299	33 064	-34
Svin	730 390	851 058	17
Verpehøns	3 290 510	4 168 280	27
Slaktekylling	8 695 046	15 974 607	84

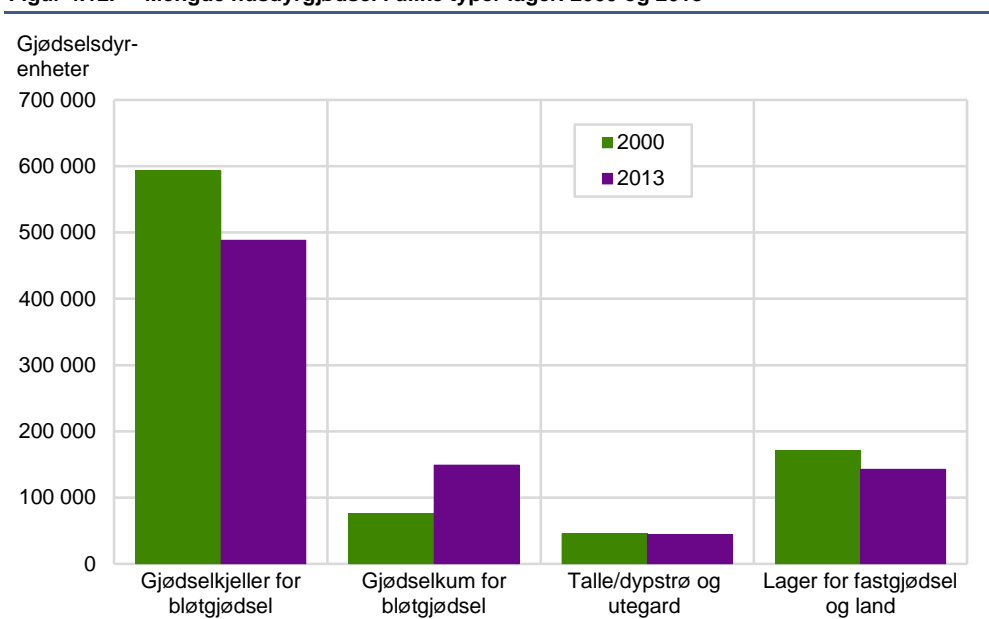
Kilde: Strukturen i jordbruket, Statistisk sentralbyrå.

Det har skjedd store endringer i husdyrholdet fra 2000 til 2013. I grove trekk kan utviklingen oppsummeres med langt færre jordbruksbedrifter, færre mjølkekyr og mjølkegeit og stor økning i antall ammekyr og slaktekylling. Generelt er det dermed langt større besetninger på jordbruksbedriftene med husdyr i 2013 enn det var i 2000.

4.4.2 Mengde gjødsel i gjødsellager målt som gjødseldyrenheter

Jordbruket er en betydelig kilde til utslipp av ammoniakk og lystgass. Når husdyrgjødsel lagres, tapes nitrogen til luft, og i tillegg skjer tap av nitrogen ved spredning av gjødsel. Lager for husdyrgjødsel som er tette har langt mindre tap enn lager som er i direkte kontakt med luft. Gjødselkjeller for bløtgjødsel er den vanligste lagertypen i jordbruket. Denne lagertypen er relativt tett, men frigivning av nitrogen kan ha sammenheng med hva slags gulvskille det er mellom kjeller og husdyrrrom (Hansen et al., 2009).

Figur 4.12. Mengde husdyrgjødsel i ulike typer lager. 2000 og 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

For å regne om mengde gjødsel fra flere dyreslag til en felles enhet er gjødseldyrenhet mye brukt. Normtallene denne beregningen bygger på er imidlertid noe foreldet. Fordelingen etter gjødseldyrenheter er tatt med her for å kunne sammenligne utviklingen over tid.

I 2013 ble 59 prosent av gjødsla, målt som gjødseldyrenheter, lagret i gjødselkjeller for bløtgjødsel. Dette er en nedgang på 8 prosentpoeng fra år 2000. Langt mer av husdyrgjødsla blir nå lagret i utendørs gjødselkum. I 2000 ble 9 prosent lagret i gjødselkum, mot 18 prosent i 2013. Hele 71 prosent av gjødsla som ble lagret i gjødselkum var i kummer uten tak eller annet dekke.

I 2000 var det 28 160 jordbruksbedrifter med gjødselkjeller for bløtgjødsel, og 5 130 enheter med gjødselkum. I takt med færre bedrifter med husdyr, har også langt færre bedrifter i 2013 lager for bløtgjødsel. Resultatene fra undersøkelsen viser at 18 930 jordbruksbedrifter hadde gjødselkjeller for bløtgjødsel og 4 900 hadde gjødselkum. Halvparten av gjødselkummene var på enheter innen driftsformen «storfe, mjølkeproduksjon».

Lagret gjødsel som fast gjødsel og landkum målt i gjødseldyrenheter er gitt som en sum i 2000, og var da 19 prosent. Andelen i 2013 var 17 prosent. For 2013 er det mulig å dele opp i gjødselkjeller for fast gjødsel, lager utendørs på bakken, lager utendørs på bunnplate og landkum. Det er ikke mulig å si noe eksakt om utvikling innen lagertyper for fast gjødsel, men tendensen er helt klar i retning av mindre fast gjødsel i kjeller og i landkum, og langt mer utendørs på bakken.

Disse indikasjonene er tydelige når en ser på jordbruksbedrifter med lager for gjødselkjeller med fast gjødsel, som har gått fra 15 130 enheter i 2000 til 5 430 enheter i 2013. Jordbruksbedrifter som lagrer gjødsel utendørs på bakken har økt til 5 020 enheter, mens bedrifter med lager utendørs på bunnplate har økt litt og var i 2013 i bruk på 900 enheter. Dette har trolig sammenheng med langt mer gjødsel fra fjørfe, hest og ammekyr i 2013 enn tilfellet var i 2000.

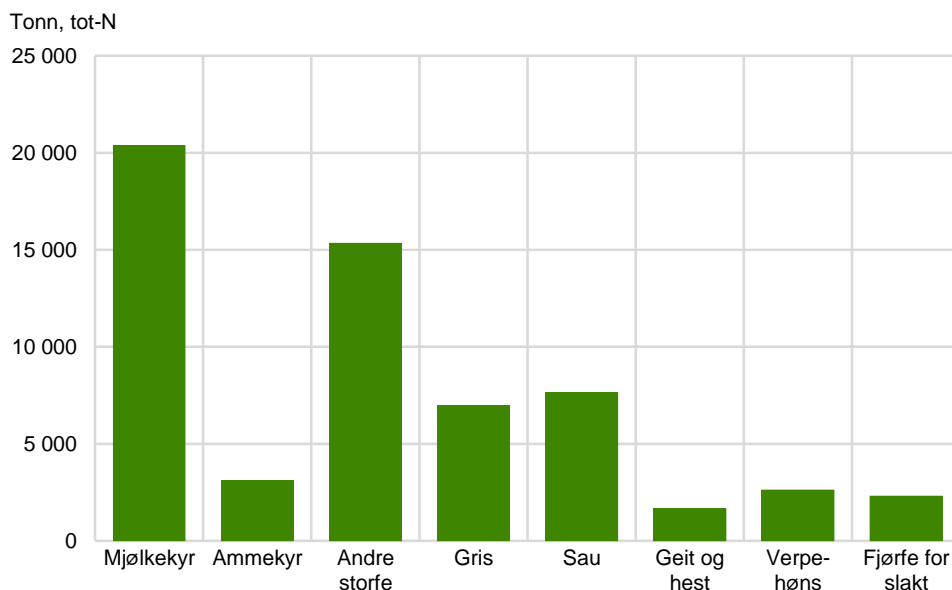
4.4.3 Mengde gjødsel i gjødsellager målt som nitrogen

Gjødsel som dyrene skiller ut i form av ekskrementer og urin har ulik sammensetning av næringsstoffer. Mange forhold spiller inn her, men de viktigste variasjonskoeffisientene vil være husdyrslag, rase, fôrnivå og rasjonssammensetning, utskillelse (i form av melk) og avleiring i foster og dyret selv (Karlengen et al., 2012). Det er nylig gjort et arbeid for å gjøre oppdaterte beregninger på mengde gjødsel og utskillelse av nitrogen, fosfor og kalium fra ulike husdyrslag (Karlengen et al., 2012). Vi har derfor valgt å bruke faktorer herfra for å beregne mengde og fordeling av husdyrgjødsel på ulike lagertyper i form av nitrogen (tot-N). Dette er beskrevet nærmere i kapittel 3.9.

For å fordele mengde nitrogen som havner i ulike lagerløsninger er gjødselmengden som legges igjen på beite trukket fra (tid brukt på beite i denne beregningen er den samme som brukes i SSBs utslippsregnskap til luft), mens tap av nitrogen som skjer fra lager og husdyrrom ikke er fjernet. Det er heller ikke gjort korreksjoner for tilsetning av vann og strø/halm. Estimert mengde nitrogen som havner i lager er brutto mengde, målt «under halen på dyret». Videre er bare nitrogen utskilt fra husdyrslag som inngår i undersøkelsen med i beregningen (storfe, sau, svin, geit, hest og fjørfe).

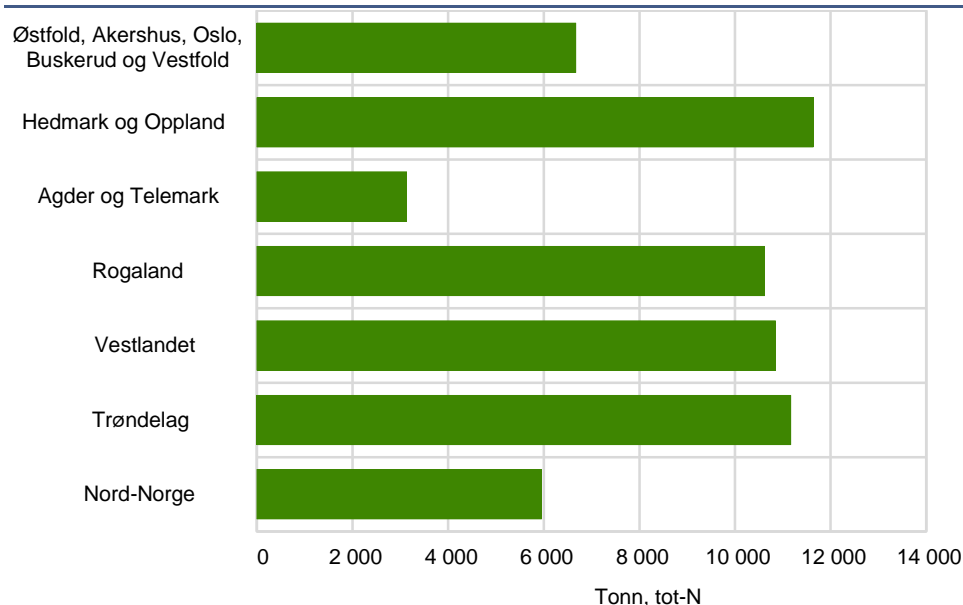
Denne beregningsmetoden resulterer i en lagret gjødselmengde tilsvarende i alt 60 030 tonn nitrogen i 2013. Nitrogen i gjødsel fra storfe utgjør hoveddelen av den totale mengden, og totalt kom 34 prosent fra mjølkekyr, 5 prosent fra ammekyr og 26 prosent fra andre storfe. Regionalt er det variasjoner i hold av husdyr, og det er størst andel lagret nitrogen i Hedmark/Oppland og i Trøndelag. Lavest andel har Agder/Telemark med 5 prosent av brutto lagret nitrogen fra husdyrgjødsel.

Figur 4.13. Brutto lagret mengde nitrogen (tot-N) fra ulike husdyrslag. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.14. Brutto lagret mengde nitrogen (tot-N) etter region. 2013

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

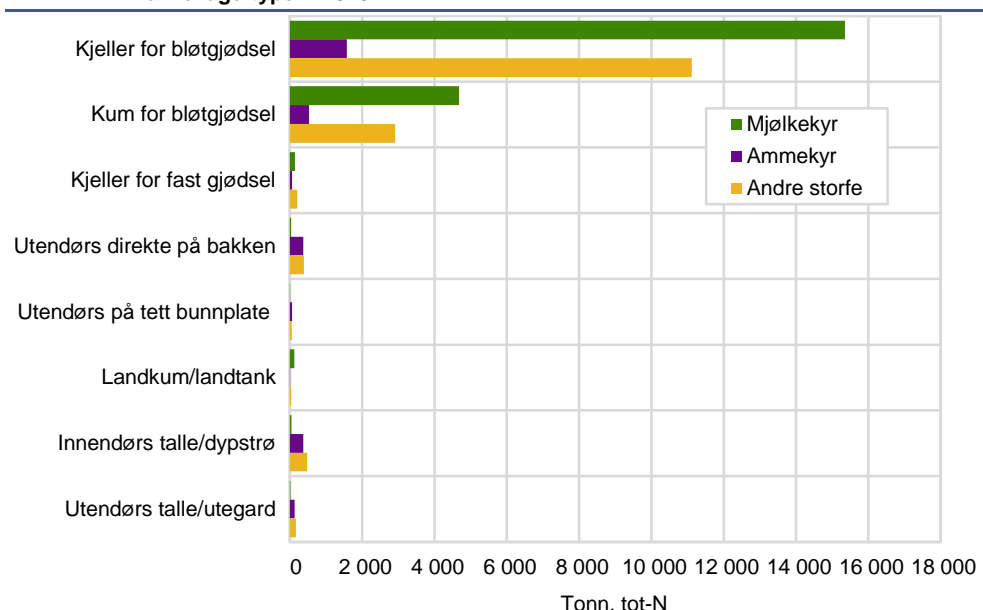
4.4.3.1 Lagring av storfe gjødsel

Utviklingen i storfeholdet har endret seg mye i perioden 2000-2013 som omtalt i kapittel 4.4.1. Hvordan har så utviklingen med færre mjølkekyr og flere ammekyr påvirket hvordan storfe gjødsel blir lagret? Det er ikke mulig å gi tall for denne fordelingen i 2000, men lagring av gjødsel innen hovedproduksjon «storfe» viste at hoveddelen av gjødsel ble lagret i gjødselkjeller for bløtgjødsel. Ser vi på resultatene fra 2013 blir tilnærmet all gjødsel, målt som totalt-nitrogen, fra mjølkekyr lagret som bløtgjødsel i gjødselkjeller (75 prosent) og i gjødselkum (23 prosent). For ammekyr endres lagringsprofilen mot en større andel som fast gjødsel. Hoveddelen er fortsatt bløtgjødsel, mens 12 prosent av gjødsel lagres utendørs direkte på bakken, 12 prosent på innendørs talle og 4 prosent på utendørs talle. For andre storfe blir storparten av gjødsel lagret i kjeller for bløtgjødsel (72 prosent) og i gjødselkum (19 prosent).

Bløtgjødsel som lagres i utendørs kummer, tanker eller lagune kan skape problemer i form av lukt og føre til tap av nitrogen til luft dersom disse er uten noen form for dekke. I tillegg vil åpne utendørs lager lett få kraftig fortykning av gjødsel og

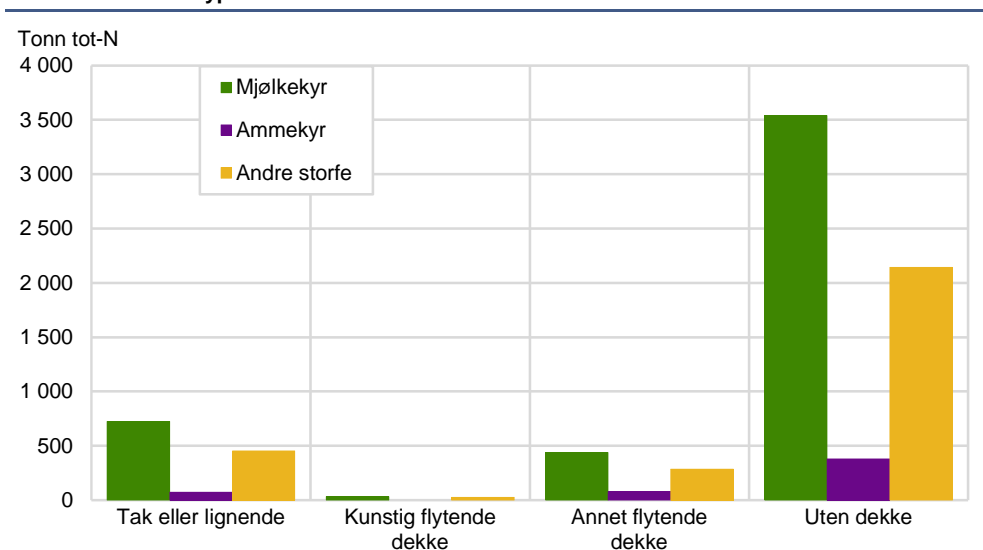
dermed redusert lagerkapasitet på grunn av nedbør (Kval-Engstad, 2012). Det er bare små variasjoner med hensyn til dekke. For storfe gjødsel i gjødselkum ble tre fjerdedeler lagret uten noe form for dekke.

Figur 4.15. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra mjølkekyr, ammekyr og andre storfe fordelt på ulike lagertyper¹. 2013

¹ Estimert mengde gjødsel fra mjølkekyr lagret som fast gjødsel og i landkum, og gjødsel fra ammekyr lagret i landkum bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.16. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra mjølkekyr, ammekyr og andre storfe i gjødselkum, etter type dekke¹ 2013

¹ Estimert mengde gjødsel lagret i gjødselkum med kunstig flytende dekke bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.4.3.2 Lagring av gjødsel fra gris

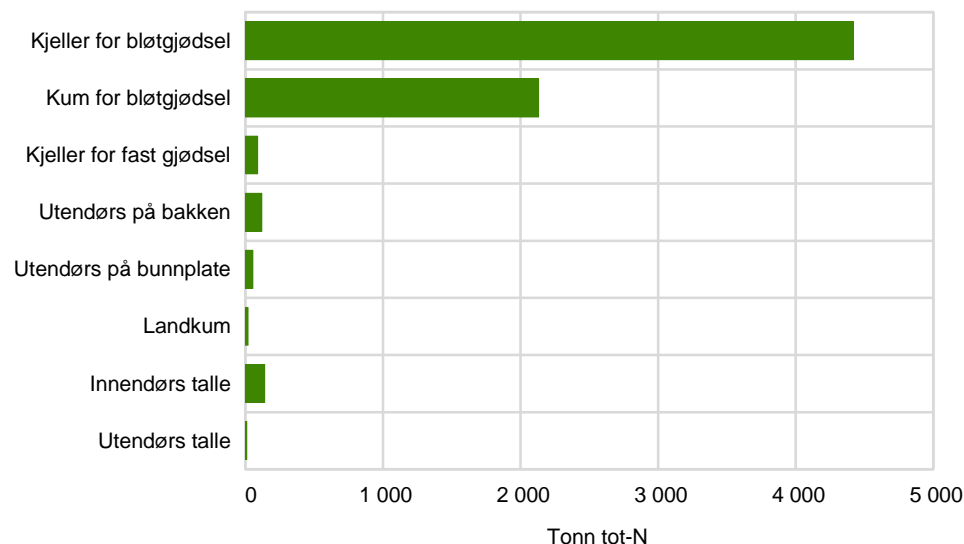
Målt som nitrogen utgjør gjødsel fra gris 12 prosent av all husdyrgjødsel. Det meste av gjødsla fra gris lagres som bløtgjødsel, men i tillegg brukes i en viss grad dypstrø til smågris og slaktegris. Bruk av gjødselkum for lagring av grise gjødsel har økt betydelig fra 2000. I 2013 ble 30 prosent av gjødsla lagret i gjødselkum, mens 63 prosent ble lagret i gjødselkjeller for bløtgjødsel. Bare 2 prosent av gjødsla ble lagret som innendørs talle/dypstrø.

I Hedmark/Oppland ble 39 prosent av grise gjødsla lagret i gjødselkum, mot 27 prosent i Trøndelag. I Agder/Telemark ble gjødselkum brukt i liten grad.

Utendørs lagerbeholdere kan gi store ammoniakktap avhengig av tilstedeværelse av dekke, og flere publikasjoner angir 40 prosent tap ved naturlig flytedekke (Hansen et al., 2009).

En langt større del av gjødsel fra gris som lagres i gjødselkum har dekke enn tilfellet er for gjødsel fra storfe. Mens 36 prosent av lagret mengde grise gjødsel i gjødselkum hadde dekke, var tilsvarende andel 26 prosent for storfe gjødsel. Bruk av dekke er utbredt i Rogaland, og det gjelder særlig gjødsel fra gris (59 prosent).

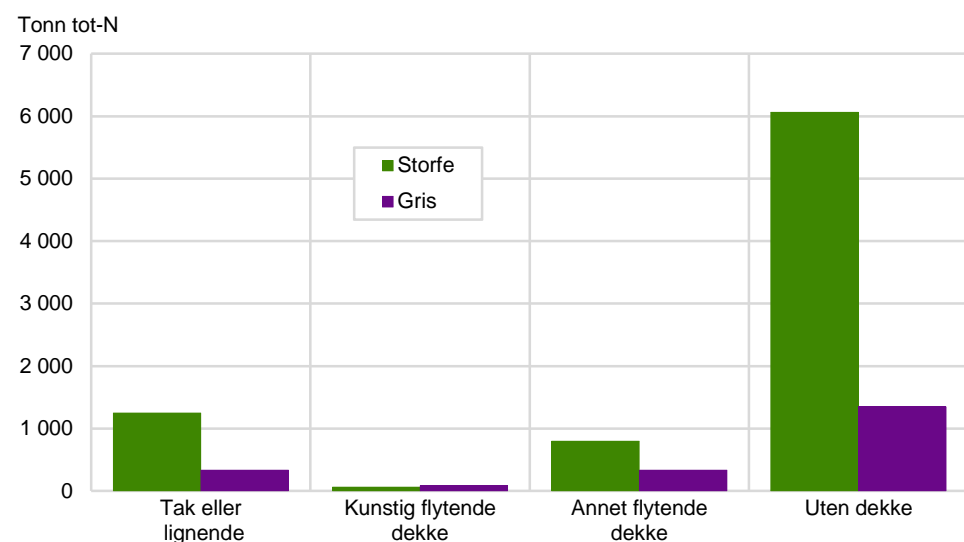
Figur 4.17. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra gris fordelt på ulike lagertyper¹. 2013

¹ Estimert mengde gjødsel fra gris lagret i landkum og som utendørs talle bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Figur 4.18. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra storfe og gris i gjødselkum, etter type dekke¹ 2013

¹ Estimert mengde gjødsel fra gris lagret i gjødselkum med kunstig flytende dekke bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert.

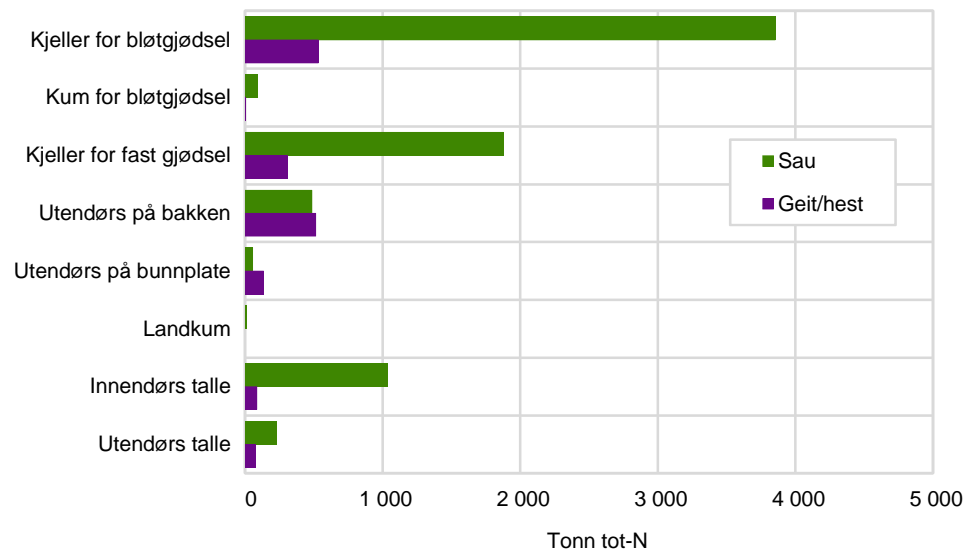
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.4.3.3 Lagring av gjødsel fra sau, geit og hest

Halvparten av gjødsla fra sau lagres som bløtgjødsel i gjødselkjeller. Videre lagres en fjerdedel av gjødsla som fast gjødsel i gjødselkjeller, mens 14 prosent lagres som innendørs talle og 6 prosent utendørs direkte på bakken. Lagring av sauegjødsel som bløtgjødsel er særlig utbredt i Rogaland, der vel tre fjerdedeler av gjødsla ble lagret i kjeller som bløtgjødsel.

Gjødsel fra geit og hest er slått sammen i undersøkelsen. I alt utgjorde gjødsla fra disse husdyrslagene 3 prosent av lagret nitrogen i husdyrgjødsel. En tredjedel av denne gjødsla ble lagret som bløtgjødsel i kjeller, mens 19 prosent var som fast gjødsel i kjeller. Mye av gjødsla ble lagret utendørs, og det gjelder nok i størst grad gjødsel fra hest. I alt lå 31 prosent av gjødsla utendørs på bakken, 8 prosent utendørs på bunnplate, og 4 prosent som utendørs talle/utegard.

Figur 4.19. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra sau, geit og hest fordelt på ulike lagertyper. 2013

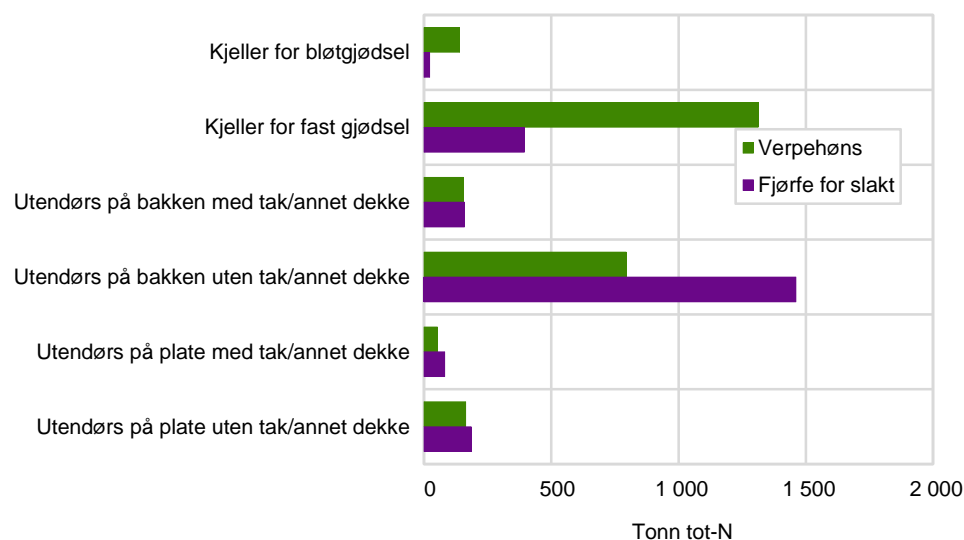

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.4.3.3 Lagring av gjødsel fra fjørfe

Gjødsel fra fjørfe har et høyt innhold av nitrogen. Av all nitrogen i lagret husdyrgjødsel utgjør gjødsel fra verpehøns og fra fjørfe for slakt hver for seg 4 prosent. I hovedsak blir gjødsel fra fjørfe lagret som fast gjødsel, men lagringsmåtene er ulike for verpehøns og fjørfe for slakt. Hoveddelen av gjødsel fra verpehøns blir lagret i gjødselkjeller/gjødselhus (55 prosent), mens store deler av gjødsla fra fjørfe for slakt blir lagret utendørs direkte på bakken (82 prosent). Nesten to tredjedeler av gjødsel fra fjørfe for slakt og 30 prosent av gjødsel fra verpehøns blir lagret utendørs på bakken uten tak eller annet dekke. Denne lagringsformen fører til langt større tap av nitrogen til luft, og avrenning av næringsstoff til vassdrag enn tette lager.

Figur 4.20. Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra fjørfe fordelt på ulike lagertyper¹. 2013

¹ Estimert mengde gjødsel fra verpehøns lagret utendørs med tak, og gjødsel fra fjørfe for slakt i gjødselkjeller for bløtgjødsel og utendørs med tak bygger på få observasjoner og er derfor svært usikkert.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

5. Ulike anslag på totale mengder nitrogen og fosfor

Gjødselundersøkelsen dekker ikke alt jordbruksareal i Norge. Dels er små jordbruksbedrifter holdt utenfor, og dels er en del vekster ikke med i undersøkelsen (se kapittel 3.4). Disse avgrensningene innebærer at 5,7 prosent av landets jordbruksareal ikke omfattes av undersøkelsen. Dette kan enten være areal av vekster som inngår i undersøkelsen men som på enhetsnivå dyrkes i lite omfang, dvs. mindre enn 2,0 dekar av veksten, eller det kan være areal av vekster som ikke er tatt med i undersøkelsen (f.eks. frukt og bær).

5.1. Næringsstoff i mineralgjødning

Mattilsynet utarbeider årlig tall over omsetning av mineralgjødning. Statistikken for 2012/13 gir en oversikt over omsetning av mineralgjødning til jordbruksformål i perioden 1. juli 2012 til 30. juni 2013. Tallmaterialet er basert på innrapportering fra virksomhetene som omsetter produktene i Norge. Statistikken er ikke helt sammenlignbar med det som er estimert brukt i jordbruket i 2013. Dette skyldes flere forhold. For det første er det ikke lett å avgrense hvor stor del av gjødsel som går til jordbruket. For det andre at ikke all omsatt mineralgjødning blir brukt samme år som den omsettes. Varslet eller forventet prisstigning kan føre til hamstring og lager av mineralgjødning, hvilket kan gi store avvik mellom omsetning og faktisk bruk. I tillegg er det avvik i forhold til rapporteringsperiode.

Tabell 5.1. Totalt nitrogen og fosfor i mineralgjødning fra ulike kilder. Tonn

	Totalt nitrogen fra mineralgjødning	Fosfor fra mineralgjødning
Gjødselundersøkelsen 2013	84 300	7 710
Omsetning 2012/2013	97 010	8 570
Differanse	-12 710	-860

Kilde: Mattilsynet og Statistisk sentralbyrå.

Omsetningsstatistikken viser at det ble omsatt 97 010 tonn nitrogen (tot-N) og 8 570 tonn fosfor i 2012/2013. Den estimerte bruken i undersøkelsen ligger for nitrogen (tot-N) 13 prosent under den omsatte mengden, og for fosfor 10 prosent under.

5.2. Næringsstoff i husdyrgjødsel

Som omtalt i kapittel 3.9 skjer det tap av næringsstoff, i hovedsak til luft, i perioden fra gjødning blir sluppet fra dyret til gjødsel blir spredd på åker og eng. Resultater for husdyrgjødsel blir derfor gitt som brutto og netto mengde næringsstoff. Brutto mengde næringsstoff gjelder det tidspunktet ekskrementer og urin blir sluppet fra dyret og går til lager. Netto mengde næringsstoff i husdyrgjødsel blir beregnet på det tidspunktet husdyrgjødsel blir tatt ut av lageret for å bli spredd på åker og eng.

Vi har beregnet at husdyrene produserte 60 030 tonn nitrogen (tot-N) i form av gjødning (brutto mengde til lager) i 2013. Gjeldende faktorer for å beregne nitrogen produsert i husdyrgjødsel stammer fra et omfattende arbeid som ble avsluttet i 2012 (Karlengen et al., 2012). Disse faktorene estimerer brutto mengde nitrogen målt «under halen på dyret». Det vil altså si helt fersk gjødning uten tilsetninger av vann og strø. Beregningen over brutto mengde nitrogen må betegnes som sikker da det brukes nye faktorer som multipliseres med et nøyaktig dyretall. For å beregne brutto mengde gjødning som havner i lager, blir verdien korrigert for den tiden dyrene går på beite.

Videre har vi beregnet netto mengde nitrogen (tot-N) til 40 475 tonn. Dette tilsvarer den mengden nitrogen fra husdyrgjødsel som i alt ble spredd på åker og eng i 2013. Beregningen er basert på faktorer som stammer fra målinger foretatt i lager fra ulike husdyr (Daugstad et al., 2012 og Tveitnes et al., 1993) multiplisert med oppgitt mengde husdyrgjødsel spredd på jordbruksareal. Det er gjort

korreksjoner mht. vanntilsetting før spredning. Gjødsel i lager vil være blandet med vann og strø som gir en annen tørrstoffprosent enn fersk gjødsel. Til eksempel er tørrstoffprosenten i lagret storfe gjødsel om lag 6 prosent (Daugstad et al., 2012) mens tørrstoffprosenten i fersk gjødsel fra mjølkekyr ligger på 10,4 prosent (Karlengen et al., 2012). Lagret bløtgjødsel iblandet vann og strø fra blant annet storfe vil dermed ha lavere tørrstoffprosent og nitrogennivå enn fersk gjødsel. Dette er grunnen til at faktorene som brukes for å beregne nitrogen i fersk gjødsel er langt høyere enn faktorer for lagret gjødsel (se kapittel 3.9).

Tabell 5.2. Brutto og netto mengde totalt nitrogen fra husdyrgjødsel. 2013. Tonn

	Totalt nitrogen fra husdyrgjødsel
Brutto mengde til lager	60 030
Netto mengde som ble spredd	40 475
Differanse	19 555

Differansen mellom beregnet brutto og netto mengde nitrogen fra husdyrgjødsel blir dermed 19 555 tonn. Resultatene fra undersøkelsen tyder dermed på et betydelig tap av nitrogen i perioden fra gjødsel slipper fra husdyrene til den blir spredd på åker og eng. Disse tapene skjer både fra husdyrrom og fra lager.

Statistisk sentralbyrå beregner utslipp til luft av klimagasser og andre forurensende gasser fra ulike kilder. I disse beregningene brukes metoder anbefalt av det internasjonale klimapanelet IPCC, men nasjonale faktorer brukes dersom disse finnes og er vurdert som bedre for norske forhold enn de referansefaktorene som anbefales av IPCC. Husdyrgjødsel er en sentral kilde til utslipp av ammoniakk og lystgass. For 2013 ble det beregnet et tap av nitrogen til luft fra husdyrgjødsel, i form av ammoniakk og lystgass, på 5 255 tonn. Resultatene fra gjødselundersøkelsen kan tyde på et langt større tap av nitrogen fra husdyrrom og lager enn det som beregnes i utslippsregnskapet. Det skal også understrekes at beregnet mengde nitrogen spredd i form av husdyrgjødsel er usikker. Denne usikkerheten er særlig knyttet til faktorene som er brukt. Et tredje usikkerhetsmoment er hvor mye gjødsel som blir liggende på lager fra år til annet.

Det faller utenfor rammene til dette prosjektet å analysere dette nærmere, men årsaker til den store differansen mellom brutto og netto mengde næringsstoff i husdyrgjødsel kan skyldes én eller flere av følgende forhold:

- Faktorer som brukes for å beregne hvor mye nitrogen som tapes fra husdyrrom og lager er usikre
- Statistikk over lagring av husdyrgjødsel som brukes for å beregne tap av nitrogen til luft er fra år 2000, og gir dermed et skjevt bilde i forhold til dagens situasjon (tall fra undersøkelsen i 2013 vil tas i bruk i utslippsberegningene så snart disse er klare)
- Det vil være usikkerhet knyttet til estimeringen av mengde husdyrgjødsel som er spredd i gjødselundersøkelsen 2013 som følge av utvalgsusikkerhet, måle- og bearbeidingsfeil og eventuelle skjevheter i svarutvalget
- Oppgavegiver skulle oppgi mengde gjødsel inklusive strø og vann. Ved kontroll av oppgitte mengder har det vært tilnærmet umulig å vurdere om mengden er oppgitt med eller uten strø og vann. Det er dermed usikkert om gjødselmengden er oppgitt slik det er angitt på spørreskjemaet
- Dersom oppgavegiver har svart bekreftende på at gjødsel er fortynnet med vann før spredning, er den oppgitte mengden fortynnet med 25 prosent og 33 prosent avhengig av mengde vann som er tilsatt. Det er knyttet usikkerhet til hvor stor prosentsats som bør brukes for å fortynne gjødsel før mengden i neste steg blir multiplisert med faktoren for næringsinnhold
- Det er spesielt knyttet usikkerhet rundt gjødsling med fast gjødsel fra sau, geit, hest og fjørfe for slakt. Bruk av denne gjødsel bygger på relativt få observasjoner (det er langt flere observasjoner med lagring enn det er med spredning av denne type gjødsel). Om dette skyldes at denne type gjødsel er vanskelig å fange opp med metoden som er brukt, at gjødsel

komposteres over et lengre tidsrom eller at en del av gjødsla brukes til andre formål er uvisst

- Det er knyttet betydelig usikkerhet til beregningen av faktorene som er brukt for å måle næringsinnholdet i ulike gjødse typer og lager. Målingene er basert på et begrenset antall, noe som gjør at variasjon over lagertyper og tilsetninger av vann og strø muligens ikke er fanget opp godt nok. Det er også uklart hvor lenge gjødsla har vært lagret før prøvene ble tatt ut

6. Konklusjon

Gjødselundersøkelsen 2013 gir ny og oppdatert kunnskap om bruken av gjødselressursene i jordbruket. Med unntak av resultatmål 4-6 har prosjektet etter vår oppfatning nådd de resultatmål som er nedfelt i kapittel 1.2.2. Målene 4-6 gjaldt gjødslingspraksis innenfor økologisk jordbruk. Datagrunnlaget finnes, men vi har valgt å ikke ta med alle resultater i denne rapporten.

Prosjektet har prioritert solid kvalitetssikring av datagrunnlaget langs hele produksjonslinjen fra utforming av skjema og metodeutvikling, via datafangst og fram til klargjøring av data. For å begrense omfanget av analysen, har vi måttet gjøre en rekke valg med tanke på tabellkjøring og drøfting av resultater. Som nevnt skulle vi gjerne gått videre med analyse av gjødslingspraksis innenfor økologisk drift. Et annet eksempel kunne være sammenhengen mellom bruk av gjødsel på etablert eng og bruken av enga (bare til slått, bare til beite eller begge deler). Vi kunne også ha presentert flere detaljer for flere av vekstene i undersøkelsen.

Datamaterialet gir med andre ord rom for adskillig flere analytiske vinklinger. Noe kan utføres på bestilling i form av spesialoppdrag og noe kan ved leilighet utføres i egen regi.

Avslutningsvis har vi pekt på mulige årsaker til forskjellene i estimert netto nitrogenmengde i lagret gjødsel og estimert husdyrgjødsel spredd på jordbruksareal. Etter at utslippsregnskapet til luft har tatt i bruk resultatene fra gjødselundersøkelsen 2013, bør ulikhetene analyseres på nytt. Avhengig av disse resultatene fra en slik analyse, kan det bli aktuelt å se nærmere på noen av punktene som er angitt i kapittel 5.2 for å forklare avviket bedre.

Resultatene fra gjødselundersøkelsen 2013 slår fast at det har skjedd store endringer i husdyrholdet, bruk av husdyrrom, lagertyper og spredepraksis fra år 2000. Vår anbefaling er derfor å gjennomføre tilsvarende undersøkelser med en hyppighet på om lag hvert femte år.

Referanser

- Bye Snellingen A., Aarstad P. A., Løvberget A. I og Høie H. *Jordbruk og miljø. Tilstand og utvikling 2013*. Rapport 2014/10. Statistisk sentralbyrå, Oslo
- Daugstad K., Kristoffersen Øverli A. og Nesheim L. (2012). *Næringsinnhold i husdyrgjødsel. Analyser av husdyrgjødsel frå storfe, sau, svin o gjfjørfe 2006-2011*. Bioforsk rapport Vol. 7, Nr. 24, 2012. Bioforsk, Ås.
- Gundersen G. I. and Hagesæther N. (2009). *Pilot survey on the use of fertilisers 2008*. Final report to DG Eurostat (unpublished).
- Gundersen G. I. og Rognstad O. (2001). *Lagring og bruk av husdyrgjødsel*. Rapport 2001/39. Statistisk sentralbyrå, Oslo.
- Hansen S., Morken J., Nesheim L., Koesling M., Fystro G. (2009). *Reduserte nitrogenutslipp gjennom bedre spredningsrutiner for husdyrgjødsel*. Bioforsk rapport Vol. 4, Nr. 188, 2009. Bioforsk, Ås.
- Karlengen I. J., Svihus B., Kjos N. P. og Harstad O. M. (2012). *Husdyrgjødsel; oppdatering av mengder gjødsel og utskillelse av nitrogen, fosfor og kalium. Sluttrapport*. Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås.
- Kval-Engstad O. (2012). *Bedre utnyttelse av husdyrgjødsel fra storfe*. Fagrapport. Landbruk Nordvest, Sunndalsøra.
- Kval-Engstad O. (2011). *Nye spredeteknikker – bedre bruk av blaut husdyrgjødsel*. Norsk landbruksrådgivning, Sunndalsøra.
- Nesheim L. og Sikkeland Halvorsen E. (2013). *Mengd utskilt husdyrgjødsel – forslag til nye standardtal*. Bioforsk rapport Vol. 8, Nr. 109, 2013. Bioforsk, Ås.
- Nesheim L., Dønnem I. og Daugstad K. (2011). *Mengd utskilt husdyrgjødsel – vurdering av normal. Gjennomgang av norske og utanlandske tal for utskiljing av husdyrgjødsel og næringsstoff*. Bioforsk rapport Vol. 9, Nr. 74. Bioforsk, Ås.
- Mattilsynet. Mineralgjødselstatistikk 2013. www.mattilsynet.no
- Morken J. (2007). *Spredeteknologi for bløtgjødsel*. IMT-rapport nr. 20/2007. Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås.
- Skøien S., Hansen S., Nesheim L., Fystro G., Falk Øgaard A., Øpstad S. og Bechmann M. (2011). *Evaluering av pilotordning for miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel*. Bioforsk rapport Vol. 6, Nr. 9. Bioforsk, Ås.
- Sundstøl F. og Z Mroz. (1988). *Utskillelse av nitrogen og fosfor i gjødsel og urin frå husdyr i Norge. Rapport nr. 4 i Landbrukspolitikk og miljøforvaltning*, Senter for forskningsoppdrag, Ås.
- Tveitnes, S., Bruaset A., Bærug R. og Nesheim L. (1993). *Husdyrgjødsel*. Statens fagtjeneste for landbruket, Ås.

Vedlegg A: Tabeller

I en utvalgsundersøkelse vil alle tall ha en viss utvalgsusikkerhet. Ved vurdering av utvalgsusikkerheten har vi brukt variasjonskoeffisienten (VAR) og antall observasjoner, med størst vekt på variasjonskoeffisienten. Vi har brukt følgende retningslinjer ved presentasjon av tall:

	VAR ved publisering av tall	VAR ved publisering av tall i parentes	Minimum antall observasjoner
Hele landet	< 5 %	5 - < 10 %	100
Delsummer/grupperinger	< 10 %	10 - < 20 %	20
Detaljer innenfor en delsum/gruppe	< 20 %	20 - < 30 %	10

Tall med større VAR og/eller som bygger på færre observasjoner enn angitt ovenfor kan ikke offentliggjøres og er gitt som kolon (:). For enkelte tall som ligger like over sine respektive VAR-grenser har en avveket fra retningslinjene dersom det er relativt mange observasjoner. Tall som er gitt i parentes er usikre som følge av stor variasjonskoeffisient og/eller få observasjoner.

Tabellene A1-A7. Spredning av gjødsel på etablert eng

Tabell A1. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på etablert eng og areal av etablert eng til slått og beite det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013

	Med eng til slått og beite	Med bruk av gjødsel i alt	Med bruk av mineral-gjødsel	Med bruk av husdyrgjødsel	Areal av etablert eng i alt	Areal av etablert eng gjødslet minst én gang	Areal av etablert eng gjødslet minst én gang med mineral-gjødsel	Areal av etablert eng gjødslet minst én gang med husdyrgjødsel
Hele landet	30 010	28 780	26 710	20 940	4 338 290	3 981 260	3 625 170	2 402 190
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	3 500	3 280	2 910	(2 160)	456 840	397 960	331 420	(236 090)
Hedmark og Oppland	5 730	5 490	5 130	3 880	861 330	791 590	726 830	462 800
Agder og Telemark	2 230	2 130	1 990	1 490	306 350	280 250	255 850	159 690
Rogaland	3 630	3 530	3 350	2 730	451 010	428 770	403 320	280 370
Vestlandet	7 270	7 030	6 670	5 200	821 110	763 840	715 260	443 880
Trøndelag	4 410	4 180	3 740	3 190	795 610	720 750	638 850	471 140
Nord-Norge	3 250	3 130	2 930	2 280	646 040	598 100	553 650	348 220
Driftsform								
Planteproduksjon	4 750	4 460	4 320	1 370	476 470	425 920	410 090	116 350
Storfe, mjølk	7 800	7 800	7 590	7 800	1 660 390	1 609 820	1 567 220	1 245 830
Storfe, kjøtt	3 470	3 310	3 150	2 790	582 760	533 970	484 160	330 560
Sau og andre grovføretende dyr .	10 010	9 750	9 590	6 010	989 320	920 720	885 410	305 320
Svin og fjørfe	:	:	:	:	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	:	:	:	:
Økologisk produksjon	1 900	(1 440)	:	1 180	349 590	(215 510)	:	172 040
Engareal i alt								
1-99 dekar	12 520	11 940	11 120	7 500	651 840	593 300	543 820	268 740
100-199 dekar	9 510	9 130	8 500	6 880	1 248 620	1 147 390	1 051 740	643 050
200- dekar	7 980	7 700	7 100	6 570	2 437 830	2 240 570	2 029 610	1 490 400

Tabell A2. Nitrogen, fosfor og kalium tilført etablert eng til slått og beite fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn

	Totalt nitrogen			Fosfor			Kalium		
	I alt	Tilført fra mineral-gjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel	I alt	Tilført fra mineral-gjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel	I alt	Tilført fra mineral-gjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel
Hele landet	70 550	44 170	26 380	7 890	3 300	4 580	41 650	15 720	25 920
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	6 590	4 000	(2 590)	760	300	(460)	3 820	1 420	(2 390)
Hedmark og Oppland	13 850	8 860	4 980	1 550	680	860	8 190	3 240	4 950
Agder og Telemark	4 750	3 080	1 670	540	250	290	2 830	1 150	1 670
Rogaland	8 390	4 970	3 420	930	330	610	4 730	1 570	3 160
Vestlandet	13 500	8 710	4 790	1 500	670	820	8 080	3 220	4 860
Trøndelag	12 930	7 800	5 130	1 430	550	880	7 730	2 630	5 110
Nord-Norge	10 540	6 730	3 800	1 180	520	660	6 280	2 480	3 800
Driftsform									
Planteproduksjon	6 420	5 330	1 090	710	510	200	3 750	2 640	1 110
Storfe, mjølk	33 540	19 490	14 050	3 430	1 150	2 270	20 490	5 670	14 820
Storfe, kjøtt	8 160	5 490	2 670	950	510	440	4 820	1 970	2 850
Sau og andre grovføretende dyr	13 600	10 450	3 150	1 670	1 040	630	8 270	5 070	3 200
Svin og fjørfe	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Økologisk produksjon	(1 680)	:	1 410	(290)	:	260	(1 440)	:	1 320
Engareal i alt									
1-99 dekar	9 520	6 600	2 920	1 120	580	540	5 560	2 810	2 750
100-199 dekar	19 820	12 800	7 020	2 250	1 010	1 240	11 680	4 820	6 860
200- dekar	41 210	24 770	16 440	4 510	1 710	2 800	24 400	8 100	16 310

Tabell A3. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av etablert eng til slått og beite. 2013. Kg per dekar

	Totalt nitrogen per dekar	Effektivt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
Hele landet	17,7	9,7	2,0	10,5
Regioner				
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold ..	16,6	9,2	1,9	9,6
Hedmark og Oppland.....	17,5	9,5	2,0	10,3
Agder og Telemark.....	17,0	9,2	1,9	10,1
Rogaland.....	19,6	10,9	2,2	11,0
Vestlandet	17,7	9,5	2,0	10,6
Trøndelag.....	17,9	9,8	2,0	10,7
Nord-Norge.....	17,6	9,5	2,0	10,5
Driftsform				
Planteproduksjon	15,1	8,1	1,7	8,8
Storfe, mjølk	20,8	11,3	2,1	12,7
Storfe, kjøtt.....	15,3	8,2	1,8	9,0
Sau og andre grovføretende dyr.....	14,8	7,7	1,8	9,0
Svin og fjørfe	25,2	15,6	3,8	12,2
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:
Økologisk produksjon	7,8	4,5	1,3	6,7
Engareal i alt				
1-99 dekar	16,0	8,7	1,9	9,4
100-199 dekar	17,3	9,4	2,0	10,2
200- dekar	18,4	10,1	2,0	10,9

Tabell A4. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013

	Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel på etablert eng				Nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd på etablert eng			
	I alt	Med spredning om våren	Med spredning om sommeren	Med spredning om høsten	I alt	Spredd om våren	Spredd om sommeren	Spredd om høsten
Hele landet	20 940	14 360	13 220	880	26 380	15 680	9 780	920
Tonn								
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	3 880	2 660	2 460	:	4 980	2 920	1 890	:
Agder og Telemark	(1 490)	:	:	:	(1 670)	:	:	:
Rogaland	2 730	1 950	1 710	:	3 420	2 170	1 130	:
Vestlandet	5 200	3 520	3 260	:	4 790	2 780	1 820	:
Trøndelag	3 190	2 240	2 050	:	5 130	3 040	1 890	:
Nord-Norge	2 280	1 540	1 430	:	3 800	2 220	1 450	:
Driftsform								
Planteproduksjon	1 370	830	800	:	1 090	570	440	:
Storfe, mjølk	7 800	6 260	4 980	:	14 050	8 470	4 810	:
Storfe, kjøtt	2 790	1 490	1 900	-	2 670	1 280	1 380	-
Sau og andre grovføretende dyr ..	6 010	3 490	3 510	:	3 150	1 580	1 540	:
Svin og fjørfe	:	500	:	:	:	680	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	-	:	:	:	-
Økologisk produksjon	(1 180)	:	890	-	(1 410)	:	820	-
Engareal i alt								
1-99 dekar	7 500	4 810	4 640	:	2 920	1 660	1 190	:
100-199 dekar	6 880	4 740	4 360	:	7 020	4 100	2 690	:
200- dekar	6 570	4 810	4 220	380	16 440	9 910	5 900	620

Tabell A5. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Jordbruksbedrifter etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000¹ og 2013

	Med spredning av husdyrgjødsel på etablert eng	Mesteparten av gjødsel blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte ned-felling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispredere (bladspreder/fanespreder) for bløt gjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødsel-vogn/spredevalser for fast gjødsel
2000	30 350	19 810	14 270	5 540	(1 800)			28 550	
2013	20 940	13 580	8 090	5 490	:	(2 220)	9 860	5 640	3 020
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	3 880	2 550	1 550	1 000	:	:	1 850	1 080	(510)
Agder og Telemark	(1 490)	:	:	:	:	:	:	(420)	:
Rogaland	2 730	1 790	(1 030)	(760)	:	:	1 260	:	:
Vestlandet	5 200	3 320	1 930	1 390	:	(410)	2 500	1 440	(810)
Trøndelag	3 190	2 090	1 360	(730)	:	(340)	1 590	(870)	(360)
Nord-Norge	2 280	1 440	840	600	:	:	1 100	620	(370)
Driftsform									
Planteproduksjon	1 370	1 020	590	430	:	(140)	640	470	:
Storfe, mjølk	7 800	5 420	3 950	1 480	:	(530)	4 890	2 260	-
Storfe, kjøtt	2 790	(1 820)	1 320	:	-	:	(1 120)	(1 230)	:
Sau og andre grovføretende dyr	6 010	3 320	1 000	2 320	:	:	2 270	1 370	2 100
Svin og fjørfe	:	:	:	:	-	-	(340)	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	-	:	-	-	-
Økologisk produksjon	(1 180)	:	:	-	-	:	(600)	:	:
Engareal i alt									
1-99 dekar	7 500	4 680	2 380	2 300	:	:	3 090	1 890	1 610
100-199 dekar	6 880	4 470	2 740	1 730	:	:	3 320	1 900	(920)
200- dekar	6 570	4 430	2 970	1 460	:	(700)	3 450	1 850	(490)

¹ Omfatter fulldyrka eng, overflatedyrka eng og innmarksbeite.

Tabell A6. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Areal av etablert eng til slått og beite etter innblanding av vann i gjødsla før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000¹ og 2013. Dekar

	Areal av etablert eng spredd med husdyrgjødsel minst én gang	Mesteparten av gjødsla blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte ned-felling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder /fanepreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødsel-vogn/spredvalser for fast gjødsel
2000	2 559 020	1 916 670	1 449 080	467 590	-----	(186 450)-----	-----	2 372 570-----	
2013	2 402 190	1 668 550	1 209 840	458 700	:	(286 870)	1 330 030	586 150	149 320
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	462 800	319 090	231 040	(88 040)	:	:	256 010	117 220	(29 990)
Agder og Telemark	(159 690)	:	:	:	:	:	:	(42 030)	:
Rogaland	280 370	203 900	(147 730)	(56 170)	:	:	146 960	:	:
Vestlandet	443 880	305 080	215 110	89 970	:	(39 760)	251 380	114 440	(28 080)
Trøndelag	471 140	325 750	246 830	(78 920)	:	(53 290)	272 000	(113 490)	(21 840)
Nord-Norge	348 220	240 110	168 750	71 360	:	:	195 460	87 430	(23 820)
Driftsform									
Planteproduksjon	116 350	81 980	47 020	34 960	:	(12 770)	61 490	31 750	:
Storfe, mjølk	1 245 830	870 660	672 210	198 460	:	(106 630)	788 180	308 960	-
Storfe, kjøtt	330 560	(201 590)	170 010	:	-	:	(164 620)	(121 560)	:
Sau og andre grovføretende dyr	305 320	202 470	63 280	139 180	:	:	140 630	86 420	70 790
Svin og fjørfe	:	:	:	:	-	-	(53 370)	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	-	:	-	-	-
Økologisk produksjon	(172 040)	:	:	-	-	:	(121 750)	:	:
Engareal i alt									
1-99 dekar	268 740	185 350	113 930	71 420	:	:	134 640	66 470	33 590
100-199 dekar	643 050	444 090	310 990	133 110	:	:	350 450	159 860	(50 560)
200- dekar	1 490 400	1 039 100	784 930	254 170	:	(186 820)	844 940	359 820	(65 180)

¹ Omfatter fulldyrka eng, overflatedyrka eng og innmarksbeite.

Tabell A7. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Mengde gjødsel etter innblanding av vann i gjødsla før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000¹ og 2013. Tonn

	Mengde gjødsel spredd på etablert eng	Mesteparten av gjødsla blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte ned-felling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder/ fanepreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødsel-vogn/spredvalser for fast gjødsel
2000	10 891 350	8 404 200	6 308 930	2 095 270	-----	(911 650)-----	-----	9 979 710-----	
2013	7 984 970	5 464 400	4 110 410	1 353 980	:	(1 400 690)	4 588 190	1 564 290	326 970
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	1 513 640	1 024 930	769 130	(255 800)	:	:	874 590	308 160	(69 520)
Agder og Telemark	(497 950)	:	:	:	:	:	:	(104 830)	:
Rogaland	1 035 180	749 470	(575 800)	(173 670)	:	:	562 090	:	:
Vestlandet	1 442 770	965 620	703 880	261 740	:	(190 120)	863 560	308 800	(58 820)
Trøndelag	1 594 650	1 078 280	828 320	(249 960)	:	(260 060)	945 390	(314 840)	(51 680)
Nord-Norge	1 133 270	765 150	560 030	205 120	:	:	672 330	233 320	(47 970)
Driftsform									
Planteproduksjon	343 750	225 900	129 390	96 510	:	(47 240)	195 120	85 980	:
Storfe, mjølk	4 608 400	3 057 590	2 309 530	748 060	:	(519 800)	2 985 540	1 008 420	-
Storfe, kjøtt	846 570	(495 260)	451 470	:	-	-	(450 960)	(237 270)	:
Sau og andre grovføretende dyr	590 900	391 310	102 170	289 130	:	:	319 190	160 360	98 700
Svin og fjørfe	:	:	:	:	-	-	(329 850)	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	-	:	-	-	-
Økologisk produksjon	(417 270)	:	:	-	-	:	(307 520)	:	:
Engareal i alt									
1-99 dekar	784 130	544 440	371 260	173 170	:	:	423 290	149 190	61 430
100-199 dekar	2 071 780	1 412 790	1 042 820	369 960	:	:	1 194 070	409 820	(105 130)
200- dekar	5 129 070	3 507 180	2 696 330	810 850	:	(919 450)	2 970 840	1 005 280	(160 410)

¹ Omfatter fulldyrka eng, overflatedyrka eng og innmarksbeite. Mengde gjødsel ble oppgitt som m³ i 2000

Tabellene A8-A14. Spredning av gjødsel på innmarksbeite

Tabell A8. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på innmarksbeite og areal av innmarksbeite det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013

	Med innmarksbeite	Med bruk av gjødsel i alt	Med bruk av mineralgjødsel	Med bruk av husdyrgjødsel	Dekar			
					Areal av innmarksbeite	Areal av innmarksbeite gjødslet minst én gang	Areal av innmarksbeite gjødslet minst én gang med mineralgjødsel	Areal av innmarksbeite gjødslet minst én gang med husdyrgjødsel
Hele landet	23 110	17 570	15 250	7 580	1 505 940	904 070	755 460	366 060
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	2 150	(1 560)	(1 300)	:	122 820	(67 980)	(54 390)	:
Hedmark og Oppland	4 150	3 170	2 750	(1 360)	214 780	126 130	106 060	(52 090)
Agder og Telemark	1 600	1 210	1 040	(520)	74 720	42 950	36 320	(16 520)
Rogaland	3 220	2 580	2 250	1 150	424 750	270 360	225 110	112 880
Vestlandet	6 430	4 920	4 330	2 040	372 770	226 100	191 760	85 730
Trøndelag	3 130	2 290	1 950	1 010	162 700	91 640	75 640	38 590
Nord-Norge	2 440	1 850	1 620	790	133 420	78 920	66 180	30 480
Driftsform								
Planteproduksjon	1 580	(1 190)	1 010	(440)	70 380	(49 920)	43 390	(21 050)
Storfe, mjølk	6 850	5 380	4 980	2 090	505 560	309 360	271 310	127 910
Storfe, kjøtt	2 990	2 440	2 050	1 240	196 390	95 800	87 460	39 800
Sau og andre grovføretende dyr	8 880	6 890	6 150	2 640	535 430	354 340	300 890	102 270
Svin og fjørfe	:	:	:	:	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	:	:	:	:
Økologisk produksjon	1 420	:	-	(340)	89 630	:	-	(13 830)
Areal av innmarksbeite								
1-49 dekar	13 080	9 910	8 580	4 260	300 720	180 500	151 300	70 360
50-99 dekar	5 580	4 240	3 690	1 820	392 630	235 160	197 370	92 870
100- dekar	4 460	3 420	2 970	1 500	812 580	488 420	406 790	202 830

Tabell A9. Nitrogen, fosfor og kalium tilført innmarksbeite fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn

	Totalt nitrogen			Fosfor			Kalium		
	I alt	Tilført fra mineralgjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel	I alt	Tilført fra mineralgjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel	I alt	Tilført fra mineralgjødsel	Tilført fra husdyrgjødsel
Hele landet	8 490	5 730	2 760	1 000	480	520	5 340	2 660	2 680
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	(650)	(420)	:	(80)	(30)	:	(410)	(180)	:
Hedmark og Oppland	1 210	810	(400)	140	70	(70)	750	360	(390)
Agder og Telemark	400	280	(130)	50	20	(20)	260	130	(130)
Rogaland	2 510	1 700	810	300	140	160	1 560	800	760
Vestlandet	2 100	1 450	650	250	130	120	1 340	690	650
Trøndelag	880	580	300	100	50	60	550	260	290
Nord-Norge	740	500	240	90	40	40	470	240	230
Driftsform									
Planteproduksjon	(530)	340	(190)	(50)	10	(30)	(280)	80	(210)
Storfe, mjølk	2 980	2 080	900	320	170	150	1 870	950	910
Storfe, kjøtt	930	680	250	100	60	40	560	300	260
Sau og andre grovføretende dyr	3 060	2 210	850	390	220	170	2 080	1 210	870
Svin og fjørfe	:	:	(190)	:	:	(40)	:	:	(100)
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	(200)	:	:	(50)	:	:	(170)
Økologisk produksjon	:	-	(190)	:	-	(40)	:	-	(150)
Areal av innmarksbeite									
1-49 dekar	1 690	1 140	540	200	100	100	1 070	530	540
50-99 dekar	2 200	1 490	710	260	130	130	1 390	700	690
100- dekar	4 590	3 090	1 510	540	260	280	2 880	1 430	1 450

Tabell A10. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av innmarksbeite. 2013. Kg per dekar

	Totalt nitrogen per dekar	Effektivt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
Hele landet	9,4	5,0	1,1	5,9
Regioner				
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	(9,6)	(5,1)	(1,2)	(6,0)
Hedmark og Oppland	9,6	5,1	1,1	5,9
Agder og Telemark	9,3	5,0	1,1	6,0
Rogaland	9,3	5,0	1,1	5,8
Vestlandet	9,3	4,9	1,1	5,9
Trøndelag	9,6	5,1	1,1	6,0
Nord-Norge	9,3	4,9	1,1	6,0
Driftsform				
Planteproduksjon	(10,6)	(5,5)	(1,0)	(5,7)
Storfe, mjølk	9,6	5,1	1,0	6,0
Storfe, kjøtt	9,7	5,3	1,0	5,9
Sau og andre grovføretende dyr	8,6	4,6	1,1	5,9
Svin og fjørfe	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:
Økologisk produksjon	:	:	:	:
Areal av innmarksbeite				
1-49 dekar	9,4	5,0	1,1	5,9
50-99 dekar	9,4	5,0	1,1	5,9
100- dekar	9,4	5,0	1,1	5,9

Tabell A11. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013

	Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite				Nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd på innmarksbeite			
	I alt	Med spredning om våren	Med spredning om sommeren	Med spredning om høsten	I alt	Spredd om våren	Spredd om sommeren	Spredd om høsten
Hele landet	7 580	5 410	2 840	:	2 760	1 980	740	:
Tonn								
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	(1 360)	:	:	:	(400)	:	:	:
Agder og Telemark	(520)	(360)	:	:	(130)	(90)	:	:
Rogaland	1 150	840	440	:	810	600	200	:
Vestlandet	2 040	1 450	760	:	650	470	180	:
Trøndelag	1 010	730	:	:	300	220	:	:
Nord-Norge	790	560	300	:	240	170	60	:
Driftsform								
Planteproduksjon	(440)	(350)	:	-	(190)	(80)	:	-
Storfe, mjølk	2 090	1 770	510	:	900	760	120	:
Storfe, kjøtt	1 240	770	(520)	-	250	130	(110)	-
Sau og andre grovføretende dyr	2 640	1 710	1 140	:	850	600	240	:
Svin og fjørfe	(480)	(380)	:	-	(190)	(100)	:	-
Plante- og husdyrproduksjon	(350)	(300)	:	-	(200)	(200)	:	-
Økologisk produksjon	(340)	:	:	:	(190)	:	:	:
Areal av innmarksbeite								
1-49 dekar	4 260	3 020	1 610	:	540	380	160	:
50-99 dekar	1 820	1 300	670	:	710	500	190	:
100- dekar	1 500	1 090	550	:	1 510	1 100	390	:

Tabell A12. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Jordbruksbedrifter etter innblanding av vann i gjødsla før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013

	Med spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite	Mesteparten av gjødsla blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte nedfelling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder/fanespreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødselvogn/spredervalser for fast gjødsel
Hele landet	7 580	5 040	2 460	2 580	-	:	2 600	3 550	1 180
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	-	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	(1 360)	:	:	:	-	:	:	:	:
Agder og Telemark	(520)	:	:	:	-	:	:	(260)	:
Rogaland	1 150	770	340	430	-	:	410	520	:
Vestlandet	2 040	1 370	670	690	-	:	700	970	310
Trøndelag	1 010	:	:	:	-	:	360	:	:
Nord-Norge	790	520	(250)	(270)	-	:	270	(370)	(120)
Driftsform									
Planteproduksjon	(440)	:	:	:	-	-	:	:	:
Storfe, mjølk	2 090	1 620	1 140	480	-	-	1 130	960	-
Storfe, kjøtt	1 240	880	570	(320)	-	-	(300)	740	:
Sau og andre grovforetende dyr	2 640	1 580	450	1 130	-	:	710	1 250	590
Svin og fjørfe	(480)	:	-	:	-	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	(350)	:	:	:	-	-	:	:	:
Økologisk produksjon	(340)	:	:	:	-	-	-	:	:
Areal av innmarksbeite									
1-49 dekar	4 260	2 820	1 340	1 480	-	:	1 430	1 990	690
50-99 dekar	1 820	1 220	610	610	-	:	630	860	(280)
100- dekar	1 500	1 010	510	500	-	:	530	700	:

Tabell A13. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Areal av innmarksbeite etter innblanding av vann i gjødsla før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013. Dekar

	Areal av innmarksbeite spredd med husdyrgjødsel minst én gang	Mesteparten av gjødsla blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte nedfelling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder/fanespreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødselvogn/spredervalser for fast gjødsel
Hele landet	366 060	258 820	132 880	125 940	-	:	141 690	174 550	33 810
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	-	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	(52 090)	:	:	:	-	:	:	:	:
Agder og Telemark	(16 520)	:	:	:	-	:	:	(8 330)	:
Rogaland	112 880	81 430	39 830	41 600	-	:	44 290	51 530	:
Vestlandet	85 730	61 630	32 260	29 370	-	:	33 240	42 090	(7 210)
Trøndelag	38 590	:	:	:	-	:	15 230	:	:
Nord-Norge	30 480	21 590	(11 120)	(10 460)	-	:	11 360	(15 150)	(2 820)
Driftsform									
Planteproduksjon	(21 050)	:	:	:	-	-	:	:	:
Storfe, mjølk	127 910	101 590	76 940	24 650	-	-	72 170	55 740	-
Storfe, kjøtt	39 800	25 570	9 910	(15 660)	-	-	(16 370)	19 530	:
Sau og andre grovforetende dyr	102 270	72 030	27 480	44 550	-	:	21 110	61 460	14 390
Svin og fjørfe	(27 800)	:	-	:	-	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	(33 400)	:	:	:	-	-	:	:	:
Økologisk produksjon	(13 830)	:	:	:	-	-	-	:	:
Areal av innmarksbeite									
1-49 dekar	70 360	49 500	24 180	25 330	-	:	26 140	34 280	6 810
50-99 dekar	92 870	65 660	33 530	32 130	-	:	35 510	44 960	(8 580)
100- dekar	202 830	143 660	75 180	68 480	-	:	80 040	95 320	:

Tabell A14. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Mengde gjødsel etter innblanding av vann i gjødsla før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013. Tonn

	Med spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite	Mesteparten av gjødsla blandet ut med vann før spredning			Mest brukte spredeutstyr				
		I alt	Blandet ut med mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel	Blandet ut med 1 del vann eller mer til 1 del gjødsel	Direkte nedfelling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder/fanespreder) for bløt-gjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødselvogn/spredervalser for fast gjødsel
Hele landet	747 290	471 510	252 970	218 550	-	:	281 400	357 620	80 270
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	:	:	:	:	-	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	(109 340)	:	:	:	-	:	:	:	:
Agder og Telemark	(34 660)	:	:	:	-	:	:	(17 170)	:
Rogaland	217 360	145 720	74 150	71 570	-	:	80 370	105 900	:
Vestlandet	177 520	113 960	63 640	50 320	-	:	68 240	86 170	(16 420)
Trøndelag	82 390	:	:	:	-	:	31 540	:	:
Nord-Norge	63 470	39 120	(21 670)	(17 450)	-	:	22 770	(31 080)	(7 140)
Driftsform									
Planteproduksjon	(49 440)	:	:	:	-	-	:	15 000	:
Storfe, mjølk	279 820	215 140	161 780	53 370	-	-	158 570	121 260	:
Storfe, kjøtt	83 780	42 060	17 260	(24 800)	-	-	(29 820)	45 420	:
Sau og andre grovføretende dyr	193 770	112 890	53 440	59 450	-	:	34 730	113 430	25 690
Svin og fjørfe	(46 170)	:	-	:	-	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	(47 360)	:	:	:	-	-	:	:	:
Økologisk produksjon	(46 950)	:	:	:	-	-	-	:	:
Areal av innmarksbeite									
1-49 dekar	145 440	90 400	46 410	43 990	-	:	53 650	69 880	16 250
50-99 dekar	191 210	119 920	64 440	55 480	-	:	71 730	91 970	(20 430)
100- dekar	410 630	261 190	142 120	119 080	-	:	156 020	195 780	:

Tabellene A15-A25. Spredning av gjødsel på åpen åker**Tabell A15. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på areal av åpen åker og areal av åpen åker det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013**

	Jordbruksbedrifter ¹				Areal av åpen åker			
	Med areal av åpen åker	Med bruk av gjødsel i alt	Med bruk av mineral-gjødsel	Med bruk av husdyrgjødsel	I alt	Gjødslet minst én gang	Gjødslet minst én gang med mineral-gjødsel	Gjødslet minst én gang med husdyrgjødsel
Hele landet	34 430	34 130	30 820	19 000	3 436 820	3 419 540	3 195 800	1 045 320
Vekster								
Bygg	8 590	8 380	8 050	2 580	1 541 470	1 531 960	1 452 660	397 830
Havre	5 100	5 060	4 780	700	664 980	658 760	625 570	73 090
Vårhvetete	2 930	2 930	2 850	720	440 060	439 980	433 290	87 450
Høsthvete	810	800	780	110	88 770	87 890	86 940	10 570
Oljevekster	380	380	370	60	33 910	33 910	33 820	4 960
Potet	1 430	1 430	1 290	430	120 740	120 660	119 330	13 950
Løk	90	90	80	10	8 230	8 170	8 120	720
Blomkål/brokkoli	100	90	90	20	8 790	8 700	8 700	850
Gulrot	220	200	190	10	12 950	12 590	11 660	1 460
Nyetablet/fornyng eng	12 120	12 120	10 390	12 120	402 640	402 640	332 780	360 470
Andre grovførvvekster	2 670	2 670	1 950	2 210	114 300	114 300	82 940	93 970
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	12 430	11 780	3 500	12 310	1 634 000	1 625 370	1 553 710	319 060
Hedmark og Oppland	7 720	7 240	3 890	7 670	871 670	868 550	817 270	257 180
Agder og Telemark	1 770	1 710	980	1 760	107 530	107 240	99 130	40 780
Rogaland	1 960	1 910	1 540	1 950	74 900	74 620	66 410	52 730
Vestlandet	3 400	3 350	2 800	3 390	99 980	99 850	85 790	78 330
Trøndelag	5 300	4 830	3 080	5 210	569 550	564 780	507 220	231 110
Nord-Norge	1 840	1 740	1 480	1 840	79 190	79 140	66 270	66 140
Driftsform								
Planteproduksjon	14 840	14 780	1 860	14 830	2 055 620	2 054 150	2 033 990	152 850
Storfe, mjølk	7 110	6 690	6 510	7 100	386 970	386 830	346 390	327 650
Storfe, kjøtt	2 200	2 150	1 760	2 200	98 810	98 790	95 790	64 060
Sau og andre grovføretende dyr	4 360	4 250	3 240	4 360	115 610	115 560	95 900	88 170
Svin og fjørfe	1 470	1 380	1 060	1 470	241 720	241 620	203 840	166 790
Plante- og husdyrproduksjon	2 540	2 470	1 350	2 530	358 820	358 410	355 890	133 690
Økologisk produksjon	1 920	830	1 490	1 640	179 260	164 180	63 980	112 110

¹ Dersom en jordbruksbedrift har flere vekster av åpen åker vil den bli telt flere ganger.

Tabell A16. Nitrogen, fosfor og kalium tilført areal av åpen åker fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn

	Totalt nitrogen i alt	Totalt nitrogen fra mineral-gjødsel	Totalt nitrogen fra husdyr-gjødsel	Fosfor i alt	Fosfor fra mineral-gjødsel	Fosfor fra husdyr-gjødsel	Kalium i alt	Kalium fra mineral-gjødsel	Kalium fra husdyr-gjødsel
Hele landet	45 740	34 410	11 340	6 320	3 920	2 390	25 050	15 020	10 040
Vekster									
Bygg	19 030	15 050	3 970	2 600	1 620	980	9 080	6 310	2 770
Havre	7 440	6 620	820	900	700	200	3 330	2 730	600
Vårhvetete	6 160	5 350	820	700	520	180	2 530	1 890	640
Høsthvetete	1 360	1 220	130	140	110	30	470	370	100
Oljevekster	490	430	60	60	40	10	180	140	30
Potet	1 520	1 390	130	560	530	30	1 910	1 810	100
Løk	130	110	10	40	40	0	150	140	10
Blomkål/brokkoli	210	200	10	30	30	0	160	160	0
Gulrot	150	120	30	50	40	10	210	190	20
Nyetablert/fornyete eng	7 060	2 980	4 080	950	210	730	5 500	1 030	4 470
Andre grovfôrvekster	2 220	940	1 270	290	70	220	1 530	240	1 290
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	20 760	17 390	3 370	2 690	1 920	770	9 880	7 240	2 640
Hedmark og Oppland	11 570	8 760	2 810	1 710	1 110	610	6 620	4 190	2 440
Agder og Telemark	1 500	1 040	460	210	120	90	930	480	450
Rogaland	1 230	640	590	190	80	110	930	330	600
Vestlandet	1 700	810	890	230	70	160	1 300	320	970
Trøndelag	7 600	5 150	2 440	1 070	560	510	4 300	2 210	2 100
Nord-Norge	1 390	620	770	200	60	140	1 090	260	840
Driftsform									
Planteproduksjon	25 150	23 380	1 760	3 240	2 870	360	12 100	10 690	1 410
Storfe, mjølk	6 870	3 380	3 490	810	260	550	4 780	1 030	3 740
Storfe, kjøtt	1 670	890	770	240	80	160	1 250	360	890
Sau og andre grovføretende dyr	1 930	780	1 140	310	70	240	1 650	320	1 330
Svin og fjørfe	3 590	1 770	1 820	560	140	410	1 560	550	1 010
Plante- og husdyrproduksjon	4 700	3 540	1 160	770	410	350	2 570	1 740	830
Økologisk produksjon	1 850	660	1 200	400	80	330	1 150	330	830

Tabell A17. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av bygg, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av bygg. 2013

	Tonn			Kg		
	Totalt nitrogen i alt	Fosfor i alt	Kalium i alt	Totalt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
Hele landet	19 030	2 600	9 080	12,4	1,7	5,9
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	7 700	1 040	3 650	12,3	1,7	5,8
Hedmark og Oppland	5 400	740	2 560	12,4	1,7	5,9
Agder og Telemark	:	:	:	:	:	:
Rogaland	:	:	:	:	:	:
Vestlandet	:	:	:	:	:	:
Trøndelag	5 140	710	2 490	12,5	1,7	6,1
Nord-Norge	:	:	:	:	:	:
Driftsform						
Planteproduksjon	12 320	1 520	5 710	12,1	1,5	5,6
Storfe, mjølk	1 100	140	660	13,1	1,6	7,9
Storfe, kjøtt	(470)	(50)	(300)	(14,1)	(1,5)	(9,0)
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	:	:	:	:
Svin og fjørfe	2 250	330	960	14,5	2,1	6,2
Plante- og husdyrproduksjon	(2 190)	(400)	(1 070)	(12,4)	(2,3)	(6,1)
Økologisk produksjon	(600)	(150)	(320)	(10,2)	(2,5)	(5,5)
Areal av bygg						
1-49 dekar	2 370	310	1 160	12,3	1,6	6,0
50-99 dekar	4 840	640	2 330	12,4	1,6	5,9
100-199 dekar	3 690	500	1 770	12,5	1,7	6,0
200- dekar	8 110	1 140	3 830	12,5	1,8	5,9

Tabell A18 Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av havre, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av havre. 2013

	Totalt nitrogen i alt	Fosfor i alt	Kalium i alt	Totalt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
	Tonn			Kg		
Hele landet	7 440	900	3 330	11,3	1,4	5,1
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	5 140	620	2 310	11,3	1,4	5,1
Hedmark og Oppland	1 600	190	700	11,3	1,3	4,9
Agder og Telemark	(270)	(30)	(120)	(11,2)	(1,3)	(5,0)
Rogaland	:	:	:	:	:	:
Vestlandet	:	:	:	:	:	:
Trøndelag	390	50	190	11,5	1,6	5,5
Nord-Norge	:	:	:	:	:	:
Driftsform						
Planteproduksjon	5 630	610	2 380	11,0	1,2	4,6
Storfe, mjølk	:	:	:	:	:	:
Storfe, kjøtt	:	:	:	:	:	:
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	:	:	:	:
Svin og fjørfe	(460)	(90)	(210)	(14,5)	(2,9)	(6,6)
Plante- og husdyrproduksjon	(500)	(50)	(250)	(10,2)	(1,0)	(5,1)
Økologisk produksjon	(440)	(100)	(250)	(12,1)	(2,8)	(6,8)
Areal av havre						
1-49 dekar	1 610	190	730	11,3	1,4	5,1
50-99 dekar	2 560	310	1 140	11,3	1,3	5,0
100-199 dekar	1 430	180	650	11,4	1,4	5,1
200- dekar	1 830	220	810	11,2	1,4	5,0

Tabell A19. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av nyetablert/fornytt eng, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av nyetablert/fornytt eng. 2013

	Totalt nitrogen i alt	Fosfor i alt	Kalium i alt	Totalt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
	Tonn			Kg		
Hele landet	7 060	950	5 500	17,5	2,4	13,7
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	1 360	180	1 070	17,3	2,3	13,6
Hedmark og Oppland	(470)	(70)	(380)	(17,4)	(2,4)	(14,0)
Agder og Telemark	(800)	(110)	(610)	(18,3)	(2,5)	(13,9)
Rogaland	1 430	190	1 120	17,8	2,4	14,0
Vestlandet	1 330	170	1 010	17,6	2,3	13,4
Trøndelag	1 110	150	870	17,8	2,4	14,0
Nord-Norge	:	:	:	:	:	:
Driftsform						
Planteproduksjon	350	40	250	10,1	1,1	7,1
Storfe, mjølk	4 150	470	2 980	19,5	2,2	14,0
Storfe, kjøtt	660	120	630	19,2	3,4	18,4
Sau og andre grovføretende dyr	1 580	260	1 440	17,1	2,8	15,5
Svin og fjørfe	:	:	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	:	:	:	:	:	:
Økologisk produksjon	:	:	:	:	:	:
Engareal i alt						
1-99 dekar	870	130	730	16,1	2,4	13,5
100-199 dekar	1 950	270	1 550	17,3	2,4	13,8
200- dekar	4 240	540	3 220	18,0	2,3	13,6

Tabell A20. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av andre grovfôrvekster¹, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av andre grovfôrvekster. 2013

	Totalt nitrogen i alt	Fosfor i alt	Kalium i alt	Totalt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
	Tonn			Kg		
Hele landet	2 220	290	1 530	19,4	2,5	13,4
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og						
Vestfold	450	60	310	18,7	2,5	13,0
Hedmark og Oppland	890	120	610	19,8	2,6	13,4
Agder og Telemark	(80)	(10)	(60)	(19,2)	(2,4)	(13,1)
Rogaland	(80)	(10)	(50)	(20,3)	(2,6)	(13,7)
Vestlandet	(60)	(10)	(40)	(20,3)	(2,5)	(13,7)
Trøndelag	460	60	330	18,8	2,4	13,4
Nord-Norge	200	30	140	20,3	2,6	14,0
Driftsform						
Planteproduksjon	250	30	160	21,8	2,5	13,4
Storfe, mjølk	1 080	120	760	20,5	2,3	14,5
Storfe, kjøtt	280	30	180	19,6	2,4	12,4
Sau og andre grovfôretende dyr	180	30	130	21,8	3,4	15,7
Svin og fjørfe	:	:	:	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	(140)	(30)	(80)	(18,9)	(3,6)	(10,0)
Økologisk produksjon	220	40	190	12,4	2,3	11,0
Areal av andre grovfôrvekster						
1-49 dekar	820	110	560	20,0	2,6	13,7
50-99 dekar	690	90	480	19,4	2,5	13,5
100- dekar	710	100	490	18,7	2,5	12,9

¹ Omfatter nepe, kålrot til fôr, fôrbeite, raigras, fôrrips, fôrmarkgål, grønnfôrnepe og eventuelle andre grønnfôr- og silovekster, samt umodent korn og erter som høstes som fôr.

Tabell A21. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av potet, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av potet. 2013

	Totalt nitrogen i alt	Fosfor i alt	Kalium i alt	Totalt nitrogen per dekar	Fosfor per dekar	Kalium per dekar
	Tonn			Kg		
Hele landet	1 520	560	1 910	12,6	4,6	15,8
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og						
Vestfold	370	140	470	12,6	4,7	15,9
Hedmark og Oppland	720	270	920	12,5	4,8	15,9
Agder og Telemark	(80)	(30)	(90)	(12,6)	(4,5)	(15,7)
Rogaland	80	30	100	12,5	4,2	15,5
Vestlandet	(30)	(10)	(40)	(12,5)	(4,6)	(15,9)
Trøndelag	180	60	220	12,6	4,4	15,6
Nord-Norge	50	20	70	12,3	4,3	15,3
Driftsform						
Planteproduksjon	1 000	410	1 300	12,5	5,1	16,3
Storfe, mjølk	30	10	40	11,6	3,3	15,3
Storfe, kjøtt	(10)	:	(10)	(10,9)	(3,1)	(13,3)
Sau og andre grovfôretende dyr	:	:	:	(8,8)	(2,6)	(11,2)
Svin og fjørfe	(40)	(10)	(50)	(11,8)	(3,4)	(14,4)
Plante- og husdyrproduksjon	370	110	440	13,2	4,0	15,5
Økologisk produksjon	60	20	70	11,2	3,4	12,7
Areal av potet						
1-4 dekar	10	:	10	11,4	3,6	14,2
5-19 dekar	20	10	30	11,8	4,0	14,9
20-49 dekar	90	30	120	12,3	4,4	15,5
50- dekar	1 390	520	1 750	12,6	4,7	15,9

Tabell A22. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013

	Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel på åpen åker ¹				Nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd på åpen åker			
	I alt	Med spredning om våren	Med spredning om sommeren	Med spredning om høsten	I alt	Spredd om våren	Spredd om sommeren	Spredd om høsten
	Tonn							
Hele landet	17 270	10 520	5 980	2 350	11 330	6 990	2 660	1 670
Vekster								
Bygg	2 580	1 880	:	630	3 970	2 850	:	790
Havre	700	510	:	(160)	820	660	:	(90)
Vårhvete	720	530	:	160	820	550	:	150
Høsthvete	110	(30)	(20)	70	130	(30)	(20)	80
Oljevekster	60	40	:	(10)	60	50	:	(10)
Potet	430	310	(30)	120	130	90	(10)	30
Løk	10	10	:	:	10	10	:	:
Blomkål/brokkoli	20	(10)	(10)	:	10	:	:	:
Gulrot	10	10	:	:	30	20	:	:
Nyetablert/fornyset eng	10 390	5 550	4 550	(1 020)	4 080	1 910	1 730	(430)
Andre grovførvekster	2 210	1 640	990	180	1 270	810	370	90
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	3 500	2 250	900	660	3 370	2 230	540	600
Hedmark og Oppland	3 890	2 450	1 360	520	2 810	1 740	640	430
Agder og Telemark	980	560	(360)	:	460	250	(150)	:
Rogaland	1 540	870	630	:	590	320	200	:
Vestlandet	2 800	1 560	1 140	(290)	890	440	350	(100)
Trøndelag	3 080	1 980	1 000	420	2 440	1 630	470	340
Nord-Norge	1 480	850	600	(160)	770	380	310	(80)
Driftsform								
Planteproduksjon	1 860	1 160	510	330	1 760	1 020	450	290
Storfe, mjølk	6 510	4 180	2 230	1 030	3 490	2 060	890	540
Storfe, kjøtt	1 760	980	660	210	770	280	370	110
Sau og andre grovføretende dyr ..	3 240	1 700	1 370	(200)	1 140	530	570	(40)
Svin og fjørfe	1 060	920	170	140	1 820	1 510	130	170
Plante- og husdyrproduksjon	1 350	570	(520)	380	1 160	580	(100)	480
Økologisk produksjon	1 490	1 010	520	60	1 200	1 010	140	40

¹ Dersom en jordbruksbedrift har flere vekster av åpen åker vil den bli telt flere ganger.

Tabell A23. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Jordbruksbedrifter etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013

	Jordbruksbedrifter ¹						Jordbruksbedrifter etter tid brukt fra spredning til nedmolding			
	Med spredning på åpen åker	Med direkte nedfelling	Med stripe-spreder, med og uten vogn	Med brei-spreder (blad-spreder/fane-spreder) for bløt-gjødsel, med og uten vogn	Med tank-vogn/vannings-vogn/jetvogn med kanon	Med gjødsel-vogn/spredervalser for fast gjødsel	Innen 4 timer	4-12 timer	Senere enn 12 timer	Ikke ned-moldet
2000	31 900	(1 090)			30 910		4 900	16 940	9 910	250
2013	17 410	190	1 630	8 460	4 020	2 640	4 930	8 890	2 440	420
Vekster										
Bygg	2 640	:	450	950	480	570	790	1 360	250	:
Havre	700	:	:	240	:	(230)	240	240	:	:
Vårhvetete	710	-	(90)	340	(110)	160	300	340	:	:
Høsthvetete	110	-	(30)	40	:	(20)	30	(30)	:	40
Oljevekster	60	-	(10)	30	:	:	40	(20)	:	:
Potet	430	-	50	220	60	110	190	190	60	-
Løk	10	-	:	:	:	:	10	10	-	-
Blomkål/brokkoli	20	-	-	10	:	:	10	10	-	-
Gulrot	10	-	:	10	:	-	10	:	:	-
Nyetablert/fornyet eng	10 510	110	800	5 340	2 990	1 270	2 580	5 950	1 870	-
Andre grovførekster	2 210	80	200	1 270	370	280	740	750	270	380
Regioner										
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	3 510	:	490	1 540	630	690	1 150	1 670	380	150
Hedmark og Oppland	3 920	(100)	390	1 940	890	610	1 130	1 920	570	200
Agder og Telemark	980	:	:	(460)	(260)	(170)	(270)	530	:	:
Rogaland	1 560	:	(170)	750	(420)	:	380	880	(260)	:
Vestlandet	2 830	:	(160)	1 450	(800)	:	(710)	1 580	490	:
Trøndelag	3 120	(100)	360	1 540	720	400	890	1 540	480	110
Nord-Norge	1 490	:	(90)	790	380	(210)	400	780	(250)	:
Driftsform										
Planteproduksjon	1 860	:	180	1 060	400	190	610	860	270	100
Storfe, mjølk	6 630	(130)	540	4 130	1 790	:	1 680	3 260	1 300	240
Storfe, kjøtt	1 770	:	:	560	770	360	450	940	(300)	(50)
Sau og andre grovføretende dyr	3 230	:	:	1 320	(630)	1 160	890	1 900	300	:
Svin og fjørfe	1 060	:	340	350	(180)	(160)	320	450	(190)	80
Plante- og husdyrproduksjon	1 350	:	(480)	320	(160)	300	230	990	:	:
Økologisk produksjon	1 520	:	140	710	160	450	760	510	190	:

¹ Dersom en jordbruksbedrift har flere vekster av åpen åker vil den bli telt flere ganger

Tabell A24. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Areal av åpen åker etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013. Dekar

	Areal av åpen åker spredd minst én gang med husdyrgjødsel	Jordbruksareal etter bruk av spredeutstyr					Jordbruksareal etter tid brukt fra spredning til nedmolding			
		Direkte ned-felling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Breispreder (bladspreder/fanespreder) for bløt-gjødsel, med og uten vogn	Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon	Gjødsel-vogn/spredervalser for fast gjødsel	Innen 4 timer	4-12 timer	Senere enn 12 timer	Ikke ned-moldet
2000	1 188 900	-----	(63 560)-----	-----	1 125 330-----	-----	188 700	701 770	286 640	11 790
2013	1 045 320	7 190	118 200	511 900	183 560	180 340	279 820	561 260	132 240	17 520
Vekster										
Bygg	397 830	:	67 560	163 610	50 210	100 970	101 070	233 420	45 210	:
Havre	73 090	:	:	25 820	:	(21 800)	24 880	29 920	:	:
Vårhvetete	87 450	-	(11 060)	46 450	(12 260)	17 680	30 700	47 930	:	:
Høsthvetete	10 570	:	(2 710)	4 900	:	(1 590)	3 200	(3 280)	:	2 940
Oljevekster	4 960	-	(1 420)	2 010	:	1 320	2 830	(1 760)	:	:
Potet	13 950	-	2 110	7 030	2 140	2 670	6 240	6 100	1 620	-
Løk	720	-	:	:	:	(110)	440	280	-	-
Blomkål/brokkoli	850	-	-	430	:	:	430	420	-	-
Gulrot	1 460	:	:	880	:	-	920	:	:	-
Nyetablert/fornytt eng ..	360 470	3 780	18 820	206 730	106 330	24 820	76 100	205 640	74 950	-
Andre grovfôrvekster	93 970	3 410	14 520	54 050	12 620	9 370	32 990	32 530	10 460	14 590
Regioner										
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold ...	319 060	:	44 650	142 960	42 880	73 490	101 230	162 700	28 620	11 430
Hedmark og Oppland ...	257 180	(7 520)	31 760	126 030	43 400	48 460	69 380	138 150	33 450	8 680
Agder og Telemark	40 780	:	:	(20 820)	(9 350)	(5 850)	(9 990)	21 990	:	:
Rogaland	52 730	:	(5 350)	28 850	(13 270)	:	10 970	30 120	(10 080)	:
Vestlandet	78 330	:	(4 170)	44 990	(21 910)	:	(16 350)	44 140	16 160	:
Trøndelag	231 110	(8 170)	34 420	110 130	41 630	36 750	56 960	128 480	33 150	4 340
Nord-Norge	66 140	:	(3 900)	38 480	17 380	(5 390)	14 940	35 690	(13 090)	:
Driftsform										
Planteproduksjon	152 850	:	20 990	73 190	28 740	28 440	68 680	61 580	15 500	5 590
Storfe, mjølk	327 650	(7 220)	35 750	194 670	89 200	:	73 560	184 180	52 640	10 040
Storfe, kjøtt	64 060	:	:	20 190	23 540	12 580	17 130	31 020	(13 690)	(1 550)
Sau og andre grovføretende dyr	88 170	:	:	49 190	(14 160)	20 990	16 890	47 650	19 810	:
Svin og fjørfe	166 790	:	38 210	81 290	(12 600)	(24 720)	27 630	91 280	(29 820)	8 080
Plante- og husdyrproduksjon	133 690	:	(10 300)	49 920	(11 690)	51 380	21 770	100 010	:	:
Økologisk produksjon ...	112 110	:	14 870	43 810	9 890	41 480	54 160	45 550	8 980	:

Tabell A25 Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Mengde gjødsel etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013. Tonn

	Mengde gjødsel etter bruk av spredeutstyr					Mengde gjødsel etter tid brukt fra spredning til nedmolding				
	Mengde gjødsel spredd på åpen åker	Direkte nedfelling	Stripe-spreder, med og uten vogn	Brei-spreder (blad-spreder/fane-spreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn	Tank-vogn/vannings-vogn/jetvogn med kanon	Gjødsel-vogn/spredervalser for fast gjødsel	Innen 4 timer	4-12 timer	Senere enn 12 timer	Ikke nedmoldet
2000 (m ³)	4 984 000						739 930	2 947 430	1 243 860	52 780
2013 (tonn)	2 907 078	112 270	410 020	1 551 540	573 810	259 440	779 430	1 454 940	454 830	105 600
Vekster										
Bygg	886 497	:	188 550	411 990	115 790	110 430	242 650	475 190	106 250	:
Havre	178 389	:	:	91 410	:	(12 760)	64 040	64 910	:	:
Vårhvet	222 231	-	(38 550)	127 270	(35 130)	21 280	86 470	103 040	:	:
Høsthvete	36 721	-	(11 010)	16 240	:	(5 390)	9 650	(12 000)	:	11 420
Oljevekster	13 064	-	(5 680)	5 740	:	:	6 290	(6 030)	:	:
Potet	29 201	-	4 310	18 250	3 180	3 460	10 900	13 670	4 630	-
Løk	2 367	-	:	:	:	(220)	1 800	570	-	-
Blomkål/brokkoli	1 648	-	:	1 030	:	:	640	1 010	-	-
Gulrot	4 151	:	:	2 700	:	-	3 160	:	:	-
Nyetablert/fornytt eng	1 160 972	1 700	70 130	665 230	346 200	77 710	228 360	647 150	283 770	-
Andre grovfôrvekster	371 838	14 390	64 250	210 450	55 460	27 290	125 480	131 350	38 020	62 600
Regioner										
Østfold, Akershus, Oslo,										
Buskerud og Vestfold	804 263	:	139 330	412 530	120 680	83 640	270 390	366 150	76 970	42 660
Hedmark og Oppland	709 495	(26 070)	103 160	376 230	133 990	70 040	196 800	346 450	104 900	35 280
Agder og Telemark	120 812	:	:	(64 490)	(29 630)	(11 810)	(29 150)	61 480	:	:
Rogaland	166 578	:	(18 250)	93 850	(42 720)	:	32 690	92 210	(37 040)	:
Vestlandet	251 202	:	(16 140)	145 890	(70 610)	:	(48 880)	137 180	61 460	:
Trøndelag	638 747	(29 500)	106 630	330 980	119 820	51 820	155 320	339 350	100 660	13 910
Nord-Norge	215 981	:	(15 460)	127 560	56 360	(15 320)	46 190	112 110	(50 390)	:
Driftsform										
Planteproduksjon	416 662	:	54 170	225 790	96 160	35 360	193 870	166 230	33 050	18 340
Storfe, mjølk	1 125 337	(21 790)	138 230	676 690	284 950	:	251 610	628 790	191 010	32 140
Storfe, kjøtt	210 804	:	:	47 310	82 090	53 080	60 390	93 540	(48 810)	(5 480)
Sau og andre grovføretende dyr	234 398	:	:	151 410	(29 640)	51 890	34 760	107 650	91 120	:
Svin og fjørfe	467 943	:	115 580	247 360	(31 480)	(29 080)	80 810	233 560	(71 070)	38 060
Plante- og husdyrproduksjon	214 314	:	(35 780)	83 540	(26 310)	37 830	44 820	133 070	:	:
Økologisk produksjon	237 620	:	39 070	119 430	23 180	48 520	113 170	92 100	18 510	:

Tabellene A26-A49. Lagring av husdyrgjødsel

Tabell A26. Gjødseldyrenheter (gde) fordelt etter type lager for husdyrgjødsel. 2000 og 2013

	I alt	Gjødselkjeller for bløtgjødsel	Gjødselkum for bløtgjødsel	Innendørs talle/dypstrø	Utendørs talle/utegard	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Gjødselkjeller for fast gjødsel	Landkum/landtank
2000	885 620	593 460	76 310	40 710	4 490		170 650		
2013	825 700	488 800	149 180	33 980	9 850	63 850	11 690	64 120	3 420
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo,									
Buskerud og Vestfold	94 110	32 890	20 980	7 560	1 890	19 730	3 760	6 770	(260)
Hedmark og Oppland	164 960	88 760	37 000	10 480	1 790	14 050	2 850	9 540	(440)
Agder og Telemark	45 160	24 550	6 730	4 560	1 480	4 020	:	2 560	:
Rogaland	146 180	95 790	22 730	2 720	(1 840)	2 760	(900)	17 640	1 800
Vestlandet	143 790	96 970	22 370	2 750	(960)	2 780	:	17 320	(550)
Trøndelag	152 310	97 120	26 010	2 940	(910)	17 850	2 200	4 590	:
Nord-Norge	79 180	52 710	13 360	2 970	980	2 680	(780)	5 690	:
Driftsform									
Planteproduksjon	7 230	2 270	200	960	340	2 010	(160)	570	:
Storfe, mjølk	316 670	242 440	63 760	3 660	710	1 760	(320)	2 450	(1 560)
Storfe, kjøtt	80 370	48 830	11 420	7 540	2 940	6 890	(910)	1 750	:
Sau og andre grovføretende dyr	131 410	67 900	(2 330)	12 930	4 350	10 900	2 400	30 110	(390)
Svin og fjørfe	103 560	39 950	22 710	1 430	(210)	19 750	2 560	16 560	(400)
Plante- og husdyrproduksjon ..	51 650	26 550	7 770	2 790	(280)	8 830	2 020	3 290	:
Økologisk produksjon	48 260	20 250	10 760	4 120	890	7 240	(1 410)	2 920	680
Med husdyr, uten areal	86 540	40 610	30 240	540	(150)	6 460	(1 900)	6 470	(180)
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), husdyr i alt									
1 - 249	4 740	1 070	:	680	170	1 490	:	790	:
250 - 499	18 010	6 960	:	1 770	(590)	2 110	(600)	5 720	:
500 - 999	56 160	27 830	1 770	5 050	1 350	5 360	(580)	13 620	:
1 000 - 1 999	112 260	70 680	7 370	8 910	3 340	7 880	(1 120)	12 050	640
2 000 - 3 999	261 270	175 740	29 370	9 020	2 390	25 090	4 520	14 270	(870)
4 000-	373 260	206 510	110 510	8 540	2 010	21 930	4 750	17 660	1 350

Tabell A27. Jordbruksbedrifter med lager for bløtgjødsel og talle. 2000 og 2013

	Med lager for bløtgjødsel					
	Med lager for husdyrgjødsel i alt	I alt	Med gjødselkjeller	Med gjødselkum	Med innendørs talle/dypstrø	Med utendørs talle/utegard
2000	47 240	28 930	28 160	5 130	7 750	1 230
2013	26 360	19 460	18 930	4 900	5 440	1 810
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo,						
Buskerud og Vestfold	2 790	1 390	1 240	530	820	400
Hedmark og Oppland	4 760	3 350	3 180	1 120	1 430	460
Agder og Telemark	1 830	1 180	1 130	320	520	250
Rogaland	3 660	3 170	3 160	640	680	(150)
Vestlandet	6 600	5 060	5 020	960	890	(260)
Trøndelag	3 830	3 160	3 090	830	600	(100)
Nord-Norge	2 890	2 150	2 130	510	500	190
Driftsform						
Planteproduksjon	580	160	150	20	160	100
Storfe, mjølk	7 810	7 740	7 610	2 470	810	280
Storfe, kjøtt	3 450	2 950	2 880	740	950	330
Sau og andre grovføretende dyr	9 800	4 880	4 900	(150)	2 500	830
Svin og fjørfe	980	840	780	360	130	(40)
Plante- og husdyrproduksjon ...	1 190	820	750	250	350	(60)
Økologisk produksjon	1 580	1 110	1 010	430	470	170
Med husdyr, uten areal	970	950	850	490	70	(20)
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), husdyr i alt						
1 - 249	1 770	420	420	:	460	240
250 - 499	2 840	1 180	1 180	:	710	(210)
500 - 999	5 070	2 990	3 010	280	1 060	430
1 000 - 1 999	5 650	4 400	4 310	790	1 300	510
2 000 - 3 999	6 410	6 010	5 860	1 530	1 140	270
4 000-	4 630	4 470	4 150	2 250	770	150

Tabell A28. Jordbruksbedrifter med lager for fast gjødsel og landkum. 2000 og 2013

	Med lager for husdyrgjødsel i alt	Med lager for fast gjødsel				Med landkum
		I alt	Med gjødselkjeller	Med lager utendørs på bakke	Med lager utendørs på bunnplate	
2000	47 240	19 160	15 130	4 030	970	3 810
2013	26 360	9 430	5 430	5 020	900	700
Regioner						
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	2 790	1 570	380	1 270	310	(80)
Hedmark og Oppland	4 760	1 750	930	1 110	180	(90)
Agder og Telemark	1 830	790	310	550	:	:
Rogaland	3 660	980	800	310	(60)	350
Vestlandet	6 600	2 330	1 910	710	:	(120)
Trøndelag	3 830	960	490	610	170	:
Nord-Norge	2 890	1 040	610	450	(100)	:
Driftsform						
Planteproduksjon	580	340	100	310	(10)	:
Storfe, mjølk	7 810	1 020	500	500	(80)	(190)
Storfe, kjøtt	3 450	800	210	650	(120)	:
Sau og andre grovføretende dyr	9 800	5 570	3 810	2 230	340	(250)
Svin og fjørfe	980	390	290	400	90	(60)
Plante- og husdyrproduksjon ...	1 190	530	210	350	140	:
Økologisk produksjon	1 580	700	240	480	(90)	100
Med husdyr, uten areal	970	80	80	110	(30)	(20)
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), husdyr i alt						
1 - 249	1 770	1 170	360	930	:	:
250 - 499	2 840	1 750	1 190	730	(210)	:
500 - 999	5 070	2 680	1 870	980	(120)	:
1 000 - 1 999	5 650	1 740	1 120	800	(140)	230
2 000 - 3 999	6 410	1 360	550	1 000	200	(120)
4 000-	4 630	4 470	4 150	2 250	770	150

Tabell A29. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra mjølkekyr. 2013

	Med lager for gjødsel fra mjølkekyr i alt	Med gjødselkjeller for bløt-gjødsel	Med gjødselkum for bløt-gjødsel	Med gjødselkjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/landtank	Med innendørs talle/dypstrø	Med utendørs talle/utegard
Hele landet	9 230	8 630	2 790	(200)	:	:	(250)	(80)	:
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	570	480	200	:	:	:	:	(30)	-
Hedmark og Oppland	1 750	1 570	650	:	:	:	:	:	:
Agder og Telemark	460	450	210	-	-	-	-	-	-
Rogaland	1 350	1 260	290	:	-	-	(120)	:	-
Vestlandet	2 340	2 230	610	:	:	:	:	-	-
Trøndelag	1 770	1 690	520	:	:	-	:	:	:
Nord-Norge	990	960	300	-	-	-	-	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	:	:	-	-	-	-	-	-	-
Storfe, mjølk	7 770	7 400	2 200	(160)	-	:	(190)	:	:
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	-	-	-	-	-	-	-
Svin og fjørfe	:	:	:	-	:	-	-	-	-
Plante- og husdyrproduksjon ...	300	300	70	-	-	-	-	:	-
Økologisk produksjon	420	360	180	(40)	:	:	(50)	:	:
Med husdyr, uten areal	620	470	340	-	:	:	:	:	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), mjølkekyr									
1 - 999	820	740	:	:	-	-	:	-	-
1000 - 1999	3 910	3 770	800	(100)	:	:	(80)	:	-
2 000 - 2 999	2 830	2 780	950	:	:	-	:	:	:
3 000-	1 670	1 350	900	:	:	:	(40)	(50)	:

Tabell A30. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra ammekyr. 2013

	Med lager for gjødsel fra amme- kyr i alt	Med gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/ landtank	Med innendørs talle/ dypstrø	Med utendørs talle/ utegard
Hele landet	4 830	3 370	1 100	(330)	850	(150)	:	1 180	470
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	650	180	130	:	340	(70)	:	360	140
Hedmark og Oppland	1 010	490	250	(100)	270	:	-	440	130
Agder og Telemark	500	290	(80)	:	(160)	:	-	(160)	:
Rogaland	690	650	(210)	:	-	-	:	:	:
Vestlandet	820	780	(210)	:	-	-	-	:	-
Trøndelag	710	600	(110)	:	:	:	:	110	:
Nord-Norge	450	370	(100)	:	:	:	:	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	(30)	(10)	:	:	:	-	:	(10)	:
Storfe, mjølk	620	450	190	-	:	:	-	(90)	:
Storfe, kjøtt	2 730	2 050	650	(140)	480	:	:	690	260
Sau og andre grovføretende dyr	530	420	:	:	:	:	:	:	:
Svin og fjørfe	:	:	:	-	:	-	-	:	-
Plante- og husdyrproduksjon ...	300	150	(80)	-	100	:	:	150	(40)
Økologisk produksjon	490	190	(120)	:	180	:	:	150	(100)
Med husdyr, uten areal	60	50	(40)	-	:	-	-	:	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), ammekyr									
1 - 249	960	700	(120)	(130)	(120)	:	:	(110)	:
250 - 499	1 520	1 100	390	:	240	:	:	280	(120)
500 -999	1 370	970	240	(80)	220	:	:	410	180
1 000-	990	600	350	:	270	(50)	-	390	100

Tabell A31. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra andre storfe¹. 2013

	Med lager for gjødsel fra andre storfe i alt	Med gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/ landtank	Med innendørs talle/ dypstrø	Med utendørs talle/ utegard
Hele landet	14 450	12 520	3 650	570	770	200	(230)	1 190	540
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	1 220	770	320	(70)	260	100	:	330	80
Hedmark og Oppland	2 740	2 160	770	160	270	:	:	460	140
Agder og Telemark	970	750	140	:	:	:	-	(110)	(130)
Rogaland	2 070	1 940	480	(90)	:	:	(170)	(60)	:
Vestlandet	3 500	3 220	920	:	:	-	:	:	:
Trøndelag	2 500	2 320	590	:	90	:	-	130	:
Nord-Norge	1 460	1 350	440	:	:	:	:	(60)	:
Driftsform									
Planteproduksjon	50	30	:	:	:	-	:	:	:
Storfe, mjølk	7 730	7 280	2 070	(150)	80	:	(100)	310	(170)
Storfe, kjøtt	3 470	2 810	730	(160)	(410)	:	:	520	260
Sau og andre grovføretende dyr	850	650	:	:	:	:	:	(80)	:
Svin og fjørfe	(210)	180	(50)	:	:	:	-	:	-
Plante- og husdyrproduksjon ...	650	460	140	:	80	(40)	:	110	(40)
Økologisk produksjon	860	590	260	(80)	140	(50)	:	120	(40)
Med husdyr, uten areal	650	530	340	-	(20)	:	(30)	30	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), andre storfe¹									
1 - 449	3 720	2 840	560	360	210	(70)	:	320	220
500 - 999	4 360	3 940	960	(90)	270	:	(120)	280	220
1000 -1999	4 760	4 380	1 420	(80)	180	:	:	390	(90)
2 000-	1 610	1 360	710	:	110	(40)	:	200	:

¹ Andre storfe omfatter kalver, kviger og okser.

Tabell A32. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra svin. 2013

	Med lager for gjødsel fra svin i alt	Med gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/ landtank	Med innendørs talle/ dypstrø	Med utendørs talle/ utegard
Hele landet	2 230	1 900	700	90	130	60	:	190	:
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	400	310	180	50	80	20	:	70	:
Hedmark og Oppland	410	280	120	:	40	:	:	70	:
Agder og Telemark	90	60	:	:	:	:	:	:	:
Rogaland	630	570	180	-	-	-	-	:	-
Vestlandet	220	210	:	-	-	-	-	-	-
Trøndelag	330	320	120	-	-	:	-	40	-
Nord-Norge	:	:	:	-	-	:	-	-	-
Driftsform									
Planteproduksjon	80	70	:	-	-	-	-	:	-
Storfe, mjølk	230	210	:	-	-	-	-	:	-
Storfe, kjøtt	:	:	-	-	-	-	-	:	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	:	:	:	:	-	-	-
Svin og fjørfe	880	770	390	40	50	770	:	80	:
Plante- og husdyrproduksjon ...	480	420	120	:	:	:	:	30	-
Økologisk produksjon	140	90	30	:	40	-	:	20	:
Med husdyr, uten areal	210	200	90	-	:	:	-	10	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), svin									
1 - 1 999	720	600	110	:	:	:	:	:	:
2 000 -2 999	470	440	90	:	:	:	-	:	-
3 000 -4 999	510	450	200	:	30	:	-	70	:
5 000-	530	410	290	:	30	30	:	50	:

Tabell A33. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra sau. 2013

	Med lager for gjødsel fra sau i alt	Med gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Med gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/ landtank	Med innendørs talle/ dypstrø	Med utendørs talle/ utegard
Hele landet	12 750	6 210	(310)	4 350	1 890	(220)	:	3 760	890
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	970	(210)	:	(240)	340	:	:	490	190
Hedmark og Oppland	1 870	740	(100)	570	410	:	:	810	210
Agder og Telemark	900	330	-	(290)	(270)	-	-	420	:
Rogaland	2 360	1 720	:	530	:	:	:	620	:
Vestlandet	3 990	1 910	:	1 870	430	:	:	720	:
Trøndelag	1 140	600	-	300	(130)	:	-	360	:
Nord-Norge	1 520	700	:	560	260	:	-	350	(100)
Driftsform									
Planteproduksjon	200	(30)	:	:	(40)	-	-	110	60
Storfe, mjølk	1 660	900	:	390	:	:	-	510	:
Storfe, kjøtt	680	350	:	(100)	(100)	-	-	270	:
Sau og andre grovføretende dyr	8 610	4 230	:	3 570	1 280	(170)	:	2 230	570
Svin og fjørfe	(300)	230	:	:	:	-	:	:	:
Plante- og husdyrproduksjon ...	450	180	:	(50)	(120)	:	-	260	:
Økologisk produksjon	780	270	:	(110)	240	:	-	350	(130)
Med husdyr, uten areal	(60)	40	-	:	-	-	-	:	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), sau									
1 - 99	1 120	590	:	:	260	:	-	320	(70)
100 -499	5 210	2 000	(180)	2 150	830	(100)	:	1 640	200
500 -999	4 380	2 260	:	1 750	540	:	:	1 200	440
1 000-	2 040	1 350	:	410	260	:	:	600	180

Tabell A34. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra geit/hest. 2013

	Med lager for gjødsel fra geit/hest i alt	Med gjødsel-kjeller for bløt-gjødsel	Med gjødsel-kum for bløt-gjødsel	Med gjødsel-kjeller for fast gjødsel	Med fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Med fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Med landkum/landtank	Med innendørs talle/dypstrø	Med utendørs talle/utegard
Hele landet	4 270	840	:	720	2 030	380	-	770	640
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	840	:	-	:	630	(110)	-	:	(110)
Hedmark og Oppland	820	150	-	180	390	(70)	-	190	(90)
Agder og Telemark	(430)	:	-	:	220	:	-	:	:
Rogaland	(320)	:	-	:	(190)	:	-	:	:
Vestlandet	850	(270)	-	(190)	(180)	-	-	(200)	:
Trøndelag	(510)	:	-	:	(240)	:	-	:	:
Nord-Norge	500	(190)	-	(160)	180	:	-	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	270	:	-	(50)	170	:	-	:	:
Storfe, mjølk	540	(100)	-	:	240	:	-	(110)	(80)
Storfe, kjøtt	440	:	-	:	(140)	:	-	(150)	(90)
Sau og andre grovføretende dyr	2 210	570	-	460	1 040	(180)	-	360	(340)
Svin og fjørfe	(140)	-	-	:	(80)	:	-	:	:
Plante- og husdyrproduksjon ...	(230)	-	-	:	130	:	-	:	:
Økologisk produksjon	410	:	-	:	220	:	-	(90)	:
Med husdyr, uten areal	:	-	-	:	:	-	-	-	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), geit/hest									
1 - 49	510	(100)	-	:	130	:	-	(180)	(90)
50 -99	810	:	-	140	420	:	-	(170)	:
100 -499	1 930	290	-	300	1 110	170	-	220	400
500-	1 020	330	-	250	380	(110)	-	(210)	(120)

Tabell A35. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra verpehøns. 2013

	Med lagring av gjødsel fra verpehøns i alt	Med gjødsel-kjeller/hus o.l.	Med lager utendørs direkte på bakken			Med lager utendørs på tett bunnplate		
			I alt	Uten tak	Med tak	I alt	Uten tak	Med tak
Hele landet	1 530	550	980	860	:	(100)	(90)	:
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	260	(30)	170	150	:	:	:	:
Hedmark og Oppland	220	(90)	110	110	-	(20)	(20)	-
Agder og Telemark	:	:	:	:	:	-	-	-
Rogaland	220	140	(90)	:	:	:	:	-
Vestlandet	:	:	(300)	(250)	:	-	-	-
Trøndelag	230	(130)	(100)	(100)	-	:	:	-
Nord-Norge	:	:	:	:	-	:	-	:
Driftsform								
Planteproduksjon	:	:	:	:	-	-	-	-
Storfe, mjølk	:	:	:	:	-	:	:	-
Storfe, kjøtt	:	-	:	:	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	(440)	:	(310)	(260)	:	:	:	-
Svin og fjørfe	(240)	180	(70)	(50)	:	:	:	-
Plante- og husdyrproduksjon ...	220	80	130	110	:	:	:	-
Økologisk produksjon	(180)	(50)	130	(110)	:	:	:	-
Med husdyr, uten areal	110	50	(60)	(50)	:	:	:	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), verpehøns								
1 - 9	530	:	460	410	:	-	-	-
10 -99	440	:	300	300	-	:	:	-
100 -4 999	180	(120)	(50)	:	:	:	:	-
5 000-	380	210	170	130	:	(50)	(40)	:

Tabell A36. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra fjørfe for slakt. 2013

	Med lagring av gjødsel fra fjørfe til slakt i alt	Med gjødsel-kjeller/hus o.l.	Med lager utendørs direkte på bakken			Med lager utendørs på tett bunnplate		
			I alt	Uten tak	Med tak	I alt	Uten tak	Med tak
Hele landet	650	130	430	380	(70)	(100)	(90)	:
Regioner								
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	200	(20)	110	100	:	(70)	(50)	:
Hedmark og Oppland	(110)	:	80	70	:	:	:	-
Agder og Telemark	:	-	-	-	-	:	:	-
Rogaland	(120)	80	:	:	:	:	:	-
Vestlandet	:	:	:	:	-	-	-	-
Trøndelag	210	:	210	190	:	-	-	-
Nord-Norge	:	-	:	:	-	-	-	-
Driftsform								
Planteproduksjon	(80)	:	60	(50)	:	:	-	:
Storfe, mjølk	:	-	:	:	:	-	-	-
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	-	-	-	-	:	:	-
Svin og fjørfe	240	(50)	160	150	:	:	:	-
Plante- og husdyrproduksjon	120	:	80	80	:	:	:	-
Økologisk produksjon	(70)	:	60	(50)	:	:	:	-
Med husdyr, uten areal	(100)	(50)	(50)	(50)	:	:	:	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), fjørfe til slakt								
1 - 2999	200	50	100	80	:	(50)	(50)	-
3000 -3 999	350	(50)	260	240	(40)	(40)	(40)	-
4000-	100	:	70	60	:	:	:	-

Tabell A37. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra storfe i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013

	Med gjødsel fra storfe lagret i utendørs gjødselkum, silo eller lagune				
	I alt	Med tak e.l.	Med kunstig flytende dekke av plast, lecakuler e.l.	Annet flytende dekke av halm, skorpe e.l.	Uten dekke
Hele landet	4 140	970	:	270	2 890
Regioner					
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	350	:	-	70	250
Hedmark og Oppland	920	(90)	-	(70)	760
Agder og Telemark	260	:	-	:	190
Rogaland	600	(130)	-	(20)	450
Vestlandet	950	560	:	:	350
Trøndelag	650	90	-	(40)	530
Nord-Norge	420	(50)	:	:	350
Driftsform					
Planteproduksjon	:	-	-	-	:
Storfe, mjølk	2 360	590	:	130	1 640
Storfe, kjøtt	750	(200)	-	:	520
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	-	:	:
Svin og fjørfe	:	:	-	-	:
Plante- og husdyrproduksjon	150	:	-	:	130
Økologisk produksjon	330	(70)	-	(60)	210
Med husdyr, uten areal	370	40	:	40	290
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), storfe i alt					
1 -1 999	1 230	460	-	-	770
2000 -3 999	1 470	360	-	130	980
4 000-	1 450	160	:	140	1 140

Tabell A38. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra svin i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013

	Med gjødsel fra gris lagret i utendørs gjødselkum, silo eller lagune				
	I alt	Med tak e.l.	Med kunstig flytende dekke av plast, lecakuler e.l.	Annet flytende dekke av halm, skorpe e.l.	Uten dekke
Hele landet	680	(110)	:	90	460
Regioner					
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	170	:	:	40	120
Hedmark og Oppland	130	-	:	:	110
Agder og Telemark	:	-	-	-	:
Rogaland	150	(50)	-	(40)	70
Vestlandet	:	:	-	-	:
Trøndelag	(120)	:	-	:	100
Nord-Norge	:	:	-	-	:
Driftsform					
Planteproduksjon	:	-	-	-	:
Storfe, mjølk	:	-	-	:	:
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	-	-	-	:
Svin og fjørfe	380	(50)	:	(50)	270
Plante- og husdyrproduksjon	120	:	:	:	70
Økologisk produksjon	(40)	-	-	:	(30)
Med husdyr, uten areal	90	(10)	-	(10)	60
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), svin					
1-1 999	(110)	:	-	:	(50)
2000 -3 999	190	:	:	:	150
4 000-	390	(60)	:	70	260

Tabell A39. Brutto mengde gjødsel i gjødsellager fordelt etter husdyrslag. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel									
	I alt	Mjølke-kyr	Amme-kyr	Andre storfe	Svin	Sau	Geit og hest	Verpehøns	Fjørfe for slakt	
Hele landet	60 030	20 380	3 100	15 340	6 990	7 640	1 650	2 620	2 300	
Regioner										
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	6 670	1 530	460	1 370	1 350	460	270	430	810	
Hedmark og Oppland	11 640	3 980	880	3 260	1 140	1 320	220	520	(320)	
Agder og Telemark	3 000	870	320	770	(280)	610	(150)	:	:	
Rogaland	10 620	3 450	360	2 240	1 960	1 460	(40)	750	(370)	
Vestlandet	10 660	4 290	390	3 070	(470)	1 970	460	:	:	
Trøndelag	11 170	4 210	410	3 090	1 310	680	(130)	550	770	
Nord-Norge	5 880	2 050	280	1 540	(490)	1 140	390	:	:	
Driftsform										
Planteproduksjon	620	:	(10)	30	(150)	60	50	:	(310)	
Storfe, mjølk	25 960	15 960	220	8 810	230	660	70	:	:	
Storfe, kjøtt	5 420	-	1 990	3 130	:	230	70	:	-	
Sau og andre grovføretende dyr	7 730	:	210	290	:	5 960	1 260	(10)	:	
Svin og fjørfe	6 320	:	70	(140)	3 980	(140)	(20)	(1 110)	860	
Plante- og husdyrproduksjon	4 480	720	280	720	1 310	180	(70)	800	400	
Økologisk produksjon	2 990	810	280	690	290	400	100	(170)	(230)	
Med husdyr, uten areal	6 030	2 700	40	1 520	830	(20)	:	500	(420)	
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), husdyr i alt										
1 - 249	250	:	:	:	:	140	110	:	:	
250 - 499	1 100	-	:	(90)	:	880	130	:	:	
500 - 999	3 550	:	250	550	:	2 360	400	:	:	
1 000 -1 999	7 420	1 690	780	1 910	200	2 400	450	:	:	
2 000 -3 999	18 300	7 840	1 100	5 170	1 490	1 100	430	(150)	1 010	
4 000-	29 140	10 760	930	7 610	5 260	760	130	2 450	1 230	

Tabell A40. Brutto mengde gjødsel fra mjølkekyr, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra mjølkekyr i alt	Gjødsel-kjeller for bløt-gjødsel	Gjødsel-kum for bløt-gjødsel	Gjødsel-kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/landtank	Innendørs talle/dypstrø	Utendørs talle/utegard
Hele landet	20 380	15 350	4 680	(130)	:	:	(120)	(40)	:
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	1 530	930	550	:	:	:	:	(20)	-
Hedmark og Oppland	3 980	2 780	1 130	:	:	-	:	:	:
Agder og Telemark	870	660	210	-	-	-	-	-	-
Rogaland	3 450	2 780	530	:	-	(80)	:	:	:
Vestlandet	4 290	3 300	960	:	:	-	:	-	-
Trøndelag	4 210	3 310	860	:	:	-	:	:	:
Nord-Norge	2 050	1 600	440	-	-	-	-	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	:	:	-	-	-	-	-	-	-
Storfe, mjølk	15 960	12 740	3 000	(110)	-	:	(90)	:	:
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	:	-	-	-	-	-	-
Svin og fjørfe	:	:	:	-	:	-	-	-	-
Plante- og husdyrproduksjon	720	600	110	-	-	-	-	:	-
Økologisk produksjon	810	510	230	(30)	:	:	(20)	:	-
Med husdyr, uten areal	2 700	1 350	1 320	-	:	:	:	:	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), mjølkekyr									
1 - 999	590	470	60	:	-	-	:	-	-
1000 -1999	5 820	5 050	620	(100)	:	:	(40)	:	-
2 000 -2 999	6 860	5 720	1 100	:	-	-	:	:	-
3 000-	7 110	4 120	2 910	:	:	:	(40)	(30)	:

Tabell A41. Brutto mengde gjødsel fra ammekyr, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra ammekyr i alt	Gjødsel-kjeller for bløt-gjødsel	Gjødsel-kum for bløt-gjødsel	Gjødsel-kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/landtank	Innendørs talle/dypstrø	Utendørs talle/utegard
Hele landet	3 100	1 570	530	(60)	370	(60)	:	370	130
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	460	70	70	:	140	(10)	:	140	20
Hedmark og Oppland	880	340	170	(20)	150	:	-	160	40
Agder og Telemark	320	150	(50)	:	(60)	:	-	(20)	:
Rogaland	360	260	(60)	:	-	-	:	:	:
Vestlandet	390	290	(80)	:	-	-	-	:	-
Trøndelag	410	280	(40)	:	:	:	:	30	:
Nord-Norge	280	180	(60)	:	:	:	:	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	(10)	:	:	:	:	-	:	:	:
Storfe, mjølk	220	100	60	-	:	:	-	(40)	:
Storfe, kjøtt	1 990	1 090	320	(40)	220	:	:	200	90
Sau og andre grovføretende dyr	210	150	:	:	:	:	:	:	:
Svin og fjørfe	:	:	:	-	:	-	-	:	-
Plante- og husdyrproduksjon	280	90	(40)	-	50	:	:	70	(10)
Økologisk produksjon	280	80	(70)	:	60	:	:	30	(10)
Med husdyr, uten areal	40	30	(10)	-	:	-	-	:	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), ammekyr									
1 - 249	110	80	(10)	(10)	(10)	:	:	:	:
250 -499	550	320	90	:	50	:	:	50	(20)
500 -999	980	580	100	(20)	90	:	:	110	60
1 000-	1 460	600	340	:	220	(40)	-	200	50

Tabell A42. Brutto mengde gjødsel fra andre storfe¹, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra andre storfe i alt	Gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/ landtank	Innendørs talle/ dypstrø	Utendørs talle/ utegard
Hele landet	15 340	11 120	2 910	200	390	50	(40)	480	170
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	1 370	650	340	(40)	140	20	:	160	20
Hedmark og Oppland	3 260	2 180	660	60	120	:	:	200	40
Agder og Telemark	770	530	80	:	:	:	:	(50)	(50)
Rogaland	2 240	1 770	330	(50)	:	:	(30)	(20)	:
Vestlandet	3 070	2 340	680	:	:	-	:	:	:
Trøndelag	3 090	2 510	470	:	60	:	-	30	:
Nord-Norge	1 540	1 140	340	:	:	:	:	(10)	:
Driftsform									
Planteproduksjon	30	20	:	:	:	:	:	:	:
Storfe, mjølk	8 810	6 970	1 530	(70)	(10)	:	(20)	150	(50)
Storfe, kjøtt	3 130	2 170	400	(60)	210	:	:	190	80
Sau og andre grovføretende dyr	290	230	:	:	:	:	:	(20)	:
Svin og fjørfe	(140)	100	(20)	:	:	:	-	:	-
Plante- og husdyrproduksjon .	720	460	100	:	70	(10)	:	40	(10)
Økologisk produksjon	690	360	190	(20)	50	(20)	:	40	(20)
Med husdyr, uten areal	1 520	810	670	:	(10)	:	(10)	20	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), andre storfe									
1 - 449	1 120	780	110	70	50	(10)	:	60	20
500 -999	3 200	2 480	380	(40)	110	:	(10)	80	90
1 000 -1 999	6 600	5 090	1 120	(50)	100	:	:	170	(40)
2 000-	4 420	2 770	1 290	:	130	(20)	:	160	:

¹ Andre storfe omfatter kalver, kviger og okser.

Tabell A43. Brutto mengde gjødsel fra svin, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra svin i alt	Gjødsel- kjeller for bløt- gjødsel	Gjødsel- kum for bløt- gjødsel	Gjødsel- kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/ landtank	Innendørs talle/ dypstrø	Utendørs talle/ utegard
Hele landet	6 990	4 420	2 130	(90)	120	(60)	:	140	:
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	1 350	620	500	(50)	80	(10)	:	60	:
Hedmark og Oppland	1 140	570	450	30	(30)	:	:	50	:
Agder og Telemark	(280)	(220)	:	:	:	:	:	:	:
Rogaland	1 960	1 320	640	-	-	-	-	:	-
Vestlandet	(470)	(420)	:	-	-	-	-	-	-
Trøndelag	1 310	910	360	-	-	:	-	(20)	-
Nord-Norge	:	:	:	-	-	:	-	-	-
Driftsform									
Planteproduksjon	(150)	130	:	-	-	-	-	:	-
Storfe, mjølk	230	180	:	-	-	-	-	:	-
Storfe, kjøtt	:	:	-	-	-	-	-	:	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	:	:	:	-	-	-	:
Svin og fjørfe	3 980	2 340	1 410	(50)	(50)	:	:	60	:
Plante- og husdyrproduksjon .	1 310	930	320	:	:	:	:	(20)	-
Økologisk produksjon	290	130	(80)	:	(50)	:	:	(10)	:
Med husdyr, uten areal	830	570	240	-	:	:	-	(10)	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), svin									
1 - 1999	570	450	70	:	:	:	:	:	:
2 000 -2 999	1 150	940	160	:	:	:	:	:	:
3 000 -4 999	2 040	1 410	480	:	(50)	:	-	(70)	:
5 000-	3 240	1 610	1 430	:	(50)	(40)	:	60	:

Tabell A44. Brutto mengde gjødsel fra sau, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra sau i alt	Gjødsel-kjeller for bløt-gjødsel	Gjødsel-kum for bløt-gjødsel	Gjødsel-kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/landtank	Innendørs talle/dypstrø	Utendørs talle/utegard
Hele landet	7 640	3 850	(90)	1 880	490	(60)	:	1 030	230
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	460	(90)	:	(90)	70	:	:	140	60
Hedmark og Oppland	1 320	540	(30)	300	120	:	:	260	50
Agder og Telemark	610	230	-	(120)	(70)	-	-	150	:
Rogaland	1 460	1 120	:	180	:	:	:	120	:
Vestlandet	1 970	930	:	740	80	:	:	160	:
Trøndelag	680	390	:	160	(30)	:	-	70	:
Nord-Norge	1 140	560	:	290	110	:	-	130	(20)
Driftsform									
Planteproduksjon	60	(10)	:	:	(10)	-	-	20	10
Storfe, mjølk	660	410	:	90	:	:	:	110	:
Storfe, kjøtt	230	100	:	(30)	(20)	-	-	50	:
Sau og andre grovføretende dyr	5 960	3 040	:	1 650	330	(40)	:	670	180
Svin og fjørfe	(140)	90	:	:	:	-	:	10	:
Plante- og husdyrproduksjon	180	60	:	(30)	(40)	:	-	40	:
Økologisk produksjon	400	130	:	(30)	70	:	-	130	(20)
Med husdyr, uten areal	(20)	20	:	:	-	-	-	:	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), sau									
1 - 99	60	30	:	:	10	:	-	10	:
100 -499	1 600	550	(40)	570	120	(20)	:	280	(20)
500 -999	3 120	1 500	:	:	170	:	:	360	140
1 000-	2 870	1 770	:	:	190	:	:	370	60

Tabell A45. Brutto mengde gjødsel fra geit/hest, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra geit/hest i alt	Gjødsel-kjeller for bløt-gjødsel	Gjødsel-kum for bløt-gjødsel	Gjødsel-kjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	Landkum/landtank	Innendørs talle/dypstrø	Utendørs talle/utegard
Hele landet	1 650	530	:	310	510	130	-	90	70
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	270	:	-	:	170	(50)	-	:	(10)
Hedmark og Oppland	220	50	-	40	80	(30)	-	20	(10)
Agder og Telemark	(150)	:	-	:	80	:	-	:	:
Rogaland	(40)	:	-	:	(20)	:	-	:	:
Vestlandet	460	(200)	-	(140)	(60)	-	-	(30)	:
Trøndelag	(130)	:	:	:	(70)	:	-	:	:
Nord-Norge	390	(270)	-	(60)	30	:	-	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	50	:	:	(10)	30	:	-	:	:
Storfe, mjølk	70	(10)	-	:	30	:	-	(10)	(10)
Storfe, kjøtt	70	:	-	:	(20)	:	-	(10)	(30)
Sau og andre grovføretende dyr	1 260	510	-	230	350	(90)	-	50	(30)
Svin og fjørfe	(20)	-	-	:	(10)	:	-	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	(70)	-	-	:	20	:	-	:	:
Økologisk produksjon	100	:	-	:	40	:	-	(20)	:
Med husdyr, uten areal	:	-	-	:	:	-	-	:	-
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), geit/hest									
1 - 49	20	:	-	:	:	:	-	:	:
50 -99	60	:	:	(10)	30	:	-	(10)	:
100 -499	420	70	-	80	190	30	-	20	30
500-	1 150	450	-	(220)	290	(90)	-	(50)	(40)

Tabell A46. Brutto mengde gjødsel fra verpehøns, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra verpehøns i alt	Gjødselkjeller for bløtgjødsel	Gjødselkjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken			Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate		
				I alt	Med tak	Uten tak	I alt	Med tak	Uten tak
Hele landet	2 620	(140)	1 310	950	:	790	(220)	:	(160)
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	430	-	(200)	150	:	120	:	:	:
Hedmark og Oppland	520	:	(90)	310	-	310	(60)	-	(60)
Agder og Telemark	:	-	:	:	:	:	:	-	-
Rogaland	750	:	570	(130)	:	:	:	-	:
Vestlandet	:	:	:	:	:	:	:	-	-
Trøndelag	550	:	(190)	(270)	-	(270)	:	-	:
Nord-Norge	:	-	:	:	-	:	:	:	:
Driftsform									
Planteproduksjon	:	-	:	:	-	:	:	-	:
Storfe, mjølk	:	:	:	:	-	:	:	-	:
Storfe, kjøtt	:	-	:	:	-	:	:	-	:
Sau og andre grovføretende dyr	(10)	:	:	(10)	:	(10)	:	-	:
Svin og fjørfe	(1 110)	:	720	(310)	:	(240)	:	-	:
Plante- og husdyrproduksjon	800	:	220	430	:	380	:	-	:
Økologisk produksjon	(170)	:	(90)	:	:	:	:	-	:
Med husdyr, uten areal	500	-	260	(190)	:	(160)	:	-	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), verpehøns									
1 - 9	20	:	:	10	:	10	:	-	:
10 -99	:	-	:	:	:	-	:	-	:
100 -4 999	(640)	:	(410)	(170)	:	:	:	-	:
5 000-	1 960	(110)	900	760	:	640	(190)	:	(140)

Rettet 7. desember 2016

Tabell A47. Brutto mengde gjødsel fra fjørfe for slakt, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Lagret gjødsel fra fjørfe for slakt i alt	Gjødselkjeller for bløtgjødsel	Gjødselkjeller for fast gjødsel	Fast gjødsel utendørs direkte på bakken			Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate		
				I alt	Med tak	Uten tak	I alt	Med tak	Uten tak
Hele landet	2 300	:	390	1 620	(160)	1 460	(270)	:	(190)
Regioner									
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	810	-	(100)	570	:	540	(150)	:	(70)
Hedmark og Oppland	(320)	-	:	200	:	190	:	-	:
Agder og Telemark	:	-	:	-	-	-	:	-	:
Rogaland	(370)	:	230	:	:	:	:	-	:
Vestlandet	:	:	:	:	:	:	:	-	-
Trøndelag	770	:	:	770	:	690	-	-	-
Nord-Norge	:	-	-	:	-	:	-	-	-
Driftsform									
Planteproduksjon	(310)	-	:	220	:	(190)	:	:	:
Storfe, mjølk	:	-	:	:	:	:	-	-	-
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	-	:	-	-	-	:	-	:
Svin og fjørfe	860	-	(150)	630	:	580	:	-	:
Plante- og husdyrproduksjon	400	:	:	290	:	270	:	-	:
Økologisk produksjon	(230)	:	:	210	:	(180)	:	-	:
Med husdyr, uten areal	(420)	-	(180)	(190)	:	(190)	:	-	:
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), fjørfe til slakt									
1 - 2 999	290	:	100	130	:	110	(40)	-	(40)
3 000 -3 999	1 230	-	(180)	930	(90)	840	(120)	-	(120)
4 000-	790	:	:	560	:	510	:	:	:

Tabell A48. Brutto mengde gjødsel fra storfe i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Gjødsel fra storfe lagret i utendørs gjødselkum, silo eller lagune				
	I alt	Med tak e.l.	Med kunstig flytende dekke av plast, lecakuler e.l.	Med annet flytende dekke av halm, skorpe e.l.	Uten dekke
Hele landet	8 180	1 250	:	800	6 070
Regioner					
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	970	:	-	220	680
Hedmark og Oppland	1 980	(90)	-	(180)	1 700
Agder og Telemark	330	:	-	:	230
Rogaland	950	(160)	-	(100)	680
Vestlandet	1 730	650	:	:	990
Trøndelag	1 380	140	-	(120)	1 120
Nord-Norge	840	(100)	:	:	670
Driftsform					
Planteproduksjon	:	:	-	-	:
Storfe, mjølk	4 620	840	:	390	3 360
Storfe, kjøtt	720	(150)	-	:	520
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	-	:	:
Svin og fjørfe	:	:	-	:	:
Plante- og husdyrproduksjon	250	:	-	:	230
Økologisk produksjon	510	(40)	-	(110)	360
Med husdyr, uten areal	2 010	210	:	210	1 560
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), storfe i alt					
1 - 1 999	670	230	-	:	440
2000 -3 999	1 840	460	-	200	1 170
4 000-	5 670	560	:	600	4 460

Tabell A49. Brutto mengde gjødsel fra svin i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013. Tonn totalt-nitrogen

	Gjødsel fra svin lagret i utendørs gjødselkum, silo eller lagune				
	I alt	Med tak e.l.	Med kunstig flytende dekke av plast, lecakuler e.l.	Med annet flytende dekke av halm, skorpe e.l.	Uten dekke
Hele landet	2 090	(330)	:	330	1 350
Regioner					
Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold	480	:	:	100	310
Hedmark og Oppland	450	:	:	:	370
Agder og Telemark	:	-	-	-	:
Rogaland	620	(220)	-	(150)	250
Vestlandet	:	:	-	-	:
Trøndelag	(360)	:	-	:	300
Nord-Norge	:	:	-	-	:
Driftsform					
Planteproduksjon	:	-	-	-	:
Storfe, mjølk	:	-	-	:	:
Storfe, kjøtt	-	-	-	-	-
Sau og andre grovføretende dyr	:	:	-	-	:
Svin og fjørfe	1 390	(270)	:	(220)	850
Plante- og husdyrproduksjon	320	:	:	:	200
Økologisk produksjon	(80)	-	-	:	(80)
Med husdyr, uten areal	230	(40)	-	(30)	160
Nitrogen utskilt i gjødsel (kg), svin					
1 - 1 999	(60)	:	-	:	(40)
2000 -3 999	340	:	:	:	270
4 000-	1 690	(300)	:	300	1 040

Vedlegg B: Metode

B1. Trekking av utvalg

Andre del av trekkingen ble gjort for den resterende populasjonen, dvs. jordbruksbedrifter med prioritet 4 til og med prioritet 13. Først ble populasjonen aggregert etter driftsform og prioritet. Deretter ble det definert tre like store størrelsesgrupper etter standard omsetning innen hver gruppe for prioritet*driftsform. Tilegning av størrelsesgrupper er dermed basert på sortering etter standard omsetning i hvert stratum for prioritet*driftsform. Størrelsesklassene betegnes med variabelen kl_so_pri_dri. Kl_so_pri_dri ble laget ved et datasteg lik:

```
PROC SORT DATA=pop;
BY prioritet driftsform so_total;
RUN;
DATA pop2; MERGE pop tab_priordrift;
BY prioritet driftsform;
  IF FIRST.driftsform THEN n = 0;
  n+1;
  IF n<=priordrift/3 THEN kl_so_pri_dri = 1;
  ELSE IF n<=2*priordrift/3 THEN kl_so_pri_dri = 2;
  ELSE kl_so_pri_dri = 4;
  DROP n;
RUN;
```

I neste steg ble det lagd en tabell over beregnet antall enheter i hvert stratum før utvalgsstørrelsen for hver skjematype settes. For hver skjematype allokeres så utvalget proporsjonalt etter antall enheter i hver driftsform. Innen skjematype*driftsform allokeres utvalgsstørrelsen etter størrelsesklasse slik at de største (kl_so_pri_dri=4) får dobbelt så stort utvalg som de nest største (kl_so_pri_dri=2), som får dobbelt så stort utvalg som de minste (kl_so_pri_dri=1).

For å unngå for mange små strata ble region først tatt hensyn til i siste sortering før selve trekkingen ble gjennomført. Den gjenstående populasjonen (etter at første del ble trukket) ble sortert etter strata (prioritet, driftsform og størrelse), og deretter etter region og så tilfeldig. Med bakgrunn i denne sorteringen ble det gjort en systematisk trekking som ble genererer et enkelt tilfeldig utvalg innen hvert stratum x region.

B2: Generell kalibrering

Kalibrering er en form for tilpassing av estimeringsvekter for en utvalgsundersøkelse som sørger for at gitte totalstørrelser som er kjente for hele populasjonen blir estimert eksakt riktig ved oppblåsing av utvalg til populasjon. Dette vedlegget beskriver hvilke totaler som ble benyttet i den generelle kalibreringen.

Følgende variable er benyttet:

1. Regioner. 7 verdier definert ved
 - Region 1 = Østfold, Akershus, Oslo, Buskerud og Vestfold
 - Region 2 = Oppland og Hedmark
 - Region 3 = Telemark, Aust- og Vest-Agder
 - Region 4 = Rogaland
 - Region 5 = Hordaland, Sogn- og Fjordane og Møre og Romsdal
 - Region 6 = Sør- og Nord-Trøndelag
 - Region 7 = Nordland, Troms og Finnmark
2. Samlet driftsareal i hver region
3. Areal etter driftsform, landet. 7 kategorier.
4. Antall bruk med vekst, 12 vekster: Bygg, havre, vårhvete, høsthvete, fulldyrka/overflatedyrka eng, innmarksbeite, andre grovfôrvekster, potet, gulrot, løk, blomkål/brokkoli og oljevekster
5. Areal med hver vekst.
6. Antall bruk etter klasser for standard omsetningfor planteproduksjon. 5 klasser.
 - a. Ingen omsetning
 - b. 1-49999 kr.
 - c. 50000-99999 kr.
 - d. 100000-499999 kr.
 - e. 500000 kr. eller mer.

7. Antall bruk etter klasse for standard omsetning husdyrproduksjon
 - a. Ingen omsetning
 - b. 1-99999 kr.
 - c. 100000-499999 kr.
 - d. 499999-999999 kr.
 - e. 500000 kr eller mer.

Dette representerer 67 størrelser, men seks av dem kan beregnes hved hjelp av andre slik at antall selvstendige størrelser er 61.

B3. Vekstspesifikk kalibrering

Hvert bruk som ble spurt i undersøkelsen skulle bare svare for en vekst selv om de hadde flere.

Trekkepopulasjonen var delt opp etter "prioriteter" der hver av gårdene i en prioritet var de som skulle svare for en bestemt vekst dersom de ble trukket ut. De svarene som ble gitt av de gårdene som ble trukket ut i en bestemt prioritet skulle representere alle bruk med den tilhørende veksten selv om brukene befant seg i en annen prioritet. De generelle kalibrerte vektene kunne da ikke brukes for hver vekst/prioritet.

Siden utvalgene for hver prioritet/vekst var for små til en svært detaljert kalibrering ble følgende totalstørrelser brukt

1. Antall bruk med veksten i hver region
2. Antall bruk med veksten etter driftsform
3. Totalt areal med veksten (landet)

For bruk med husdyrdrift uten jordbruksareal ble totalt areal erstattet med antall gjødseldyrenheter.

Forklaringsvariabler for gjødsling		
Vekst	Resultat fra logistisk.sas	Valgt variabel i mvekst.sas der ingen variabel ble valgt i logistisk.sas
Blomkål/brokkoli		
Mineralgjødsel		(p-verdi fra mvekst.sas)
X1	Ingen	blokk_avl (p=0,45)
X2	Ingen	blokk_avl (p=0,39)
X3	Ingen	blokk_avl (p=0,08)
Husdyrgjødsel		
X1	okolo, region3, region4	
X2	Ingen	region4 (p=0,9)
X3	region3, region4	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	blokk_avl (p=0,19)
X2	Ingen	blokk_avl (p=0,39)
X3	Ingen	blokk_avl (p=0,026)
Gulrot		
Mineralgjødsel		
X1	drift46, okolo	
X2	drift123, okolo	
X3	drift46 (p=0,25)	
Husdyrgjødsel		
X1	okolo	
X2	Ingen	drift123 (p=0,77)
X3	Ingen	drift123 (p=0,87)
Gjødsling totalt		
X1	drift46	
X2	Ingen	drift46 (p=0,26)

X3	drift46 (p=0,26)	
Løk		
Mineralgjødning		
X1	Ingen	drift123 (p=0,12)
X2	Ingen	drift123 (p=0,18)
X3	Ingen	drift123 (p=0,04)
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, region6	
X2	Ingen	drift123 (p=0,94)
X3	drift123 (p=0,19)	
Gjødsling totalt		
X1	drift46	drift123 (p=0,95)
X2	Ingen	drift123 (p=0,35)
X3	Ingen	drift123 (p=0,0012)
Fulldyrka/overflatedyrka eng		
Mineralgjødning		
X1	drift9, okolo, region4, region6	
X2	drift123, okolo, region4	
X3	okolo	
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, drift78, region1, region3	
X2	drift78, region2, region4	
X3	drift123, drift78, region1, region2, region3	
Gjødsling totalt		
X1	okolo, region1	
X2	okolo, region4, region7	
X3	okolo	
Innmarksbeite		
Mineralgjødning		
X1	Ingen	pk212 (p=0,099)
X2	region4, pk212	
X3	region4	
Husdyrgjødsel		
X1	drift5, drift9, region1, region2, region4, pk212	
X2	Ingen	drift46 (p=0,046)
X3	pk212, region4	
Gjødsling totalt		
X1	okolo, region3, region4, region5, region7, pk212	
X2	region4, region7, pk212	
X3	region4, region7	
Andre grovfôrvekster		
Mineralgjødning		
X1	drift46, okolo, pk213	
X2	region6	
X3	pk213 (p=0,3)	
Husdyrgjødsel		

X1	drift46	
X2	pk213	
X3	pk213 (p=0,56)	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	Stopp i mvekst.sas - alle har samme respons
X2	Ingen	Stopp i mvekst.sas - alle har samme respons
X3	Ingen	Stopp i mvekst.sas - alle har samme respons
Bygg		
Mineralgjødsel		
X1	drift123, okolo, region4, pk242	
X2	drift9, drift101112, okolo	
X3	drift123	
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, drift5, drift9, region1, region4, pk242	
X2	drift123, region4, pk242	
X3	drift9, pk242	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	pk242 (p=0,22)
X2	drift101112	
X3	Ingen	pk242 (p=0,03)
Havre		
Mineralgjødsel		
X1	Ingen	drift123 (p<0,0001)
X2	Ingen	drift123 (p=0,096)
X3	Ingen	drift123 (p=0,33)
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, okolo, region1	
X2	Ingen	drift123 (p=0,16)
X3	okolo (p=0,35)	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	drift123 (p=0,95)
X2	drift78, okolo	
X3	Ingen	drift123 - stopp - ikke nok observasjoner
Høsthvete		
Mineralgjødsel		
X1	Ingen	drift123 (p=0,13)
X2	Ingen	drift123 (p=0,96)
X3	Ingen	drift123 -stopp - ikke nok observasjoner
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, okolo	
X2	pk247	
X3	pk247	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	drift123 (p=0,99)
X2	Ingen	okolo (p=0,99)
X3	Ingen	pk247 - stopp - ikke nok observasjoner
Vårhvete		

Mineralgjødning		
X1	Ingen	drift123 (p=0,008)
X2	Ingen	drift123 (p=0,34)
X3	Ingen	drift123 - stopp - for få observasjoner
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, drift101112, region6	
X2	pk240	
X3	drift123	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	drift123 (p=0,96)
X2	Ingen	drift123 (p=0,96)
X3	Ingen	drift123 - stopp - for få observasjoner
Oljeverkster		
Mineralgjødning		
X1	Ingen	drift123 (p=0,94)
X2	Ingen	drift123 - stopp - alle med samme respons
X3	Ingen	drift123 - stopp - alle med samme respons
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, region2, pk237	
X2	pk237	
X3	pk237	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	drift123 - stopp - alle med samme respons
X2	Ingen	drift123 - stopp - alle med samme respons
X3	Ingen	drift123 - stopp - alle med samme respons
Potet		
Mineralgjødning		
X1	okolo, pk230	
X2	okolo, pk230	
X3	okolo, pk230	
Husdyrgjødsel		
X1	drift123, drift46, okolo, region1, region5, region6	
X2	drift5, region5, region6, pk230	
X3	okolo (p=0,43)	
Gjødsling totalt		
X1	Ingen	drift123 (prøvd mange variabler) - stopp - alle med samme respons
X2	pk230	
X3	pk230	

B4: Dyrket areal. Presisering av modell

Avsnitt 3.8 beskriver grunnideen bak prediksjon av dyrket areal med ulike vekster. Dette vedlegget beskriver i noe mer detalj hvordan modellene for det som der kalles $p_1(\mathbf{x}_1)$, $p_2(\mathbf{x}_2)$ og $a(\mathbf{x}_3)$ er og hvilke variable \mathbf{x}_1 , \mathbf{x}_2 og \mathbf{x}_3 som ble valgt for de ulike vekstene.

\mathbf{x}_1 , \mathbf{x}_2 og \mathbf{x}_3 er vektorer av som består av dummyvariable (0 eller 1) av typen

$\mathbf{x} = (1, 0, 1, 0, 0, 1)$ der hver 1 eller 0 sier om bruk et ligger i en bestemt region eller ikke eller om bruket har en bestemt driftsform. Bare de variablene som etter visse kriterier så ut til å kunne ha betydning ble valgt for den

enkelte vekst. Variabelen A , arealet for den aktuelle veksten, ble også forsøkt tatt med i modellene med ble valgt bare i noen få tilfelle. Det første ett-tallet representerer konstantledd og er alltid med.

La for eksempel $Y_1 = 1$ hvis gården gjødsler den aktuelle veksten, 0 ellers. Da kan $p_1(\mathbf{x}_1)$ skrives som

$$p_1(\mathbf{x}) = \text{Prob}(Y_1 = 1|\mathbf{x}) = \frac{\exp(\boldsymbol{\beta}'\mathbf{x})}{1 + \exp(\boldsymbol{\beta}'\mathbf{x})}$$

Eller om en vil:

$$\text{logit } p_1(\mathbf{x}) = \log \frac{p_1(\mathbf{x})}{1 - p_1(\mathbf{x})} = \boldsymbol{\beta}'\mathbf{x} = \beta_0 x_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_k x_k$$

Tilsvarende for $p_2(\mathbf{x}_2)$ men $Y_2 = 1$ hvis gården gjødsler hele arealet for den aktuelle veksten og 0 hvis den bare gjødsler noe. De som ikke gjødsler er ikke med i estimeringen. Dette kalles en logistisk sannsynlighetsmodell.

Modellen for $a(\mathbf{x}_3)$ er av samme form, men mens $p(\mathbf{x})$ forventningen (og sannsynligheten) for en variabel Y som bare kan ta verdiene 0 eller 1 representerer $a(\mathbf{x}_3)$ den forventede *andelen* av arealet som gjødsles. Og denne andelen kan bare være et tall mellom 0 og 1. Estimeringen gjøres under forutsetning av at andelen følger en såkalt betafordeling som er en statistisk fordeling for størrelser som kun kan ta verdier mellom 0 og 1.

Vedlegg C: Spørreskjema

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway
2225 Kongsvinger

Underlagt taushetsplikt

Gjødselundersøkelsen 2013 - skjema for bygg

Du kan også svare på Internett: <https://idun.ssb.no>

Bruker-ID:

Passord:

? Trenger du hjelp med utfylling av skjemaet, ring tlf. **62 88 56 38** eller send e-post til landbruk@ssb.no

Del 1 gjelder gjødsling av bygg

I følge søknad om produksjonstilskudd per 31.7.2013 dyrket jordbruksbedriften

dekar bygg

1 Hvor mye av dette arealet ble gjødslet minst én gang med mineral- og/eller husdyrgjødsel i perioden 1. september 2012 – 31. august 2013? Omfatter gjødsel spredd om våren, overgjødsling og gjødsel spredd om høsten.

dekar

2 Ble bygg gjødslet med mineralgjødsel?

Ja

Nei → Gå til **4**

3 Hvor stort areal ble gjødslet minst én gang med mineralgjødsel?

dekar

4 Ble bygg gjødslet med husdyrgjødsel?

Ja → Gå til **5**

Nei → Gå til **11**

RA-0728-1 Bokmål 10.2013

5 Hvor stort areal ble gjødslet minst én gang med husdyrgjødsel?

 dekar

6 Ble gjødsla blandet ut med vann før spredning?

Ja

Nei → **Gå til 8**

7 Hvor mye vann inneholdt gjødsla ved spredning? Ta med tilsatt vann i forbindelse med omrøring før spredning, nedbør, vann fra vasking av mjølkeanlegg o.a. Dersom enheten har flere ulike lagertyper, kryss av for det alternativet som gjaldt den største delen av gjødsla.

Mindre enn 1 del vann til 1 del gjødsel

1 del vann eller mer til 1 del gjødsel

8 Hvordan ble husdyrgjødsla spredd? Kryss av for den spredemåten som ble brukt for den største delen av gjødsla.

Overflatespredd

Nedfelt/injisert direkte i jorda → **Gå til 11**

9 Hva slags spredeutstyr ble brukt på dette arealet? Kryss av for det utstyret som ble brukt for den største delen av gjødsla.

Breispreder (bladspreder/fanespreder) for bløtgjødsel, med og uten vogn

Stripespreder, med og uten vogn

Tankvogn/vanningsvogn/jetvogn med kanon

Gjødselvogn/spredevalser for fast gjødsel

10 Når ble nedmoldingen av den overflatespredde gjødsla gjort? Kryss av for det alternativet som gjaldt den største delen av gjødsla.

Gjødsla ble nedmoldet innen 4 timer etter spredning

Gjødsla ble nedmoldet 4-12 timer etter spredning

Gjødsla ble nedmoldet senere enn 12 timer etter spredning

Gjødsla ble ikke nedmoldet (mesteparten spredd i voksende grøde)

11 Fyll inn opplysninger om bruk av husdyr- og mineralgjødning i perioden 1. september 2012 – 31. august 2013 for de to største skiftene av bygg: Med skifte menes en del av et jorde eller hele jordet som ble brukt i ett. Dersom enheten bare har ett skifte, gis opplysninger for dette. Ta også med grønnkjødning. Mengde husdyrgjødning per dekar oppgis med tilsatt vann.

Det største skiftet av bygg:

Gjødslingstids- punkt. (dd.mm, f.eks. 10.05)	Areal gjødset, i dekar	Gjødseltype (for eksempel: Fullgjødning 22-2-12 eller Blautgjødning, gris)	Mengde gjødning. Kilo per dekar

Sett kryss dersom skiftet ble drevet økologisk eller er under omlegging til økologisk drift:

Økologisk/karensareal

Det nest største skiftet av bygg:

Gjødslingstids- punkt. (dd.mm, f.eks. 10.05)	Areal gjødset, i dekar	Gjødseltype (for eksempel: Fullgjødning 22-2-12 eller Blautgjødning, gris)	Mengde gjødning. Kilo per dekar

Sett kryss dersom skiftet ble drevet økologisk eller er under omlegging til økologisk drift:

Økologisk/karensareal

Del 2 gjelder salg og leveranse av husdyrgjødsel i 2013

12 Hadde jordbruksbedriften fjørfe, storfe, gris, sau, geit eller hest per 31.7.2013?

Svar også ja dersom det bare var et midlertidig opphold mellom to innsett.

- Ja
 Nei → Avslutt og send inn skjemaet

13 Har jordbruksbedriften solgt, eller levert gratis husdyrgjødsel til andre i 2013?

- Ja
 Nei → **Gå til 15**

14 Hvor stor del av den totale mengden husdyrgjødsel på jordbruksbedriften ble solgt, eller levert gratis til andre? Gi svaret etter beste skjønn, gjerne avrundet til nærmeste hele 10 prosent.

%

Del 3 gjelder lagring av husdyrgjødsel fra husdyr på jordbruksbedriften i 2013

15 Hadde jordbruksbedriften verpehøns per 31.7. 2013? Svar også ja dersom det bare var et midlertidig opphold mellom to innsett.

- Ja
 Nei → **Gå til 19**

16 Hvordan lagres gjødsla fra verpehøns etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrømmet? Kryss av for hovedlager.

- Gjødselkjeller/-hus o.l.
 Utendørs direkte på bakken → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke
- Utendørs på tett bunnplate → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

17 Blir gjødsel fra verpehøns mellomlagret før eller etter at den lagres i hovedlageret? Gjelder bare midlertidig lagring av minst 1 ukes varighet etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrømmet.

- Ja → **Gå til 18**
 Nei → **Gå til 19**

18 Hvordan mellomlagres gjødsel fra verpehøns etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrommet? Kryss av for alternativ hvor gjødsla mellomlagres i minst 1 uke.

- Gjødselkjeller/-hus o.l.
 Utendørs direkte på bakken → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

- Utendørs på tett bunnplate → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

19 Hadde jordbruksbedriften fjørfe for slakt per 31.7. 2013? Svar også ja dersom det bare var et midlertidig opphold mellom to innsett.

- Ja
 Nei → **Gå til 23**

20 Hvordan lagres gjødsla fra fjørfe for slakt etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrommet? Kryss av for hovedlager.

- Gjødselkjeller/-hus o.l.
 Utendørs direkte på bakken → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

- Utendørs på tett bunnplate → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

21 Blir gjødsel fra fjørfe for slakt mellomlagret før eller etter at den lagres i hovedlageret? Gjelder bare midlertidig lagring av minst 1 ukes varighet etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrommet.

- Ja
 Nei → **Gå til 23**

22 Hvordan mellomlagres gjødsel fra fjørfe for slakt etter at gjødsla er tatt ut av husdyrrommet? Kryss av for alternativ hvor gjødsla mellomlagres i minst 1 uke.

- Gjødselkjeller/-hus o.l.
 Utendørs direkte på bakken → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

- Utendørs på tett bunnplate → Uten tak eller annet dekke
 Med tak eller annet dekke

⌞
⌞

23 Hadde jordbruksbedriften storfe, gris, sau, geit eller hest per 31.7. 2013?

Ja
 Nei → **Gå til 29**

24 Har jordbruksbedriften gjødselkjeller for bløtgjødsel som er eller har vært i bruk i 2013?

Ja
 Nei → **Gå til 26**

25 Er det åpen forbindelse (rist, spaltegulv eller strekkmetall) mellom husdyrrom og gjødselkjeller for bløtgjødsel?

Ja
 Nei

26 Har jordbruksbedriften utendørs kum, silo eller lagune for lagring av gjødsel som er eller har vært i bruk i 2013?

Ja
 Nei → **Gå til 28**

⌞

27 Hva slags dekke blir brukt på utendørs kum, silo eller lagune? Sett kryss etter type dekke, og etter hvilken type gjødsel som lagres i kummen.

	For storfegjødsel	For grisejødsel
Tak eller lignende	☐	☐
Kunstig flytende dekke av plast, lecakuler e.l.	☐	☐
Annet flytende dekke av halm, skorpe e.l.	☐	☐
Uten dekke	☐	☐

28 Hva slags lager for husdyrgjødsel er eller har vært i bruk i 2013? Det kan krysses av for flere typer lager per husdyrslag. Det skal krysses av for hovedlager og eventuelt mellomlager før spredning. Eksempel: Dersom innendørs talle lagres utendørs på tett bunnplate en periode før spredning, føres begge opp.

	Mjølkekyr	Ammekyr	Andre storfe	Gris	Sau	Geit og hest
Gjødselkjeller for bløtgjødsel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjødselkum, silo o.l. for bløtgjødsel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjødselkjeller for fast gjødsel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Landkum/landtank	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Innendørs talle/dypstrø	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utendørs talle/utegard	☐	☐	☐	☐	☐	☐

⌞
6
⌞

29 Oppgi prosentvis fordeling av lagret gjødselmengde fra alle husdyr ved våronnstart i 2013 etter type lager: Gi svaret etter beste skjønn, gjerne avrundet til nærmeste hele 10 prosent.

Gjødselkjeller for bløtgjødsel	____	%
Gjødselkum, silo o.l. for bløtgjødsel	____	%
Innendørs talle/dypstrø	____	%
Utendørs talle/utegard	____	%
Fast gjødsel utendørs direkte på bakken	____	%
Fast gjødsel utendørs på tett bunnplate	____	%
Gjødselkjeller for fast gjødsel	____	%
Landkum eller landtank	____	%
I alt	100	%

30 Oppgi hvor mange måneder med inneføring det er plass til lagring av gjødsla:

Gjødselkjeller for bløtgjødsel	____	Måneder
Gjødselkum, silo o.l. for bløtgjødsel	____	Måneder
Innendørs talle/dypstrø	____	Måneder
Gjødselkjeller for fast gjødsel	____	Måneder
Landkum eller landtank	____	Måneder

BLA OM!

⌵

⌵

Kommentarer

Har du kommentarer til spørreskjemaet kan du skrive disse her:

Takk for hjelpen!

⌵

⌵

8

⌵

Figurregister

4.1.	Del av tilført mengde nitrogen fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster. 2013.....	23
4.2.	Tilført mengde nitrogen (tot-N) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på etablert eng til slått og beite, nyetablert/fornyet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013.....	24
4.3.	Tilført mengde fosfor (P) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på etablert eng til slått, nyetablert/fornyet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013.....	24
4.4.	Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) og kalium (K) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, nyetablert/fornyet eng til slått og beite og innmarksbeite. 2013.....	25
4.5.	Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, etter regioner. 2013.....	25
4.6.	Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av etablert eng til slått og beite, etter driftsformer. 2013.....	26
4.7.	Mengde husdyrgjødsel spredd med ulike typer spredeutstyr på etablert eng til slått og beite, etter region. 2013.....	27
4.8.	Tilført mengde nitrogen (tot-N) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster av åpen åker. 2013.....	28
4.9.	Tilført mengde fosfor (P) fra mineral- og husdyrgjødsel spredd på ulike vekster av åpen åker. 2013.....	29
4.10.	Mengde nitrogen (tot-N), fosfor (P) og kalium (K) tilført i gjennomsnitt på gjødslet areal av åpen åker, etter vekster. 2013.....	29
4.11.	Areal av åpen åker spredd med husdyrgjødsel, etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013.....	30
4.12.	Mengde husdyrgjødsel i ulike typer lager. 2000 og 2013.....	31
4.13.	Brutto lagret mengde nitrogen (tot-N) fra ulike husdyrslag. 2013.....	33
4.14.	Brutto lagret mengde nitrogen (tot-N) etter region. 2013.....	33
4.15.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra mjølkekyr, ammekyr og andre storfe fordelt på ulike lagertyper. 2013.....	34
4.16.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra mjølkekyr, ammekyr og andre storfe i gjødselkum, etter type dekke 2013.....	34
4.17.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra gris fordelt på ulike lagertyper. 2013.....	35
4.18.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra storfe og gris i gjødselkum, etter type dekke 2013.....	35
4.19.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra sau, geit og hest fordelt på ulike lagertyper. 2013.....	36
4.20.	Brutto lagret nitrogen (tot-N) fra fjørfe fordelt på ulike lagertyper. 2013.....	36

Tabellregister

3.1. Populasjonen fordelt etter prioritert ganger driftsform.....	17
3.2. Delutvalg i undersøkelsen, og antall enheter som ble trukket i hvert delutvalg	18
3.3. Enheter i hvert delutvalg, og svarprosent fordelt på papir og Internett	19
3.4. Faktorer for innhold av næringsstoff i lagret husdyrgjødsel. Kg per tonn gjødsel	21
3.5. Faktorer for innhold av brutto næringsstoff i husdyrgjødsel.....	22
4.1. Jordbruksbedrifter med ulike husdyr. 2000 og 2013.....	31
4.2. Antall husdyr. 2000 og 2013.....	31
5.1. Totalt nitrogen og fosfor i mineralgjødsel fra ulike kilder. Tonn	37
5.2. Brutto og netto mengde totalt nitrogen fra husdyrgjødsel. 2013. Tonn.....	38
A1. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på etablert eng og areal av etablert eng til slått og beite det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013	41
A2. Nitrogen, fosfor og kalium tilført etablert eng til slått og beite fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn	42
A3. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av etablert eng til slått og beite. 2013. Kg per dekar	42
A4. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013	43
A5. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Jordbruksbedrifter etter innblanding av vann i gjødsel	43
før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000 ¹ og 2013.....	43
A6. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Areal av etablert eng til slått og beite etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000 ¹ og 2013. Dekar	44
A7. Spredning av husdyrgjødsel på etablert eng til slått og beite. Mengde gjødsel etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2000 og 2013. Tonn	44
A8. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på innmarksbeite og areal av innmarksbeite det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013.....	45
A9. Nitrogen, fosfor og kalium tilført innmarksbeite fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn	45
A10. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av innmarksbeite. 2013. Kg per dekar.....	46
A11. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013	46
A12. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Jordbruksbedrifter etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013	47
A13. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Areal av innmarksbeite etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013. Dekar.....	47
A14. Spredning av husdyrgjødsel på innmarksbeite. Mengde gjødsel etter innblanding av vann i gjødsel før spredning og etter mest brukte spredeutstyr. 2013. Tonn	48
A15. Jordbruksbedrifter med spredning av mineral- og husdyrgjødsel på areal av åpen åker og areal av åpen åker det ble spredd gjødsel på minst én gang. 2013	48
A16. Nitrogen, fosfor og kalium tilført areal av åpen åker fra mineral- og husdyrgjødsel. 2013. Tonn	49
A17. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av bygg, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av bygg. 2013	49
A18. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av havre, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av havre. 2013	50
A19. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av nyetablert/fornytt eng, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av nyetablert/fornytt eng. 2013	50
A20. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av andre grovfôrvekster ¹ , og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av andre grovfôrvekster. 2013	51
A21. Tilført mengde nitrogen, fosfor og kalium i alt på areal av potet, og i gjennomsnitt per dekar gjødslet areal av potet. 2013	51
A22. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Jordbruksbedrifter med spredning av husdyrgjødsel og nitrogen (tot-N) fra husdyrgjødsel spredd, etter spredetidspunkt. 2013	52
A23. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Jordbruksbedrifter etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013	53
A24. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Areal av åpen åker etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013. Dekar.....	54
A25. Spredning av husdyrgjødsel på åpen åker. Mengde gjødsel etter mest brukte spredeutstyr og etter mest brukte tid fra spredning til nedmolding. 2000 og 2013. Tonn	55
A26. Gjødseldyrenheter (gde) fordelt etter type lager for husdyrgjødsel. 2000 og 2013.....	56

A27. Jordbruksbedrifter med lager for bløtgjødsel og talle. 2000 og 2013.....	56
A28. Jordbruksbedrifter med lager for fast gjødsel og landkum. 2000 og 2013.....	57
A29. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra mjølkekyr. 2013.....	57
A30. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra ammekyr. 2013.....	58
A31. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra andre storfe. 2013.....	58
A32. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra svin. 2013.....	59
A33. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra sau. 2013.....	59
A34. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra geit/hest. 2013.....	60
A35. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra verpehøns. 2013.....	60
A36. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra fjørfe for slakt. 2013.....	61
A37. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra storfe i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013.....	61
A38. Jordbruksbedrifter med lager for gjødsel fra svin i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013.....	62
A39. Brutto mengde gjødsel i gjødsellager fordelt etter husdyrslag. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	62
A40. Brutto mengde gjødsel fra mjølkekyr, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	63
A41. Brutto mengde gjødsel fra ammekyr, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	63
A42. Brutto mengde gjødsel fra andre storfe ¹ , etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	64
A43. Brutto mengde gjødsel fra svin, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	64
A44. Brutto mengde gjødsel fra sau, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	65
A45. Brutto mengde gjødsel fra geit/hest, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	65
A46. Brutto mengde gjødsel fra verpehøns, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	66
A47. Brutto mengde gjødsel fra fjørfe for slakt, etter type lager. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	66
A48. Brutto mengde gjødsel fra storfe i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	67
A49. Brutto mengde gjødsel fra svin i utendørs gjødselkum, silo eller lagune. 2013. Tonn totalt-nitrogen.....	67

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9156-2 (trykt)
ISBN 978-82-537-9157-9 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

ISBN 978-82-537-9156-2

9 788253 791562

Statistisk sentralbyrå
Statistics Norway